

3

Path. 1383.

Med.

Path. spec.

Verlofchnig

~~190~~

Reverendiss
Staatsbibliothek
München

DISSERTATIO
^{D E}
PESTIS,

In quâ
Pestis Nomen, Definitio, Subjectum,
Differentia, Causa, Diagnofis, Pro-
gnofis.

Nec non
PRÆCAUTIO.

R ^{ET}
CVRATIO,

^{In}
COMMUNE BONUM;

Clarè & solide docetur

^A
IOANNE BAPTISTA

Werlofchnig de & in Pernberg, Sac.

Rom. Imp. Equite, Phil. & Med. Doctore;

Nec non Inclytorum D.D. Statuum Austriæ

superioris Medico, & Welfij Physico

ordinario.

LINCIJ,

Typis, JOANNIS RÆDLMAYR, St. sup. Aust. Typ.

*Reverendissimis, & Amplissimis,
Illustrissimis, Perillustribus & Generosis,
Prænobilibus & Ornatissimis Dominis, Dominis,
Inclyti Archi-Ducatus Austriae supra Ona-
sum Quatuor Statuum*

DEPUTATIS:

ut

*Reverendissimis & Amplissimis Domi-
nis, Dominis:*

D. FRANCISCO CLAUDIO,
Ord. Canon, Regul. S. August. Ecclesiæ ad
S. Florianum

PRÆPOSITO

Sac. Cæs. Maj. è Consilijis. nec non supremi tribu-
nalis, Austriae Superioris Assessori &c.

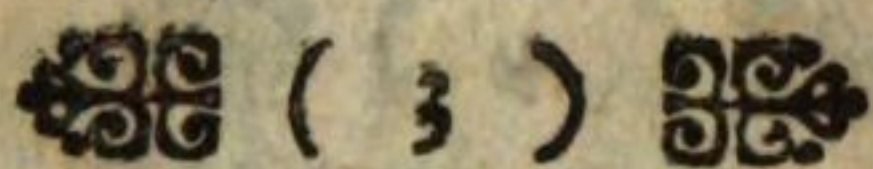
DOMINO SIARDO,

Sac. Cand. & Exempti Ord. Præmonstra-
tensium, Plagæ ad D. Virginem

ABBATI.

Sac. Cæs. Regiæque Maj. è Consilijis &c.
Utrique Amplissimi Dominorum Prælatorum
Statûs

DEPUTATO Ordinario.

Illustrissimis Dominis, Dominis:

D. JOANNI HONORIO,

Sac. Rom. Imp. Comiti & Domino de &
in Sprinzenstein, libero Baroni in Neühaus, Do-
minio Dominiorum, Sprinzenstein, Neühaus, Sac.
Cæs. Maj. gloriosissimæ memoriæ JOSEPHI I.
Camerario,

Nec non

Supremo & Hæreditario Austriæ infra
& supra onasum monetarum Magistro.

**D. OTTONI SIGISMUNDO
HAGER,**

Ab Altensteig, libero Baroni in Trätteneg,
Schlislberg, & Stainbach, Domino Dominio-
rum S. Viti ad Styram, Dorf ad Onasum, Piber-
bach, Weyer & Wolffstein, Sac. Cæs. Maj.
Camerario, &c.

Utriq; Illustrissimi Dominorum Status
DEPUTATO Ordinario.

Perillustribus, & Generosis Dominis,
Dominis:

**D. WOLFFGANGO MAXI-
MILIANO SPILLER,**

à Mitterberg, Domino in Stainbach, &c.

DOMINO
BENEDICTO CHRISTOPHORO
HAYDEN,

a Dorff & Lindach, Domino in Weyer, &c.
Utriq; Perillustri & Generosi Equestri Status,
Deputato ordinario.

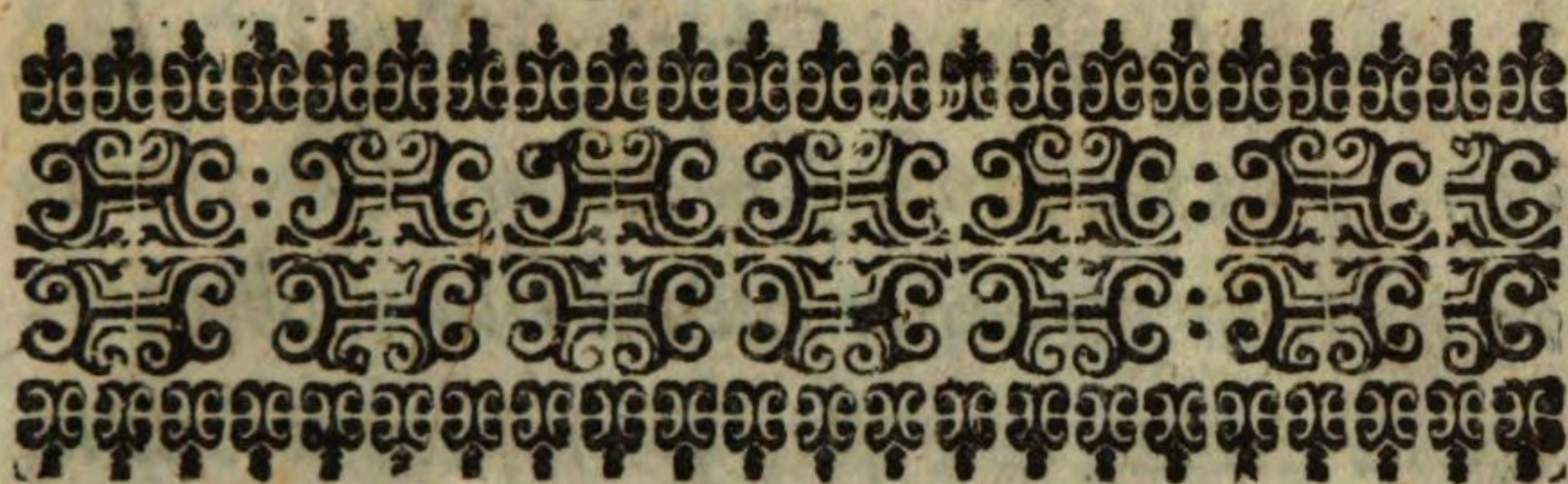
Prænobilibus & Ornatissimis Dominis Dominis :

DOMINO
JOANNI ADAMO BRUNER,
Lincensi Senatori &c.

DOMINO
JOANNI ADAMO KNITL,
Welsensi Seniori Senatori, &c.
*Utriq; septem aggregatarum Cesareo-Provincia-
lium Civitatum*
Deputato ordinario.

*Dominis, Dominis & Patronis Gra-
tiosissimis, Evergetisq; Amplissimis.*

DOMINI,
DOMINI
ET
PATRONI
Gratiosissimi.

A*T* promissi mei tandem
aliquando edam Specimen,
coramque gratias, quæ à Vo-
bis, Viri Reverendissimi,
Illustrissimi, Perillustres, ac Præno-
biles Domini, Domini & Patroni,
A 3 fauto.

fautoresque mei Gratosissimi, ha-
 Etenus in me proficiscebantur, & innu-
 meræ sunt, contester, meam hanc Vobis, Pa-
 tres Patriæ, de Peste, sisto dissertationem,
 tum enim, & erat ante octo de viginti
 annos, cum nimirum, me in Vestrum
 & Professore ordinarium Gratosissime
 ascivistis, quod non tantum Universam
 Medicinam publicè docere, sed & ean-
 dem Austriæ, præsertim superioris, solo
 accomodatam publici Juris facere promi-
 serim; utrumque munificentia Vestra
 in arenâ demonstravissem, ni immatura
 illa, quæ literis infensa esse assolet, Bojo-
 rum seditio moram iniecisset, quò mi-
 nus meo promisso, mihi que delato mu-
 nere fungi, ac in me indignum latarum
 gratiarum tesseram exhibere valuerim:
 quod differtur non aufertur. Unde hi-
 scè,

*Scè, & interea Demonstratio mea de
abusu & fallacia, sic dictarum cura-
tionum Vernalium, lucem aspiciet, reno-
vo promissum, & hujus quasi prodro-
mum emitto; stimulum ab Hanniba-
le, qui ad portas esse videtur, sumens.
Nam, qui vel etiam extremis duntaxat
labellis historicorum monumenta attigit,
eum nōsse arbitror, quantum genti to-
gatæ Hannibal injecerit terrorem; ut
quoties audiret exclamare: Hannibal
ad portas! quò se verteret, planè ne-
sciret. Ego illud, Romæ olim, quod pue-
ris vel ære nondum lotis, in ore erat tri-
tissimum, ad jam jam enucleandum refe-
rens morbum exclamo: Hannibal ad
pulpitum! Quis verò Hannibal iste?
an Amilcaris filius Carthaginensis, Ro-
manorum hostis infensissimus? minime.*

Alius jam mihi in meditatione Hannibal est, jam non Romanorum, sed totius generis humani, terror immanissimus, vitæque nostræ hostis perniciosissimus, Pestem volo, quæ per plures Europæ Provincias hucusque adeo grassata est, ut ingentem hominum multitudinem è medio sustulerit; hinc plurium civitatum gemitus, hinc illarum lachrymæ!

Inquinat viciniam omnem morbus unicus celer. Et adeò quidem increbescere audit, ut in præsentem usque diem, adhuc nullo limite coërceri potuerit; quapropter Austriacarum Provinciarum providi Regentes diversis in partibus constituerunt, qui necessitate id efflagitante pro salute Incolarum cum clandestino hoc hoste pro virili dimicare possent. Hos inter non minimam Vobis

con-

concreditæ Patriæ curam habetis, Inclyti Domini, Domini Deputati, Domini & Patroni mei Gratiosissimi, optimè gnari, quòd meliùs sit, non admittere, quàm ejicere hostem. Ut proin ad Austriæ ditiones immanis humani generis hostis, pestem puta! non tantùm, non admittatur, sed & eidem quàm longissimè ab Austriæ finibus, illud magni Alexandri, non plus ultra, scribatur: Sub vestris Illustrissimis auspicijs, & tutela amplissima, hanc meam dissertationem de Peste, ejus præcautione, & curatione legitima, cum bono publico communico, ac iratum obtestor DEUM, ut meo secundet labori, curæ & curationi (quandocunq̃ue demum has necessitas postulaverit,) debitas vires, roburq̃ue impertiat,

A 5

pertiat, longēque à Patriæ nostræ terminis, pessimæ indolis morbum, qui Pestis est, benignissimè propulset, ac Vos Patres Patriæ diu servet incolumes, ita vovet, & ex corde devotissimo precatur

Vestrum omnium

**Inclyti Domini Domini Deputati,
Domini & Patroni mei
gratiosissimi**

Humillimus Servus

**JOANNES BAPTISTA
Werloschnig, à Pernberg.**

Perillustris & Excellentissimi,
 D O M I N I
 IOANNIS BAPTISTAE
 WERLOSCHNIG
 D E
 PERNBERG,

Suam de Peste dissertationem eden-
 tis, honori.

Quamvis morborum discrimina mille
 notentur,

Corpora, qui miserè discruciare solent :
 Peste tamen dirâ nihil exitiusius unquam

Hæc fonti vitæ cæca pericla struit.

Tabæ venenatâ totos hæc fusa per artus

Et juvenes tollit, cum puerisque Senes.

Tantæ causa luis quibus esset cognita,
 multos

Vix inter Medicos, unus & alter erat.

PERN-

PERNBERG ingenio contagia tristia scruta-
tans

Edocet, hæc pelli, quâ ratione queant.
Discutiens nodos omnes, abstrusa reclu-
dens

Haftenus eximios, quæ latuère viros.
I nunc & miseros mortales infice Pestis
Et medicam jacta, nil potuisse manum!
At tibi quas **PERNBERG** referent hæc sæ-
cula grates

Gloria crebrescet nominis inde tui.
I precor, I felix in cœpto tramite pergens
Sic tu crede mihi laude perennis eris.
Accinebat

*In Dietach tertio nonas Augusti
M. DCC. XIII.*

In amicitiae testimonium

FRANCISCUS PEIFFER,
ab Altishoffen, Phil. & Med. Doct.
Inclytorum D. D. Statuum Austriæ
superioris Lincij Medicus & Phy-
sicus ordinarius.

P R O L O G I U M

Ad amicum Lectorem.

SANè temerarius essem, si adversùs me
 Cœlum terramque conspirare viderem,
 & non flecterer; si sidera pessima quæque
 mihi ominarentur. & non timerem; si
 medius inter hostiles copias starem occi-
 dendus, & non rogarem gratiam; si jam
 jam ad scopulos allidendus, adhuc expan-
 derem vella. Ego profectò ejusmodi omi-
 na timerem, fugerem pericula, & me terre-
 rent aspectus, etsi non terruêre quempiam
 alium, qui, dum suum exitium interitum-
 que, ut ajunt, ante oculos videret, adhuc
 exclamabat: *Non terrent aspectus.* Verùm
 hic, cum à temeritate, ducebatur, etiam
 interivit in eâ. Quare, ne nos quoque inte-
 reamus, qui præsentì anno pessimis aspecti-
 bus expositi sumus, nimirum bello, fami,
 ac Pesti. Velut enim nos præteritorum
 temporum historiæ abunde docent, quòd
 jam jam recensita mala communiter sibi
 invicem obstetrices egerint, ita etiam nunc
 agere, & Orientis impium, Occidentis in-
 justum,

justum, meridiei fœdus fragum, & septentrionis ambitiosum bellum annonæ caritas, & hanc Pestis terrore pede sequi videtur, utique ex justissimâ DEI vindicta: Etenim, inter alia tria imprimis reperiuntur peccata, quæ DEUS seriò ulciscitur, & ut cum Helmontio tumulto Pestis, mihi pag. 24. loquar: fastum nimium indigentia; avaritiam, & furtum bello; fornicationem Peste mulctare solet, tã Seriò igitur, quàm serò de Peste, ejus prophylaxi & curatione cogitare & differere consultum duxi, & id coram docere, quod, ut doceatur, à tot mille hominum optatum est. Unde meam hanc dissertationem sic adornavi, & super meâ, ac probatissimorum auctorum methodo, ratione, & experientia tam firmiter stabilivi, ut ex hac, tanquàm ex limpidissimo fonte, tam dives, quàm pauper, omni emergente necessitate id haurire possit, quod præcautioni, curationi, &, quæ ingruere solent, Pestis symptomatibus tollendis servit, utile est & necessarium. Tu ergò amice lector, hunc meum laborem æqui bonique facias, & mecum ores!

*Converte nos DEUS salutaris noster,
Et averte iram tuam à nobis. Psal. 84.*

CAPUT PRIMUM.

De Pestis Nomine, & ejus Definitione.

An, & merito ad morbos referri possit.

Mnium primò jubet Galenus, Lib. 1. Cap. 7. de temperament. ut in singulis nominibus, quæ in sermone habendo necessario incidunt, prius decernamus, idq; Lib. 2. cap. 2. de differ. puls. non tantum clarissimis nominibus sensum interpretari, sed & lib. 2. de simpl. medicament. facult. cap. 2. docet, ut ante omnia nominum significata diligenter definiamus, ne quis postea per æquivocationem falli possit, vario enim sensu, nomen *pestis* sumitur, & quidem in genere pro quavis pernicie, omnèque notat noxium, quod rem aliquam sive animatam, sive inanimatam affligit, & perdit funditus. In hac significatione apud Ciceronem persæpe occurrit, sic orationem 1. in L. Cat. quem reipublicæ pestem paulò ante aliquot vicibus dixerat, talibus concludit verbis: *hisce omnibus, Catilina, cum summa Reip. salute, & cum tua peste, & pernicie, cumque*

*que eorum exitio, qui se tecum omni scelere, par-
ricidiorumque junxerunt, proficiscere ad impium
bellum, ac nefarium. Et rursus eidem pro Sylla,
mali consules reipublicæ; adulatores juventutis
juxta Ter. in Adelph. Imperij milites apud Liv.
Lib. 2. Venti frugum Horat. 3. corn. od. 23. &
passim monopolæ (Ἀπαίδιστεν) publici com-
mercij pestes esse dicuntur. In specie autem, ut
docet Hipp. lib. de succ. bonitate, & vitio: nun-
cupatur vel insolita, Medicis præternaturalis,
aëris infectio, & anni status pestilenti morbo ob-
noxius; item pro congerie omnium morbo-
rum exitialium: vel teste Gal. præfat. in lib. 1.
Epid. bubo, carbunculus & anthrax pestifer.*

*Proprie tamen pro bellua illa truculentissima,
à Gal. l. de Teriac. ad Pis. cap. 16. sic nomina-
tâ, sumitur, quæ crudelissimâ immanitate, &
immanissimâ crudelitate, universum mortale
genus incurfione veneficâ funestat & depascitur,
totâsque civitates depopulatur, unde Querceta-
no Alexic. pestis lib. 1. cap. 2. à Περσέϊν cadere,
vel à pastu, & depascente ferâ suum nomen for-
tiri videtur, quæ veluti efferatus rabie draco,
aut canis venenatus mortalium maximam, quos
adoritur, partem non modò inficit, verùm e-
tiam depascit, prostermit, & prorsus è medio
tollit.*

*Græci, velut Hipp. lib. de aëre, aq. & loco
pestem Λοιμὸς, Gal. verò locò citatò νόσος Λοι-
μὸς*

μικρός, id est, morbum pestilentialem vocant: Idem ad Glaucon. nominat pestem, Epidemicam luem, alij aliter ejus docent derivationem. & volunt nonnulli, quòd derivet à verbo græco *Λέγω Λέγων*, quod est, obdormire in mortem, peste correptis familiarissimum. Qui verò plura de his legere appetit, medicorum Grammaticorum commenta adeat, & Joachimi Casnerarij utriusque linguæ, ac castelli renovati lexicon, nec non Becmanū de origine latinæ linguæ ultrò consulat, & animadvertet, quòd latini morbos contagiosos, & exitiales, pestem, pestilentiam, pestilitatem, contagem contagionem, aut contagium vocent; Germani: Die Pest / Pestilenz / daß Sterben / die ansteckende Seuche / oder Seuche der Pestilenz.

Cùm autem definitio sit illud instrumentum, docente Horstio Instit. Medic. Disp. 1. quò rei essentia declaratur, quæ anchorarum omnium firmissima, pestem sic definitio: *Pestis est morbus epidemicus, acutissimus & maximè contagiosus, ex miasmate ab aëre suscepto, maligno subtili, & summè activo productus, humano generi infensissimus, cor, & spiritus primò affligens, cum subita virium dejectione, cordis palpitatione deliquiò, carbunculis, bubonibus, pulsu languidò, frequenti, & inæquali.*

Morbis pestis rectissimè adnumeratur, cui enim competit definitio morbi, eidem & definitum.

tum. Inducit autem pestis impotentiam exercendi actiones, sensibus statim conspicuam, ut itaque essentiam suam non ad Symptomata, neque ad causas, sed ad morbum referendam esse innuat; in quem modum eandem quoque antiquitus inter morbos relatum, testatur Hippocrates, & Galenus. Epid. comment. 2.

Epidemius, seu vulgaris est, qui unô tempore plures plerumque nunc simul, nunc successivè aggreditur, & perniciosè in humanam sævit vitam, de quo Gal. lib. 3. de morb. vulg. ita loquitur: *Unus de vulgaribus morbis & ipse pestilens est; & mox concludit: quicumque uno in loco multos simul invaserit vulgaris hic vocatur: qui simul, si hoc habeat, ut multos perimat, pestis fit.*

Acutissimum dixi, ob miram velocitatem, quâ corpora invadit, & quàm brevissimè historiam suam absolvit, plerumque spatio tridui, quin imò spatio naturalis diei, & 24. horarum effluxu tantam malignitatem adipiscitur, ut præsentissima etiam antidota respuat, & plerosque ex hominum societate averruncet horribiliter, & quidem extemplo & improvisè.

Maximè contagiosum statuo, tam ex Gal. lib. 1. de morb. vulg. comment. 1. ubi sic ait: *Pestes appellant omnes homines contagiosas, sciuntque exitiales morbos esse.* quàm ad differentiam reliquorum morborum contagiosorum, qui maximè tales non sunt, ut scabies, lues venerea, podag.

podagra &c. quia hic intermedio contagio fer-
 pit, & varijs modis, ex uno subiecto, in aliud
 migrando communicatur, per miasma ab aëre
 susceptum, malignum, subtile, & summè acti-
 vum. Necessariò enim res non-naturales, in-
 ter quas etiam aër à medicis refertur, corpus
 nostrum immutant, quando à temperie suâ ca-
 lori nostro innato (Archeo inquam) debita
 deflectunt, & tam malignorum, & vene-
 nosorum morborum matres fiunt, inter has
 autem primas tenet aër, quò ne ad momentum,
 quidem carere possumus, qui, ut Galenus te-
 statur, plus potest solus, quàm cæteræ res non
 naturales. Nobiscum videt, ait Tullius, nobis-
 cum audit, nobiscum sonat, movetur nobiscum.
 Hujus mutationibus uti præcipui in hominibus
 existunt morbi, animadvertente Herodoto in
 Euterpe, ita & ad pestis productionem plurimùm
 concurrat, dum scilicet atomis & effluvijs vene-
 nosis, quæ sese instar subtilis & summè activi
 fermenti per aëra dilatant, eaquæ inquinant, ve-
 hiculum præbet, unde primum & præcipuum
 veneni seminarium in aëre collocat Willis de
 febr. p. 150. sic ante 30. annos, in peste Vien-
 nensi notavit accurata quorundam experientia,
 (N. B.) quod & hodie notatur, tantò majores
 venenum acquisivisse vires, quò plures decide-
 runt pluviae. Rommelius de peste p. 44. & con-
 firmatur ex medicorum Coryphæi Hipp. 1. Epi-
 dem.

dem. Sect. 5. cuius hæc videtur esse ratio, tum quia copiosius humidò tempore, quàm siccò, & serenò, aëreum nitrum generatur, tum, quia prohibitò naturali effluxu ex cutis densitate ob ambientis aëris frigus facta major fit atomorum fermentatio, quæ aliunde summè activæ sunt, contingit, & gravius venenum, siquidem plurimi morbi à transpiratione prohibita, quod nostri medici non advertunt, fiunt. Ex quo colligitur, habere inter se quandam communionem, aërem, & auram pestilentem, ut & propagari ab eo magis, & extingui jubente supremò Numine, possit, & sic in eo τὸ Θεῖον deprehendere liceat. Humano generi infensissimus dictus est, ad discrimen brutorum pestis, qualis nuperis annis inter jumenta grassata est, ferè per totam Europam, quam mulo-medicis & veterinaris relinquo. Dixi, quòd cor & spiritus primò affligat cum subita virium dejectione, quia totò genere deleteriâ qualitate id tanquam vitæ principium occupat, spiritusque in sua sede tam vehementer & insidiosè invadit, ut non minùs verè, quàm eleganter Ascræus:

*Morbi hominibus tam interdum, quàm noctu ultro-
nei oberrant, mala mortalibus ferentes tacitè.*

Et quidem cum adeò veloci virium prostratione, cordisque tremore, deliquiò &c. ut citiùs, quàm ejus invasionem, & gradum comprehendere possimus, hominem enecet.

Omnia

*Omnia nostrum sensere malum.
Rupere Erebi claustra profundì.
Turba sororum face tartareâ:
Phlegethônque suâ motam ripâ
Miscuit undis styga sidonijs.
Mors alta avidos oris hiatus
Pandit, & omnes explicat alas.*

Verùm ne medicorum Pythagoras Gal. ex lib. 2. de differ. puls. cap. 3. objiciat, quòd ne olus quidem citra definitionem empturus sit, hæc de pestis definitione dicta sufficiant.

CAPUT SECUNDUM.

De Pestis subjecto, & differentia.

Qui partem affectam novit, novit etiam morbum; qui morbum novit, & morbum à morbo differre scit, facile eundem abigit.

Pestis subjectum itaque, ut *quod*, variat; prout vel animata, vel inanimata corpora inficiuntur. Alia quippe pestis segetibus & arboribus propria est, de qua Virgil. 3. Æneid.

- - - subito cùm tabida membris
*Corrupto cali tractu miserandaque venit
Arboribusque, satisque lues, & lethifer annus:
Linguebant dulces animas, aut agra trahabant
Corpora, tum steriles exurere Sirius agros.
Arebant herba, & victum seges agra negabat.*

Alia brutis solum infesta, Fernelius de abditis rerum causis; alia hominibus, de qua hoc loco.

Quapropter subiectum recipiens principaliter sumptum *ut quod*, quod, primo, radicaliter & ultimo sustentat adjunctum, *totus homo*, constituit; *ut quo*, hoc est, quo mediante subiectum quod sustentat adjunctum, *corpus anima instructum*.

Pars affecta non una, eademque est, quoniam contagium per unam semper viam in corpus nostrum non recipitur, sed nunc per respirationem, nunc per poros cutis, unde eam partem, quæ primo illud recipit, primo loco etiam affici credibile est; si ergo cordis dexter ventriculus prehendatur, Syncope, Lipothimia, palpitatio, & pulsus debilis suboritur.

Ad cerebrum nobilissimam Palladis arcem, si pertingat aer miasmate venenato infectus, soporem, stuporem, vertiginem, & oblivionem inducit; in hominibus sanguineæ, & biliosæ naturæ, sic jam mihi loqui placet, phrenitin, deliria, & vigilias excitat. Nervis sensus, & motus instrumentis affectis paralyse & convulsiones oriuntur.

Ad hepar & stomachum si feratur, læditur appetitus cibi & potus, ægri cibum repudiant, adeo, ut nisi se ipsos cogant, vel cogantur ab alijs, fame intereant, siti tenentur inexpugnabili, & vomitu corripuntur enormi. Cujuscunque igitur viscerum operationes læsæ sunt, illud ipsum quoque læsum esse, facile concluditur.

Sub-

Subiectum tamen principale non immerito cor constituit, non quatenus est substantia, sed quatenus habet spiritus & humores, ut pleræque pesti supervenientia symptomata de corde affecto testantur, quæq; extant antidota non tam ad alias partes, quam principaliter ad roborandum cor, diriguntur; ergo cor primario, reliquæ vero partes secundario afficiuntur, quod & ex eo resultat, cum vitalibus spiritibus stricto pede insidetur pestis; naturalis autem facultas, loquor cum Sennerto, non adeo notabiliter in peste strictè sic dictâ afficiatur; animalis quoque ad finem usque vitæ non raro integra persistat. Subiectum prætereà adæquatum, est tota massa sanguinea. Differentia à causis, quæ desumitur, alia pestis species à contagio ortum habet, alia ab infecto aëre alia ab utroq; conjunctim, qualis hucusq; grassans est. A magnitudine, alia dicitur vehemens & intensa, quæ plurimos invadit, & correptos prope omnes interficit: qualis fuit año 1345. quæ annis 5. continuis, mediam ferè humani generis partem interneccione pene incredibili delevit, ut vix, qui cadavera sepelirent, superstites relinquerentur. Quâ famosa illa Bruxellensis subsecuta, quâ in una civitate singulis dieb. plures 500. occubuere, multi inter calicem supremamq; labra tanquã fulmine percussi corruere; currib. miserandum congesta cadavera efferebantur, donec ob desolationem & vastitatem valvæ, & januæ musco obducerentur, &

strata lapidea gramine virenti vestirentur. Talis quoque fuit tempore Vespasiani, quâ Romæ singulis diebus 10000. hominum periire, & annò 1006. è ciborum corruptorum usu, tam ingens clades pestifera viguit, ut spiritum adhuc ducentes, unâ cum mortuis, tædio sepeliendi, multi tumulati fuerint.

Alia lenis & remissa, quæ plures quidem invadit, ast non tanto æstu furit, sed medio sese modo exhibet, Vid. Vid. lib. 6. de febr. cap. 5. Sic alia pestis est lethalis, alia minùs lethalis, alia acuta, alia peracuta, alia infantium, alia mediæ ætatis, alia senum, quos rarò corripit. Has differentias genericè saltem propono, plures enim constituere supervacaneum judico, cùm ferè tot ejusdem sint differentiæ, quot subjecta, notante Garnerio lib. 1. de peste. Præsenti die grassans, valde acuta est, & ut plurimùm lethalis, observantibus Loimiatris Viennensibus.

CAPUT TERTIUM.

De Pestis causâ.

ET si licitum adhuc non fuit, principia pestis à priori accuratè nôsse, cum admodum adhuc obscura illius sit origo, morbus siquidem divinus est, ex ipsa justitia & ira divina in peccata hominum redundans, quod etiam saniores Ethnici agnovère dum causas pestilentia, teste Oros. lib.

4. contra gentes, cap. 5. ad Deos retulere, hinc libriS ibyllini consulti, Deorum iram venisse, respondere: atque, cum causas evidentes non viderent, colubrum Epidauri consuluere & lapidem Æsculapij, ut idem Oros. lib. 3. contra gentes cap. 22. narrat. Unde in nullo morbo τὸ θεῖον, *divinum*, ab Hippocrate, licet Ethnico, primò notatum, magis occurrit, quàm in peste,

Dira lues populis irâ lunonis iniquæ

Incidit, exosa dictas à pellice terras.

Dum visum est, mortale malum tantâq; latebat

Causa nocens cladis.

Nihilominus, quia nemo sine morbi præcognita causa felicem medicinam facere potest, igitur, ut eam, majorum vestigijs insistendo, detegam, non tam dissertationis meæ theoricopracticæ ratio postulat, ac mihi non minùs scitè, quàm verè occinit Hippocrates, dum dicit: *Qui morbi causam cognoverit, is utiq; ex his, quæ in corpore insunt, adepta per contraria morborum cognitione, facile poterit, quæ conferunt, afferre.* Ut itaque inutilem verborum ambagem evitem, pestis causam in *naturalem* & *super-naturalem* dispesco. Super-naturalem me docet Esa. cap. 45. dum ait: *Ego Dominus, & non est alter formans lucem & creans tenebras: faciens pacem & creans malum. Ego Dominus faciens omnia hæc.* Unde, ut hîc mihi multùm unguis demordeam,

caputque super pestis causa enodanda frangam, necesse non est, cum id ipsum apud Joan. 1. confirmetur, & doceatur, quod omnia, sive illa bona, sive mala sint, DEus nobis immittat: *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, & ne pilus quidem, ut habetur Luc. cap. 12. Sine divino arbitrio è capite decidere potest.*

Cur verò atrocissima mala, velut pestem, DEus, qui tamen optimus est, super nos, & filios nostros mittat, locò mei respondet Oseas cap. 14. *Pereat Samaria! quoniam ad amaritudinem concitavit DEum suum. In gladio pereant parvuli eorum, elidantur, & foeta ejus scindantur.*

Nolo, cum fori mei non sit, ipseque sim peccator maximus, recensere nostras in DEum blasphemias, irreverentiam erga parentes, fornicationes, adulteria, furta, id est, cum totius peripateticæ Scholæ dedecore, sic dicta accidentia, usuram, simoniam, superbiam, flagitiorum impunitatem, hypocrisin, subditorum, pupillorum & viduarum suppressionem &c. Mala infinita, quæ obvia sunt & quotidiana, passim & in genere grassantia. In specie, & quæ cuivis statui propria sunt, quia veritas morbo, *noli me tangere*, dicto, ad morē usq; decumbit sacris, præconib. proponenda relinquo. Et hæc quæstio, si quis de asserto dubitaret, inquit clarissimus Sorbaith consilio de peste p. 2. & seq. ingenij ruditatem redot, *Tu tam, pergit idem, peregrinus in Israël?*
Ratum

Ratum esto tibi, ac universis, DEum longo temporis intervallo nobis abfuisse; quod irrefragabiliter sic probo: ubi non adest proprietas DEI, ibi nec DEus adest; atqui proprietas DEI nobis non adfuit: ergo nec adfuit nobis DEus. Minor probatur: proprietas, seu Attributum Theologicum DEI est justum esse, & ubi ipse adest, illic & adesse justitiam, sed justitia nobis non adfuit: Ergo neq; DEus nobis adfuit. Major autem clara est: Nam sublatis proprietatibus, tollitur essentia, secundum Aristotelem. Quò factum est, ut non obstantibus tam multifarijs rigorosis, & severissimis decretis & mandatis, admonitionibus, atq; incitamentis gratiosissimis sacratissimi Caesaris, Domini Domini nostræ clementissimi, vitia, ut luxus, lascivia, invidia, odium, proprium interesse, emulatio inter senatûs membra (quæ plerumq; Reipublicæ pestis est, & interitus) suppressio viduarum & pupillorum, infiniti processus, qui nunquam (etsi eosdem intra cancellos brevitatis restringi posse, ac necessario debere, sæpius demonstratum sit) decisionem ac finem vident; quin etiam persecutio servorum, servarumq; DEI, pro Virtutibus habita sit; adeò, ut nisi multorum, cum Ecclesiasticorum, rum secularium preces, vitæq; integritas, Conceptum divina justitiæ, rigoremq; quoad antenus placassent, infelix hac Civitas, non alium fortasse exitum, quàm Sodoma, & Gomorra sortita fuisset; & indubitata veritatis est, quod dicit Propheta: Plal. 5. Non habitabit juxta te

ta te malignus , neque iniusti permanebunt ante oculos tuos. *Et hæc inter alias potissima causa est, ire divinæ provocatæ, hinc iste lachryma, hinc manus domini tetigit nos.*

Miser Lucifer ob unicam superbam cogitationem è cœlo ad tartara præcipitatus est ; O mi DEUS ! quot & quantis inanis gloriæ nos extollimus ventis ! & tamen , è quo Diabolus est e-jectus , cœleste ad regnum non solum superbi pervenire , sed & bellum , pestem , famemque evitare volumus. Ostultitiam !

Regius propheta David Reg. lib. 2. cap. 24. Vidit Angelum domini Israëlitas pestis gladio perimentem , quâ spatio tridui 70000. periêre. Exercitum Sennaherib Regis Assiryæ Angelus domini peste horribili immisâ , una nocte delet , & 18000. peremit Reg. lib. 4. cap. 19. ita ut decem tantum ex ista clade fuerint relictî S. Hieronymus lib. 4. conc. 10.

Cum igitur DEUS olim hominum peccata tam graviter puniverit , non est mirum , quod nobis quoque hodie bellum , famem , pestemque minitetur , sed miror ; quòd nos non perimat , penitusque deleat , cum causam haberet uberri-
nam. Horreo sanè , dum cogito , quòd per infinita peccata nostra pacis oleam ex divinis manibus violenter eripiamus obicemque ponamus , quio minus in tot mille votis optatæ pacis obeliscum erigere possit , fortè , nec eriget tam citò , quia bellum , quod etiam nunc

in arena est, nostrâ luxuriosâ libidinosâq; vita succolare pergimus : & certus sum , nisi bellum , quod nos domi nostræ cum DEO gerimus , sustulerimus , ruri pax nunquàm fiet , constans minimè. Par ratio est de peste , quippe in distribuenda justitia elargiendaque pauperibus alimonia parcifumus , jugiter verò viduarum & pupillorum bona promptè ad nos rapimus , eâque distrahimus : consiliorum rata vota invertimus , justitiam æquitatemque sæpe sæpius pro levi munusculo divendimus ; vetor clariùs loqui , quia veritas , odium parit.

Si quæras ? cur nobis DEUS , licèt aliàs liberalissimus sit , sterilitatis , indigentiae , famis , & inediae virgâ minetur ? eidem horum malorum sisto matrem , quæ luxus , fastus , & superbia est , hodie tam infamis , horribilisque , ut eam oculus honestus aspicere meritò erubescat , & reverà quotidianâ querimoniâ communius nihil , quàm , quòd ager non tam divitem , ac olim , ferat spicam : pratum parcus , ac olim , proferat gramen : vitis pauciozem , ac olim , fundat succum. En habitum nostrum : sæpe sæpius statui nostro minùs convenientem , qualis inter reliquos mirè expansi funes sunt, Vulgo *Strick & Rod* / olim pro furum capistro & furti scelere plectendo , jam pro augenda maledicta superbia , destinati. Taceo sericas , panoque à longè distitis provincijs summò cum scenore alla-

allato , constantes vestes , olim vix Regibus & Principibus familiares , jam cuivis obviæ ancillæ , eoque rancidæ communes. Radix tanè cuncti mali , initium & regina omnium vitiorum superbia est. Superbia turrim evertit , linguam confudit , prostravit Goliatum , suspendit Aman , interfecit Nicanorem , oppressit Antiochum , & Pharaonem submersit. Uno verbo , pravè agens infirmabitur , ut evenit Ezechia Reg. lib. 4. cap. 20. & Esa. cap. 39. Mariæ sorori Aaron num. cap. 12. Giezi servo Elisæi Reg. lib. 4. cap. 5. & Joram Regis Josaphat filio Paralip. lib. 2. cap. 21. Utque expertus est Abimelech , cum singulis domûs suæ , dum in mortis discrimen venit , eò , quod Saram detinuisset Gen. cap. 20. *Ecce ego mittam eam* (videlicet Jezabel) *in leonem , & qui mœchantur cum eâ , in tribulatione maxima erunt.* Apocal. capite 2. mortuus Saul propter iniquitates suas. lib. 1. Paralip. cap. 10. Similiter nolentibus facere mandata DEI , imprecatur Moyse , *febrem , frigus ardorem , aërem corruptum , ulcus Ægypti scabiem & pruriginem , ulcus pessimum genibus & suris , infirmitates pessimas , insuper , universos languores , additque porro : dabit tibi dominus cor pavidum , & deficientes oculos , & animam consumptam mœrore* Deuteronom. passim per integrum 28. caput. Quod ergò super-naturalis causa hîc subsit , non tam ex allatis textibus abunde patet ,
quàm

quàm clarè colligitur , non solùm pestem , sed & omnes reliquos morbos è justissimâ DE I vindicta , suam trahere originem : *nos iniquè egimus & ad iracundiam provocavimus ; quid ergo murmuravit homo vivens pro peccatis suis ?* Threnor. cap. 3.

Demonstratâ pestis causâ supernaturali , me ad causam naturalem converto , quæ etiam nunc tam obscura , & intricata est , ut , si quis auctores , qui de peste scripserunt , evolvat , aut , quæ sparsim traduntur , considerat , quot capita , tot sententias , diversâsque opiniones inveniat. Observo etiam aliquos viros , cæteroquin de re medicâ meritissimos , quibus , quomodo contagia fiant , explicare adeò arduum visum fuit ; ut potiùs hîc assensum suum suspendere , quàm aliquid eâ de re affirmare malint.

Nonnulli , & præsertim veterum erroribus inebriati , in quoddam occultæ qualitatîs venenum ; alij ex horum familia in humores , bilem , melancholiam &c. conjiciunt : alij putredinem : alij napellinum , arsenicale , mercuriale , antimoniaie , &c. mineralium venenum incusant : alij terræ vapores halitusque , præcipuè à terræ motibus excitatos , pro pestis naturali & immediata causa constituunt : alij omnem cladem ex metu & imaginatione cum Helmontio deducunt , at perperam , quot quot horum sunt ; siquidem humores , pravus victus , imaginatio , timor , reliquaque animi pathemata solùmmodo disponunt
corpo-

corpora, ut pestis seminarium eò citius excipiant, inficianturque.

Dico itaque, quod *vera & naturalis* pestis causa sit, contagium seu miasma pestilens, non alterius mineralis, animalis aut vegetabilis quam salinæ naturæ veneno, plus minus volatili constans, & hoc tam certum, quam quod certissimum; ita mecum tota sagacior medicorum schola docet, consentiuntque gravissimi medicinæ Doctores & professores, ut De le Boe Sylvius Prax. Med. Append. tract. 2. p. 626. Frid. Hoffm. exer. acroam. de acid. & viscid. p. 36. Dolaus Encyclop. Med. Dogm. lib. 4. cap. 5. de febr. malig. & peste fol. 413. & seq. Fascius Spicileg. pestis cap. 3. Bergerus diss. de pestilentia vera Thes. 12. p. 31. Læscherus dissertat. de anima hominis materiali insensibili Thes. 5. & seq.

Et hoc primò confirmant symptomata, quæ infectis à sale hoc acri, volatili & causticò, massam sanguineam, ut plurimum resolvente rarò coagulante, evenire solent, ut sunt: dolor capitis, delirium, hæmorrhagia, deliquium, ventris tormina, diarrhœa, dysenteria, inflammationes, cutis vibices & sugillationes, glandularum tumores, bubones, anthraces, maculæ, potissimum nigri lividiq̃ue coloris, qualem omnia acria & corrosiva, cuti applicata exhibent. Secundò experimentum, cujus periculum fecerat Excell. D. Joannes Baptista Alpruni, illius, quæ Vien-

nam

nam ante 30. annos horribiliter exercuit, pestis medicus, referens, pus & materiam virulentam e pestilentiali bubone collectam per retortam destillasse, primum aquam non nihil limpidam, deinde liquorem crassum & oleosum, ac salem volatilem, collo vitri adhærentem, prodijisse, & fracto vitro, vaporem promptissime tam abominandum, tamque acutum, ut quoquo modo præmunitus, totâ mente atque omnibus artubus contremuerit, quasi fulmine ictus, & degustatam salis illius volatilis particulam, saporem linguæ acerrimum impresisse.

Quid tale etiam narrat D.D. Caraffa, qui 13. Julij, anno hoc 1713. ex mandato Excelsi inferioris Austriæ Regiminis nosocomium, vulgò Lazareth visitavit, se ibidem emortuorum cadavera livida & nigra vidisse, & comperisse, materiam pestilentium bubonum tam acrem & causticam esse, ut, si in terram cadat, eandem fermentet, in cutem; in ea ex momento excitet vesiculas, novosque carbunculos, ergo salinæ naturæ veneno, non solum prioribus sæculis grassantes pestes, sed etiam præsens constare, merito statuitur.

Similiter Paræus lib. 21. de peste cap. 12. commemorat, ex comoto ægri lecto, ruptoque abscessu pestilenti, tanquam e fimo agitato, actutum vaporem nares subiisse acrem, tamque tetrum & volatilem, ut præceps in terram deciderit.

derit, cum repetita pluries vehementi sternutatione, & hanc consequente hæmorrhagiâ. Cæterum ventriculum & viscera, à veneno hoc acri, & septico, hausto, sæpè corrosa, ac quasi cauterio exusta, inventa fuisse, sufficienter ex observationibus colligere licet, videatur Diemerbrœkii de peste lib. 4. histor. 15. Helmontius tumul. pest.

Demum clarissimus Læscherus locò citatò, prolixè simul & doctè evincit, quòd per contagium hætenùs grassantes morbi à superabundante in aëre nitro sustententur, & propagentur, observatum enim est, quòd, quò plùs æstivò tempore decidat pluvia, æstasque humida sit, & intemperata, eò copiosius in aëre generetur nitrum, plurèsque fiant morbi, ijque maligni, & epidemicè grassantes, ut Hipp. Aph. sect. 3. fusiùs sic & Poëta

- - - mortifer æstus
*Aëra permensus multum, campósque natantes:
 Inde catervatim morbo, mortiq₃ dabantur.*

Quod eleganter pestiferæ sagittæ phœbi undique castris Græcorum immissæ denotabant, radij enim phœbici ex aëre corrupto contagium propagabant, Aug. Curio in Hieroglyphic. lib. 42. Atque ut hoc assertum eò clariùs, ac distinctiùs exhibeam sciendum, causam morborum contagiosorum, in ejusmodi latere, quibus homo ad vitam agendam haud quaquam carere potest. Hæc verò sunt aër nos continuò ambiens, & per
 fauces,

fauces, nares, reliquosque poros cutis, in corpus nostrum se respiratione & transpiratione insensibili insinuans, ac varia cibi potusque genera, quibus homo ad vitam conservandam quotidie utitur. His cum corporibus aliqua materia intimius potest permisceri, per se haud veneni naturam possidens, sed sensim, paulatimque tractu temporis, in illud degenerans, quia & in aëre, cibo, & potu, varias partes, quibus intimius uniri debet, offendit, & in ipso quoque corpore, propter mixturam cum sanguine, lymphâ, bile, &c. varias mutationes subit, & miscendo sese cum prædictis corporis partibus, non tantum easdem depravat ac corrumpit, verum etiam ipsas partes solidas aggreditur, quippe quibus arctissimum cum fluidis intercedit commercium, easdemque vitio suo ita contaminat, ut nullâ ratione, nullisq; remedijs illud à medico & ipsâ naturâ corrigi queat. Hujus indolis materiam nitrum esse, præcipuè illud, quod in aëre reperitur asseverare nullus dubito. Quippe quod in aëre, & aqua facillimò solvitur negotiò, ac se in hæc corpora elementaria quasi occultat, mediantibus quibus etiam reliqua corpora & solida & fluida, quibus corpus humanum nutritur, penetrat, atque hæc ratione, eadem variò modò immutat, nobisque noxia reddit. Est itaque Nitrum de quo hic sermo est, sal quoddam minerarum aliarum naturam, & imprimis nitri communis, ac etiam

Aphronitri ita dicti, quod tempore vernô & autumnali ex ædificijs lapideis solet excrescere, vel etiam alijs temporibus, lateribus cavernarum & cellarum terræ adhæret. Quò major ergo talis nitri copia in aëre generatur, eò copiosius sese in nostra corpora cum cibo, potu, aliâque per spicula insinuat, & dein in ijs cum alcali actuatam in tertij generis quoddam sal degenerat, plùs minùs volatile & acre. Quod ob suam volatilitatem acrimoniâque sanguinem pervadendo fermentat, & consistentes vel gelatinosas ejus partes, in quibus cohæsiô & crasis partium sanguinis fundatur, dissolvit, subinde etiam coagulat, ut in phlegmaticis, ac in sui motûs leges flectit, eoque sese multiplicat, atque ex humore miti efferum, & malignum, & sui similem totò corpore expirationem reddit, & crasin sanguinis pro vario sui & naturæ laborantis vigore, nunc seriùs, modò ocysus, ita pervertere possit, ut is circuitiôni derivationique, ac rigando succis vitalibus corpori, impar minùsque idoneus evadat, & nunc quandam sui partem, venenô foetam, extrudat, & modò in pluribus unius partis arterialis congestam, modò depositam in glandulis, unde anthraces & bubones varij emergunt, derelinquat, nunc verò maximâ partem fusus variè, ac disjectus per capillaria arteriarum vascula, in substantiam viscerum, membranarum, & muscutorum, ad summam usque cutem, varias colore, magnitudine, & copîâ,

piâ, maculas efficiat. Quò minùs miremur, ejus vi contagionis, lassitudinem corporis improvisam & sensum quendam quasi ponderis, & gravitatis membrorum, & magnum virium lapsum, mox initio mali exoriri, eúmque, si vi contagij vegeta subita fiat solutio sanguinis, subinde tantum, ut cum crebra animi defectione, etiam sine sensu doloris, repente homo concidat, & extingatur. Et cùm contagio sine offensione ejus partis, quam primùm attigit, in sanguinem invadere, neq; cùm eo corpus, per cor, & vasa, fibrásque partium, sine molestia atque incommodo, circuire, neque in his, illisve interioribus, externisque partibus, illæsis ijsdem, hærere, ac sævire possit, hinc ratio elucet anxietatum, inquietudinum, & jactationum corporis, vomitionum item, & fluxionum alvi, ac hæmorrhagiarum, dolorumque variorum, & aliorum, quæ supra commemoravi, futuræ symptomatum febrilium. Nam simul ac pestiferæ luis seminaria in venas irreperint, sanguinemque inquinârint, à vertice usque ad calcem ferè nihil inoffensum relinquunt in corpore. Quod, si minor vis contagij partem tantum corporis externâ tetigerit, & in villis ejus, ac vasculis consistens, in flumen sanguinis non perreptet, illam tantum partem, quousque serpsit, textum ejus vi sua septica & caustica exedendo, prunæ instar urentis dolente anthrace vel carbunculô mulctat, nec quicquam damni in reliquum cor-

pus transfert. sin quâcunque viâ interius permanet in sanguinem, sed priùs, quam vires suas satis exercere possit, lymphâ implicatum, vivido cordis, & sanguinis motu, exhalatione corporis dissipetur partim, partim in glandulas, & vascula, ac villos hujus, illiùsve membri exterioris exterminetur, opinione citiùs, & aliquando sine magnis incommodis, bubones erumpunt & anthraces, ex quibus emissâ veneficâ labe, natura allevatur, retrocedente verò eâdem in sanguinem succumbere cogitur. Haud aliter, ac cum sanguis dominantis contagij copiâ & impetu subactus, atque per membra fusus, corpus ubique maculis aspergit, & quâdam sui parte glandulas, atque arteriolas variarum partium infarciens, bubones & carbunculos seriùs, & cum insigni malorum comitatu emergentes, tanquam victæ naturæ perniciofa indicia efficit.

Quo rerum statu, cum sanguis, tanta veneni vi & copiâ inquinatus, & subactus, hinc, illinc non modo in externo corporis habitu, sed etiam in interioribus partibus, atque visceribus infideat, & inflammationes abscessusque varios pariat, fieri haud aliter potest, quin, ubicunque locorum iter sanguini est interceptum, is ad putredinem vergat, membraque ipsa, eodem infarta, in virus putre dilabantur ac colliguescant, & cadaverosum spirent actorem, illorum more, qui cancro atque sphacelo pereunt. Ex his verò

corpo-

corporis corruptelis orientibus expirationibus, & præcipuè afflatu atque halitibus moribundorum crassis, & magis cohærentibus, ac nebulosis, aucta & cumulata, miasmatum Copia, necesse est, gliscat vis contagionis, ut ignis oleo, quòd illa & circumfusum aëra magis inquinent, afflatuque hujus non modò vicinos inficere, sed etiam latius propagari, & corporibus obvijs faciliùs adhærere, atque in fomitem abire queant. Ac recipiendis quidem aporrhijis illis, ac semini- bus pestiferis aptissima sunt: plumæ, & pelles animalium pilosorum, lana, linum, xyllon seu gossypium, & quæ ex his conficiuntur, linteami- na, stragula, vestes, integumenta, & ejusmodi alia, quæ & ob mollitiem, & porrorum copiam, excipere seminaria contagij possunt, & retinere. In hujusmodi verò rebus, tanquam in fomite, satis sæpe diu hæerere ea solent, & ex longinquis re- gionibus in alias cum illis transportata, tandem ventilatis rebus ijs, exsiliunt: cùm interea nul- lum planè putredinis indicium in fomite reperia- tur. Id superioribus temporibus præ alijs agno- vit. Joan. Crato, cum Assertionem lib. de pestil. febr. in eo totus est, ut confirmet febres pesti- lentes & contagiosas, quibus pestilentiam intel- ligit veram, aliam causam non habere, quàm contagium, à seminario seu morbida expiratio- ne corporum infectorum ortum, de causis autem alijs eos disputare finit, qui contentionibus dele- ctantur.

stantur. Post hunc Th. Willifius, de febr. c. 12. in eorum propendit sententiam, qui pestilentiam veram contagione volunt perpetuò inter mortales superesse, neque de novo oriri, sed à fomite conservari, atque ab una regione subinde in aliam deferri. Atque eam demum opinionem suam fecit Sydehamius, dum sect. 11. cap. 2. aëris dispositionem, quantumvis pesti suscitandæ per se imparem esse, statuit, & pestilentia morbum, alicubi semper superstitem, aut per fomitem, aut per pestiferi alicujus appulsum, è locis infectis in alios deportari, ibidemque, non nisi accedente simul idonea aëris diathesi, popularem fieri, quòd aliàs non appareat, qua ratione in eodem Cœli tractu, dum unum aliquod oppidum pestilentia gravissimè affligitur, aliud non longè distitum, omnem Commmercij necessitudinem cum loco contagioso caute inhibendo, prorsus immune se præstiterit. Quod ut doceat commemorat pestilentia novissimæ, per universam fere Italiam immaniter grassanti, Magni Ducis cura atque prudentia aditum in Hertruriæ fines interclusum penitus fuisse. Pari modo Hieron. Mercurialis tradit, pestem, quæ anno M. D. LXXV. Mense Julio, per contagium Venetias delata fuit, ab eo tempore usque ad totum Decembrem, sparsis paulatim per urbem inquinamentis, modo unum saltem, vel alterum, modo plures invasisse, ac incunte anno sequen-

ti o-

ti omnia femina visa fuisse penitus extincta. Circa Martij verò initium malum recruidisse ex occasione contaminatæ suppellectilis, quæ per aliquot menses latuerat occlusa, ab eoque tempore ad mensem usque Julium femina modò maiorem, modò minorem vim exercuisse, ita ut interdum plures dies sine cuiusquam morte transierint, interdum unus vel alter obierit, quandoque plures, quandoque pauciores. Circa medium Julium mala omnia acerbiora facta esse, complures visos ægros, frequentiores mortes, atque hæc omnia incrementum sumpsisse per totum mensem Augustum, Septembrem, atque etiam initium Octobris, ita ut his mensibus morbus in suo vigore fuerit. Postea omnia cæpisse declinare. Et quidni pestis vocanda erit, quæ, ut habet Anton. Deusingius, tr. de peste c. 2. anno 1656. Groningam per contagium in vestibus allata, sparsimque in urbe amplissima oberrans, paucas tantum ædes inquinavit, quosque infecit, plerosque omnes extinxit: aut quæ, ut refert Mart. Lilltherus, comm. in Med. Stat. Sanctor. sect. 1. aphor. 137. cum vestimentis, adducenta milliaria, londino tempore pestilentia missis, totam familiam infecit, in eaque substitit. Taceo, quod Matth. Untzerus lib. 1. de peste memorat, sibi oculato testi constare, quod tum Halis Saxonum, tum alibi interdum, una aut altera duntaxat domus pestifera contagione,

ē peregrinis locis illata fuerit contaminata, cæteris in tota urbe nihil ab eadē passis. Ita enim usus docuit, hanc pestilentiam non nisi contagio ex alijs in alias remotas æque ac vicinas regiones inferri, & in eodem Cœli, quamvis salubri, tractu, in uno oppido grassari, ab alijs verò arceri, & importatam in ea, ac nascentem, ipso in fomite ac veluti in incunabulis extingui, & unius ædis, vel plateæ, aut urbanæ cujusdam regionis limitibus ac terminis coërceri ita posse, ne erumpat, ac evagetur in urbem reliquam, admissam verò interiùs plures in ædes & plateas, virus suum majore vi in populum evomere, & miseras hominum strages inferre. Quæ cum ita crebrò admodum evenire prudentiores perspicerent, orta demum est sapientissimo Consilio, quæ, quantum ex silentio auctorum liquet, antiquis temporibus minùs quidem in usu fuisse videtur, cautio illa ac provisio, quam pestilentia tempore magno cum fructu servari diligenter video, ut nemo, qui ex locis suspectis, nedum ex infectis accesserit, recipiatur, nec quicquam, quod ex talibus locis advectum sit, admittatur, quamdiu id malum grassatur.

Hoc pestis genus ante annos hos 30. recordor, ex Asia Bizantium, indeque per Hungariam, Austriam, Styriam & Bohemiam, Misniam & Saxoniam invasisse, & oppida alia eadem gravissimè laborasse. Ejusdem generis pestilentiam
nuper

nuper in Polonia, Borussia, Silesia, Moldovia, Transylvania, Hungaria sævisse, jam verò clanculum in quædam Austriæ loca irrepere, non modò ex omni symptomatum concursione, quam modo propagandi, dilucidè apparet. Vera mihi, inquit clariss. Helwich Ephemerid. Nat. Cur. Cent. 1. & 2. de peste Rosenbergenfi observat. 143. proxima visa est Medici cujusdam Itali, qui Cracoviæ sedem fortunarum constituit de origine & progressu mali relatio. Ea verò vult, Leopoli in Russia nigra, quam primariam totius Provinciæ urbem multi Armenij mercatores incolunt, in eademque sui ritus Episcopum habent, teste Simone Staravolscio in Polonia sua pag. 113. inter hos ipsos Armenios pestem fuisse grassatam, ab Armenijs infectos Judæos, ab his malum hoc ad alios propagatum ac fortè etiam in fomite (sicuti ante paucas septimanas contigit ferè ad limites Silesiæ per advectam ex agro Thoruniensi, in quo pestis anno præterlapso sævierat, ab iisdem Judæis lanam, nam cum hanc Hebræi inter se divisissent, septem ex illis proxima nocte peste correpti perierunt, aliosque infecerunt, ut ex literis mercatoris Lissensis didici) tum aliorum tum Cracoviam regni Poloniæ Metropolin delatum esse. Cùm verò in una pentapoleos istius parte Polonus degeret miles, isque cùm recutitis consuetudinem non fugeret, immemor illius Senecæ lib. 4. de ira cap. 5. *In pestilentia*
caven-

*cavendum est, ne corruptis jam corporibus & morbo
flagrantibus assideamus, quia pericula trahemus,
afflatuq; ipso laborabimus, non tantum ipse peste
correptus est, sed & civitatem Cracoviensem in-
fecit, ac cum ex urbe hac excessisset, per vicinos
agros late contagium disseminavit. Serpsit lues
pestifera ex minori Polonia in majorem, ac
magnam edidit stragem, ex magna Polonia in
Transylvaniam, ex Transylvania in Hungariam
tandem ex Hungaria per discurrentes Suevos in
Austriam.*

Dices: quod, si juxta Excellentissimum D. D.
Loëschernitrum aëreum adeo malignè in corpora
humana agat, sequi necessariò debeat, aërem
semper esse contagiosum, quia meteora, eundem
nunquam nitro esse orbatum ostendunt. R. Me
neutiquam statuere, nitrum aëreum per se, & ex
sua natura causam pestis, & morborum conta-
giosorum esse, sed potiùs abundans, & alijs cor-
poribus permistum, præterquam enim, quòd
tota ferè antiquitas ab aëris vitijs, pestis causam
repetijssè videatur; ipsum quoque contagium
latissimè se diffundens, & quòd epidemicus sit
morbus, universaliorē causam, & quæ non
modò pluribus, sed omnibus communis quasi
sit, innuit & arguit satis. In tota enim rerum
non naturalium classe, præter aërem, talem vix
reperio, pluribus id dicente Hipp. qui præclare
inter alia, lib. de. flat. scribit: *Mortalibus, cum
ipsius*

ipsius vita, tum morborum agrotis causa est aër.
Plura Doctissimus Götticher disp. de peste §. 14.
& sequent.

Dices secundo: peste correpti varijs torquen-
tur symptomatibus: hic furit, ut bestia, alter
dormit, ut glis montanus, iste prenditur dy-
fenteria, ille delirio, hunc tenet æstus, alter fri-
gore perire vult, hic laborat hæmorrhagiâ, illum
excruciant ventris tormina, ergo unum idemq;
sal, sive sit aëreum & nitrosum, sive tenue, acre,
ac corrosivum tam diversos effectus producere
nequit, ergo diversi generis venena pro pestis
causa statuere licet. *¶* Id accidere ob diversas
hominum complexiones, sive temperamenta,
ut doctè Hipp. de flat. *Quia differt corpus à corpo-
re, natura à natura, nutrimentum à nutrimento;*
non enim omnibus generibus animantium; hæc aut
non consentanea sunt, sed alia alijs congrua, & ac-
commodata. Velut enim idem vinum genero-
sum, si à pluribus nimium potetur, in diversis di-
versos edit effectus, ut passim in popinis videre
est, quòd hic silet, alter ludat, iste amet, ille ode-
rit, hic blasphemet, ille oret, quidam rixetur, al-
ter blandè jocetur, idem tamen vinum, & fortè
ex uno vase biberunt, sic etiam unum idemque
sal plus minus volatile, tenue, & acre, diversa
symptomata causare aptum natum est, adeo qui-
dem, ut ad diversa venenorum genera, præter-
quam dictum salem, hanc, illamve pestem re-
ferre,

ferre, necesse non sit. Hinc apprimè Theophrastus: *Qui omnium rationem inquirunt, hoc ipsò rationem ipsam tollunt, atque unà scientiam abolent, ac subvertunt.*

CAPUT QUARTUM.

Pestis Diagnostm exhibet.

UT Medicus morbum, cujus curam gerere præsumit, noscat, necesse est, secus, Empiricus & Medicafter est. Vix morbus, qui tam facile cognoscitur, ac pestis. nihilominus integras urbes depopulatur, antequam ut pestis agnoscat, vel velit agnosci; unde meritò Illustris & Magnificus D.D. de Sorbaith consilio medico. m. p. 21. illachrymatur, quod nupera Viennensis pestis, quæ 30. ante annis mediam fermè Viennam absorpsit, tempestivè agnita non fuerit, vel saltem agnosci non voluerit, dum verò agnosci debuit, erat nimis serò, & sic illud invaluit Poëtæ:

*Principijs obsta, serò medicina paratur
Cum mala per longas invaluere moras.*

At! rursus, ut audio, Sorbaith elucescit querimonia, &

*- v revertuntur vitia intermissa, maleq;
Invitos aufert nos consuetudinis æstus*

Etiam hodie, ut dicitur, an pestis, vel sit febris pestilentialis, vel potius Gallici grassentur bubones? acriter dimicatur, sed temerariè nimis,

mis, hinc ij, qui pestem adesse mordicus negabant, Talionis pœnam experti, dum eâdem correpti & extincti sunt.

Dum ergo alicubi morbi paribus stipati symptomatibus grassentur, hi, docente Galeno, vulgares, id est, epidemij sunt, si verò plures, quàm evadant, tali morbo moriantur, haud dubie pestis est, maximè, si patientes sequentibus, jam hoc, jam illo, vexentur symptomatibus.

Cognoscitur itaque pestis ex subitanea & improvisâ morte pluribus obveniente, contagio, quò unus ab altero inficitur & contaminatur, parotidibus ponè aures, bubonibus sub axillis, & inguine prorumpentibus, quos anthraces valde mordicantes comitantur, vel etiam maculæ, quas vocant petechias, potissimum lividi, nigrique coloris. Si adsit sitis inextinguibilis, ventris tormina intolerabilia, vomitus & Dysenteria colliquativa, lassitudo, visusque hebetudo inconsueta, delirium & furor immanis, hæmorrhagia, ac frequens deliquium, somnus profundus, capitis dolor cum vigilijs & jactationibus, tam diurnis, quàm nocturnis. Non tamen omnia, omnes infestare solent. Sed jam hæc, jam illa plura & pauciora, pro subjectorum varietate.

Qui verò pestem inter & febrem pestilentialem quandam habere volunt differentiam, ij vel leviter medicinâ tincti sunt, aut volunt homini-

bus

bus imponere , vel saltem illis plus , quàm alij, inaniter garrere , subque stagyritæ porticu chimeram tondere , lanamque hanc caprinam clamosis logicis , ut sibi ex hac garrulæ suæ philosophiæ juxta illud : sub levi pallio, magnus sæpe latet philosophus ; palliola texant, divendere lubet : *In quocunq, ergo morbo inquit Germania Hippocrates Sennertus, de febr. lib. 4. cap. 7. de pestil. ac malign. febr. natura, mihi fol. 822. Hæ conditiones reperiuntur , ut scilicet plurimis perniciosus sit, & facile in obvios quosq, per contagium diffundatur, is nimirum morbus, pestis appellari potest, sive febrem habeat conjunctam, sive non habeat. Si autem febrem habeat conjunctam, & pestem, & pestilentem febrem sine discrimine appellari posse existimamus ; modo hoc teneamus, febrem non esse de natura & essentia pestilentiae, ut supra dictum. Et hac ratione febris pestilentialis & pestis, nec essentiali causâ, nec proximâ, nec remotis, nec subjecto differunt, quid quæso, clarius ?*

Dignoscitur tamen pestis Dialis , à naturali in hoc quòd nimirum pestis Dialis à justa DEI ira excitata vix aliquam recipiat curationem, sed, quos adoritur, ferè omnes sine discrimine perimat. Ut confirmat Salomon in lib. Sap. cap. 1. dum dicit : *Impij manibus & sermonibus accersiverunt mortem.* Jugiter autem naturalis, id est, quæ ex naturali causa, aut aëre corrupto, ac nitro nimium saturato nascitur, quandoque medelam susci-

susci-

suscipit, & sanantur, quos Deus sanare, & vel fugâ, vel alio apto remedio præmunire vult: *Nisi Dominus custodierit civitatem, frustra vigilat, qui custodit eam.* Psal. 126. & hi sunt illi, qui seriam agunt pœnitentiam cum firmo proposito: milles velle mori, quàm Deum vel levissimè offendere. Nam pestis, ait Kozak Tract. de sale cap. 7. sect. 17. p. 309. reverà digitus est DEI, qui nulli parcit, nisi cui vult; nemini autem vult, nisi quem obsignavit singulari charactere, à percussore Angelo transeuntem.

*Grandia non plectunt superi per jura semper
Fulmine; sed lacrymis sæpè piare jubent.*

Pulsus autem & urinarum peste decumbentium considerationem, si unò pugnò comprehendam, omnia sunt incerta: pulsus ab initio statim debilis, insultum veneni violatum in cor denunciat, qui modò tardior, modò celerior, modò aquæ leniter labentis instar, movetur, qui eleganter cachino comparatur, cui analogâ respiratio ex motu cordis & arteriarum.

Cæterum pulsum doctrina adeo difficilis antiquitus exstitit, ut Herophilus, narrante Plinio lib. 11. cap. 32. à discipulis desperantibus derelictus fuerit. Mille enim res sunt, ut docet Celsus lib. 6. cap. 8. quæ eundem turbant. Imbecillior hic, & tactu periculosior, quàm in alijs febribus inæqualis, celerior in eodem contractio, quàm dilatatio.

Pari passu ambulat urinarum inspectio, quæ æquè fallax diversimodè variat: plerumque ferè naturalis est, & sanorum refert colorem, interdum magna ex parte turbida, & graveolens redditur; feculenta, carens sedimentò suspecta est. Modò clara, tenuis, alba exstitit, quæ mortem minatur, unde fit, ut plerique medicorum fallant, & fallantur, qui omnia ex urinario, velut tripode Delphica, ariolantur, præsertim in morbis acutis.

Demum dignotionem, ut quis faciat? an nimirum bubones in inguinibus veneriei, vel sint contagionis? lippis, & tonsoribus discutiendam relinquo, ut indignam quæstionem, quæ à medico disceptetur, nam hæc tam levis est, ut etiam publicus scortator, quid tale differre noverit? taceo medicus; unde rursus, & meritò illi ingentis ignorantiaè arguendi sunt, qui haud ita pridem, pestilentiales bubones pro venericis statuerunt, nescientes, quòd hi longævi sint, & sine vitæ periculo, non item illi, qui suam metam citò absolvunt, & vel ad mortem, aut sanitatem terminantur, maligni prætereà & summè dolentes, non à venere, sed à contagio procreati.

CAPUT QUINTUM.

Prognosin pertractat.

Imminentem pestem, nisi sit gentilismus, siderum cælestium maligna constitutio prælagit, qualis

qualis est hujus anni, Saturni cum Marte conjunctio, si jumenta à communi causa pereant, ut factum est annis prioribus, quæ numerosè per universam ferè Europam peribant, diarrhoea potissimum correpta, in pascuis nebuloso tempore, & ante solis ortum ex ingesto, copioso aëreo nitro, vel etiam in stabulis ad Austriam sitis, per inspirationem attracto, contracta. Truculentæ bella, annonæque caritas, communiter attestantibus historicis, pestem præcedere solent. Huc etiam pertinent cometæ, qualis præcessit pestem in obsidione Hierosolymitana, teste Josepho de bello Judaico lib. 6 c. 5. alium tempore Machometis horribilem, alium & bellum simul, qui nostrâ ætate ante ultimam obsidionem Vienneensem visus. Chosmata & meteora ignita frequentius in aëre conspecta, qualia anno 1315. pestem sævissimam præcessere, & anno priori diversis in Hungariæ, Austriæque partibus visa. Nihil enim in superioribus nobis ob oculos ponitur, quod non advertente Camerario lib. 2 de ostentis, certi aliquid denunciet.

Terræ motus qualis fuit tempore Vespasiani. pestis Italiæ horribilissimæ præcursor, quæ Romæ singulis diebus 10000. hominum periere; fames, è ciborum corruptorum usu ingentis cladis pestiferæ anno 1006. Euseb. & ex eo Quercet. lib. 1. Alex. cap. 3. quæ spiritum adhuc ducentes, unâ

cum mortuis tædio sepeliendi multi tumulantur) nuncia. Sigon. lib. 8. reg Ital.

Sumuntur etiam præsagia pestis à copia insectorum, ranarum, locustarum, bufonum & similibus ex putredine genitorum, ita Forestus lib. 6. observat. 133. spectrorum nocturnis apparitionibus, & obambulationibus Pet. Greg. Tholos. Syntog. juris lib. 34. cap. 19. ulularum, corvorum, bubonum, supra urbes ferali carmine volitantium. Sorac. lib. de peste.

Quin & morbillorum, variolarum, dysenteriae clades præcedere solent: similiter & prægnantium abortus ex levissima causa, & motus contagij pestiferi plerumque ab ortu ad ocasum fertur, si contrarium eveniat, pestem ubique grassantem ominatur.

Signa prognostica de vita vel morte ægroti, quod attinet, maximè lubrica sunt, & incerta in peste, teste Hip. sect. 2. Aph. 19. *Morborum acutorum non omnino certæ sunt prædictiones, neque mortis, neque salutis.* Judicium in eo fallax, dare fallaciori, in morbo fallacissimo: ob cujus malignitatem plerumque perniciosus est eventus.

Ubi tamen vires validiores, & symptomata leviora, homo servari potest. Si venenum è corpore educatur, aut transferatur ad partes ignobiliores, & bubones, pustulasque efficiat, bonum. Si tumores subito & confertim erumpant, in loco

loco minùs periculoso, & longiùs à corde distante, res salva est.

Bene & illos sperare jubeo, qui mente constant, & quibus sitis tolerabilis, ac salvus appetitus. Si alexipharmacum non revomunt, facile sudant, ac post sudorem, pectoris compressio non nihil sublata, nam his per sudores malignitas discutitur. Si symptomatum fiat remissio, & pulsus appareat bonus, si bubones vergant ad maturitatem, rem illorum in partu dico.

Jugiter verò mortis quasi prodromus est, si venenum statim cor prehenderit, ubi necesse hominem mori. Si vires vi veneni prostratæ, tumores evanescant, alvi vel sanguinis profluvium superveniat nimium, si foetor anhelitus immodicus, illi Albo lethi inscripti sunt.

Nec est, quod victoriam cantillent, quibus exanthemata quidem prodeunt, sed non justà quantitate, cum fossam nondum superârint: In carbunculis & maculis, quas vocant petechias, color viridis, lividus, & niger, lethalis, morti denique à morbo proditi, quibus pulsus intermittens, sudor frigidus, animi deliquium crebrum, convulsio, rabies, sitis inextinguibilis, delirium perpetuum, loquelæ amissio, æstus præcordiorum intensus, eorumque fortis compressio cum anhelosa respiratione, latæ prorumpunt maculæ, cutis sugillatio, ac demum extremorum frigus superveniunt.

Medicus proin in ferendo iudicio & prædicendo eventu se non præcipitet, quia venenum sæpe improvisâ violentiâ mortem accelerat, & vice versa sæpius natura vires recolligens, per insperatam crisin morbum solvit, ut observavit And. Laurent. lib. de crisibus,

CAPUT SEXTUM.

Pestis præcautionem docet, tam Theologicam, quàm Politicam.

DUm circa morborum curationem versamur, multa nos Medici in scholis, scriptisque nostris promittimus, & docemus, quæ in effectu demonstrare non possumus; unde in adagium obijt: medicorum est honestè vestiri, strenuè mentiri, audenter occidere, & juxta Petrar-
cham: mentiris ut medicus. Ego tamen credo, quòd ejusmodi elogia non in genuinos medicos, sed impostores redundant, qui mera promittunt miracula, sanationes certas, & jucundas, vulgaria medicamenta apud se gestant, eaque ut probatissima remedia suis patientibus cum magno fœnore obtrudunt, præscriptiones, *Recipe*, non pharmacopœo legitimo, sed vetulis, & balneatoribus conficiendas, suos patientes odio æmuli sui, indoctis chirurgis pharmacopolisque committunt, multùm garriunt, blandiuntur, & pleni sunt ceremonijs, dolo & fraude; fusius eos in mea
demon-

demonstratione physico-medica, de curationum vernalium fallacia evisceravi, vid. quoque Ernesti Ettmülleri dissert. de medico mendace.

Cùm Medici finis sit sanitas, utpote cujus gratiâ omnia fiunt, mihi incumbit, ut id hoc capite, quod rationabilem & dogmaticum decet medicum, doceam, demonstremque: an pestis, & quibus medijs præcaveri ac propulsari possit?

Philosophorum adagium est: qualis causa, talis effectus. Cap. tertio prolixè satis demonstravi, quod pestis causa, quam vocamus supernaturalem, peccata nostra sint, quibus DEum cogimus, commovemusque, ut nos illâ punire debeat. Ergò, nisi iram Dei, seriâ pœnitentiâ placaverimus, gratis pestem abigere laborabimus. *Nunc scrutemur vias nostras, & queramus & revertamur ad Dominum. Nunc levemus corda nostra cum manibus ad Dominum in cœlos.* Threnor. 3.

Scito itaque, sit licet misericordia DEI infinita, infinitam æque esse ejus Justitiam. Misericordia quidem inducias summa contentione efflagitat; at Justitia inconcussa veritate allegat, quàm æquo animo Pientissimum Numen à tam longa annorum serie, nostra tulerit scelera, vitæque nostræ emendationem expectans expectârit. Sed non bello, non concione, non increpatione emollita sunt corda indurata; ibant peccatores de malo in malum, de iniquitate in ini-

quitatem, & brachium suum extendit Dominus super eos. Juxta illud Prophetæ Ps. 5. *Non habitabit juxta te malignus, neque permanebunt in justis ante oculos tuos.* Et eodem loco, *nisi conversi fueritis, gladium suum vibrabit: arcum tetendit & paravit illum.* Et in sequenti versu, *& in eo paravit vasa mortis, &c.* nempe tot ingentia sepulchra, quæ tot hominum millia moderno tempore absorbent. Quid nunc facto opus; Consilium sequamur sancti Augustini Psalmo. 74. dicentis: *Non est, quod fugias à DEO irato, nisi ad DEum placatum.* Placandus est per pœnitentiam in sacco, & in cinere cum Psalmista Regio. *DEus justus iudex & fortis, nunquid irascitur per singulos dies?* Speremus itaque illud Prophetæ Psalmo eodem. v. 3. quoniam ad te orabo Domine, manè exaudies vocem meam. Sic præviâ syncerâ vitæ emendatione, clamabimus. *Virga tua & baculus tuus ipsa me consolata sunt.* Nam absque emendatione nostræ preces locum non habebunt apud DEum, secundum illud Isaïæ c. i. v. 15. *Cum extenderitis manus vestras avertam oculos meos à vobis, & cum multiplicaveritis orationē, non exaudiam, manus enim vestre sanguine plene sunt.* Idem vide id Jeremiæ 7. v. 16. *Tu ergo noli orare pro populo hoc, nec assumes pro eis laudem, & orationem, & non obsistas mihi, quia non exaudiam te, & v. 22. Non sum locutus Patribus vestris, & nō præcepi eis de verbo &c. victimarum, sed hoc verbum*

bum

bum præcepi eis: dicens audite vocem meam, & ero vobis Deus, & vos eritis mihi populus & ambulate in omni via, quam mandavi vobis, ut bene sit vobis. Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem suā sed abierunt in voluntatib. & in pravitate cordis sui mali. Ex his apertissimè liquet, non tantum orationem & holocausta, sed præcipuè vitæ emendationem ad placandam DEI iram conferre. Experti nuper Viennenses, quibus, quàm primùm pijsissimus Imperator Leopoldus, Sanctissimæ Trinitatis Columnam in festo Auff den Graben/ erigendam in animo constituit, ex momento pestis mitior esse cœpit, imò paulò post consopita. Id quoque testatur Inclyta urbs Græcensis, quæ vix vovit, quòd in fori pede Sanctissimæ Trinitatis nec non S. Rochi, Sebastiani, Franc. Xav. Ignatij statuam erigere velit, jam pestis à sua crudelitate cessavit. En bina gloriosæ Carniolix monumenta, quæ digna, ut ea in excitandi Zeligratiam commemorem, quæ sic sonant.

Magnæ DEI Matri.

Mariæ in Dobrava (tibus.

Populi, è vicinis, remotioribusque carnioliæ par-

Loci venerandi causâ confluentis

Frequentia famosissimæ.

Quod

Hic sibi locum elegerit

Miraculis clareat.

Totamque carnioliæ Provinciam

à peste

In quartum annum ad confinia usque grassante

Miraculose salvaverit.

Se, & suos

In perpetuum gratitudinis Mnemosynon

Æmona devovet.

Anno Christi 1682. qui est Æmon: cond. 2904.

Alterum

Divo Rocho.

Ad depellendos Epidemiæ morbos

à Deo

Delegato Patrono:

Quod non solum facto ad ejus honorem voto

Hic in Draule erigendi templum

Anno M. DC. XLIV. ibidem grassantem pestem

Sedaverit, extinxerit, compresserit;

sed etiam

Universam Provinciam Ducatus carnioliæ

à peste

In Styria, Carinthia Croatia, & Goritia:

Usque ad confinia, in tertium annum

Grassante, depopulante

Exemerit, salvaverit, servaverit,

In cœlestis Potentiæ, & humanæ spei

Mensuram, & argumentum,

Nec non seræ posteritatis commendationem

Æmonensis civitas

Patrono

Patrono suo exhibet.

Anno æræ christianæ M. DC. LXXXII. qui est.
Æmonæ condit M. M. DCCCC. IV.

Notum etiam illud insigne ac memoratu dignissimum divinæ bonitatis exemplum, quod Romæ, tempore S. Gregorij contigit. Postquàm sæva pestis urbem depopularetur, institutis à S. Pontifice publicis precibus, & processione, dum ad pontem ventum erat, S. Michaël cum Angelorum choro supra Hadriani collem, in quo dein castellum, quod defactò castellum S. Angeli vocatur, in S. Michaëlis apparitionis memoriam erigi curavit, cœlitus apparens sequentem hymnum canere auditus est: *Regina cœli laetare: Alleluja, quia quem meruisti portare Alleluja, resurrexisti, sicut dixit, Alleluja*, cui S. Gregorius respondit: *Ora pro nobis Deum Alleluja*; & mox angelus cruentum ensen in vaginam recondidit, tunc demum divinam Majestatem placatam fuisse hoc ipso facto significans. Quicquid etiam cæci Lutherani & Calvinistæ oggiant, consultum est, ut quivis hōc tempore specialem sibi eligat è Sanctis Patronum, illum singulari studio colat, ac veneretur, eiq; se suosque committat, rogetque ut ad iratum DEum, cujus amici Sancti sunt, Ablegatum agat. & Oratorem, & spero, quòd talem pium Christianum pestis non adoriatur, & si etiam adorta fuerit, quòd eà facile liberabitur. Et hæc est Theologica & genuina pestis præcautio.

cura.

curatioque, reliquæ omnes incertæ, dubiæ, infidæque, qualescunque demum illæ sint, & à quocunque medico celebrentur, commendenturque curæ & præcautiones.

Jam de pestis præcautione, id est, præservatione, quæ potissimum in fuga consistit,

Sunt tria, quæ prorsus pellunt adversa pestem

Mox, longè, tardè, cede, recede, redi.

Quos igitur non officij detinet ratio, ij procul dubio sine læsione conscientiæ secedere possunt. Stultum enim foret, fugâ sibi non consulere, cum fugere liceat: quibus verò fugere expedit, caveant prudentissimè ne per aërem pestilentem, aut loca infecta iter agere cogantur, vitent societa-tes, & fugâ periculum antevertere studeant, ne ad optatam regionem venientes, tum moriantur, & verificetur:

Incidit in scyllam, qui vult vitare charybdim.

Expresse enim docet Sanctorius Med. stat. sect. x. Aph. 138. qui aliud remedium pro vitanda peste instituunt, quàm fugam, vel sunt homines ignorantes, vel volunt aruscare. Et subdit: hinc nobilium ferè nemo cum remedijs; plebei verò sine ijs plures sanantur.

Quibus verò fugiendi viæ præclusæ sunt, atque, ut fugiant, ratio statûs dissuadet, consulo, ut aërem sibi salubrem domi suæ faciant, reddantque purum. Hoc verò, quòd præstet, igne nihil est communius is enim ex attracto

subinde aëre, quasi alimentum percipit (ut
 ventosæ docent fornaces.) Ea verò ignis est natu-
 ra, ut apprehensa omnia consumat; unde neces-
 sariò sequitur, venenum quoque, aliasque impu-
 ritates aëris ejusdem vi absumi. Cujus rei anti-
 quissimus Hippocrates luculentum proponit ex-
 emplum, horribilem illam Athenarum pestem,
 quàm incensis nemoribus depulit. *Quocircà, in-*
quit Gal. Class. 5. fol. 96. cap. 16. de Theriac.
Summis laudibus prosequor admirandum Hippo-
cratem, qui pestem illam ex Æthiopia ad Græcos
venientem non alio præsidio repulit, quàm aërem
purum faciendo, ne ab hominibus, qualis tunc erat,
infectus hauriretur. Præcepit itaque, ut per to-
ram civitatem ignis accenderetur, qui non solùm è
simplici materia constaret, sed bene olentes coronas
& flores haberet: talia siquidem ignibus alimenta
subministrari consuluit, & ut unguenta quàm pin-
guissima infunderent, ad id genus alia bonum odo-
rem fundentia, ut hoc pacto cives aërem purum in-
spirantes ab imminente lue tuti forent. Debet
 ergo manè & serò non privatis tantùm in ædibus,
 sed passim publicè, maximè verò in foro & plateis,
 ubi hominum major est frequentia, ignis lucu-
 lentus accendi, ex arefactis lignis quercis, fraxi-
 neis, abjetinis, pineis salignis, betulaceis, alnis, ju-
 niperinis &c. pirij quoque pulveris tantum per
 vices accendi potest, quantum sclopo pro uno
 ictu

ita solet indi. Sulphuri quippe & nitro aërem repurgandi singularis vis est.

Intra ædes suffumigia excitari possunt ex varijs herbis, ut absynthiô, rutâ, millefoliô, angelicâ, zedoariâ, melissâ, lavendulâ, rosis, roremari-
nô, salviâ, hyssopô, succinô, baccis juniperi, & similibus. Baccarum tamen juniperi, nec largus sit, nec frequens usus, cùm in multis cephalal-
giam, imò Epilepsiam causet. Sequens pulvis fumalis anno 1666. in inferiori Palatinatu peste grassante, ut testatur Joannes Conradus Menni, cum ingenti commodo in usum ductus fuit.

℞. rad calam. aromat. unc. iij.

herb. rut.

Sabin.

fol. querc. ana mij.

Baccar. junip. miv.

myrrh. in iort. unc ij.

rasur. corn. hirc. unc iij.

Incidentur, & in grossum pulverem redi-
gantur. D. & S. West. Hauch.

Opulentiores pastillis utantur hispanicis, am-
brâ & moschô constantibus, vel alio quovis pul-
vere fumali, ex thure, mastiche, storace, succino,
cassia lignea &c. constante. Qui verò fumum
ferre nequeunt, laterem ignitum respergant a-
cetô rosaceô, de scordio aliôve antipestifero,
quod aërem egregiè purificat. Contagionis tem-
pore

pore nemo jejunos exeat, salivam nunquam deglutiat, sed frequenter exspuat! in ore detinatur particula radicis Angelicæ, vel corticis citri, sumatur bolus panis acetô bezoardicô intinctus, vel si hoc haberi non potest, accipiatur acetum vini forte, quod egregiè pestiferi miasmatis enervat vires. Plurimum etiam conducit sulphur commune citricum, aut ejus flores, de quo ex ovo sorbili tantum sumitur, quantum cultri cuspidis capere potest. Nihil enim septicô pestis venenô tam generosè, ac ipsum sulphur resistit, unde Hipp. id divinum, Τῷ Θεῷ, appellat ob virtutes, quas habet & præstat in præcavendo, ac sanando morbo divino, peste.

Sulphure, & acetis bona fit curatio pestis.

Remedia, quæ præcautionis gratiâ sumuntur, variari debent, & jam hoc, jam illud sumi, secus, si continuò V. G. theriaca aut mithridatium sumeretur, natura eisdem assuesceret, vel si hæc ab homine sanguinei temperamenti frequenter potarentur, nimium exagitarent massam sanguineam, cæteroquin nobilia hæc sunt antidota, præcipuè vinô, aut ejusdem acetô soluta. Pulvis sequens, ut infallibile pestis & malignarum febrium à nonnullis decantatur antidotum, & passim ab hodiernis sanitatis consiliarijs, loimicisque medicis summoperè commendatur.

℞ Cret. Coloniens.

piper. long. ana gr. vi.

pulv. scorp. gr. ij.

Misc.

Misc. D. S. Röstliches Pulver gegen der Pest. Sumatur in hebdomade semel aut bis, efficacior tamen erit, si eidem pulv. viper. flor. sulph. ana gr. iv addideris. Quod viperarum pulvis summè sit alexipharmacus, omnes pene practici testantur, & suâ confirmant experientia, rationeque, de quibus acutissimus ille Philosophus Raymundus Lullius lib. de conservanda vita cap. 2. sic scribit: *Viperæ, nisi præparentur, ut expedit, non valent, nam caro earum præparata confortat virtutes ex proprietate, sed virtus aliarum rerum & herbarum variatur secundum diversitatem locorum: Est ergo Medicina Regis, quæ miraculum facit, quæ à 4. Elementis non corrumpitur, & est humana complexionì conveniens, nec calefacit, nec infrigidat, nec desiccatur, nec humectat, imò est temperata, temperamento excedens omnem rem hujus mundi in temperantia & perennitate, quia temperata est in 4. gradu, & 4. habet gradus cujuslibet qualitatis, nec est aliqua res quæ huic rei assimiletur, nec loco ejus stare possit, habet enim potestatem subveniendi defectibus stomachi, & timorosos facit audaces, cordiacos confortat, curat Melancholiam, alopeciam & tineam & calorem naturalem temperat, & virtus ejus in sua manifestatur substantia, quia in eo est claritas, ideo clarificat, in eo est puritas, ideo purificat, in eo est magna temperantia, ideo multum temperat utentem, cujus temperamentum transit super omne tempera-*

pera-

peramentum medicinale, quare, omni quantocunq̃ mortifero veneno mundi resistit; in eo est perennitas, ideò conservat corpus humanum, in eo est assimilatio humane complexionis, ideò facit ad corpus humanum omne bonum, sed in ejus preparatione est totum secretum, quod Philosophi totis viribus occultârunt. Plura vide in Baldi Angeli lib. de mirificis viperæ facultatibus. Item lege Mutschleri Bezoardicum animale verum, ubi vir medicinæ experientissimus, cæteroquin Hardtkirchensis Parœciæ olim Cæsareus administrator, multis experimentis docet & evincit, quòd in viperis optimum pestis antidotum lateat, qui ergò opulenti sunt, viperarum carnes interdum comedant, aut sequentem pulverem assumant.

R. Pulv. Viper. ℥℥.

Unicor. Ver.

Fossil. à grvij m.

D. S. Röstliches Gift: Pulver.

Nares, tempora, & manuum carpos hoc balsamo, quod nonnulli hætenus in secreto habuerunt, inungant:

R. Ol. Nucist. ℥j.

Junip. gt. v.

Camph. griv. m. exacte. D. S.

Pest: Balsam.

Tandem Elixir benedictum, infra laudandum commendo, & suadeo, ut nemo se magna remedium farragine obruat, cum adhuc non constet genuinum & infallibile pestis antidotum, & adeò ferè omnia tam dubia & incerta sint, ut de his nihil certi nec ego, nec alius statuere possit: Vid. clariss. Bohn Lipsiensis Professoris longè celeberrimi Dissert. Med. de Prophylaxi pestis dubia. Optima sæpe in peste Medicina, nullâ uti Medicinâ, & sæpe pestis ipsa Medicina, præcipuè ab incautis Medicastris propinata, volatilibus, & pretiosis constans. Exulet omnis Bezoar tam orientalis, quàm occidentalis, utpote remedia fastuosa & inutilia, quorum & pretiosi spectant lapides, aurum & margaritæ, quæ, ut observarunt solertissimi Medici, nullum edunt effectum, & indigesta per anum extruduntur, revera tenebrionum idola sunt. Vid. Goris de contemptu Medicinæ cap. 10. Nec omnia omnibus quadrare, in propatulo est, aliaque methodo & per alia remedia tractari postulant cholericæ v. g. & sanguinei præ phlegmaticis, aliter, quibus cerebrum & pectus firmum, præ illis, quibus hæc imbecilliora, sive per naturam, sive valetudinem, obtigerunt, proin non cuilibet quosvis cothurnos applicare conceditur, unde hominum naturas, si eos à peste immunes servare velimus, quid facile ferant, aut,

aut, cum nausea recusent ? nôsse oportet. Quivis proin invocato Numine juxta naturæ appetitum se jam hoc, jam illo remedio facili sumptu præmunire poterit, imò felicioribus avibus, quàm si cothurnatum ad latus haberet Medicum, ab eo omne salutis punctum sperans, cui tamen, ut contribuat, ne ficlum habet. sed sæpe sæpius, docente experientia, naturæ molimina invertit, perturbat, ipsamque pestem, quàm avertere deberet, accelerat, inque mille morborum discrimina conjicit. Qui non credit, per me licet, faciat periculum, cuilibet enim suum faveo Machaonem, ac ex animo salutem, quæ auro & argento preciosior est, opto, vitam longam Medici & medicinæ nesciam, optimum ergò alexipharmacum est:

1. Cor & renes sceleribus repurgati.
2. Seria pœnitentia.
3. Firmum propositum DEum nunquam amplius offendendi, NB. *Nunquam.*
4. Fuga à loco contagionis, & consortio infectorum.
5. Non se opplere cibus.
6. Veneris usus parcissimus, etenim mirum in modum Spiritus dissipat.

7. Corporis exercitium moderatum, quia violentum utramque januam pestiferis recipiendis miasmatibus aperit.
8. Salivam sæpius excernere.
9. Non timere, sed esse audacem.
10. Generosum bibere Vinum, moderatè tamen, recreat enim cor hominis.
11. Non irasci, quia ira per se pestis est, iratique omnium primò peste corripì solent.
12. Jejunum non egredi, sed
13. Vel tantillum Theriacæ, aut Mithridatij deglutire.
14. Corticem citri in ore detinere.
15. Bolum panis aceto alicui Bezoardico, Vini, aut Vino generoso intinctum sumere.
16. Particulam radicis Angelicæ masticare, odorare, & secum retinere, pestis enim miasmata potenter fugat & enervat.
17. Mercurium per se, & sine additione coagulatum, qualis apud D. Franckenperger Pharmacopœum Welsij, prostat, apud se gestare.
18. Elixirij benedicti ad Cochlear bibere, præsertim, quibus stomachus debilis, & alvi obstructiones familiares.
19. Ex supra recensitis pulveribus, unum sumere, præsertim, qui malo hipocondriaco, acidis-

acidisq̃ue ructibus, nervorumq̃ue laxitati
obnoxij sunt.

20. In mensa pro primo haustu sequens bibere
Vinum absinthites.

℞. Rad. Pimpinell. unc. j. S.

Herb. Absinth. Vulgar. mj. S.

Scord.

Card. Bened. ana mj.

Dictam. Cret. m. S.

Cortic. Citr. unc. S. concisa

Grosso modo, d. ad nodul. ex synd. alb. S.

Kräuter: Säcklein auff 2. Maasß Wein.

21. Supra laudato, aut alio odoratu amabili
Balsamo Spiritus exhilarare.

22. Non nimium fidere Medicis, eorumq̃ue
secretis & pollicitationibus, plurimùm hic
imponere, & mentiri solent.

23. Aedes sæpius perfumare, gratóque odore
perfundere.

24. Omnia acria & calefacientia vitare, maximè,
qui sic dicti temperamenti sanguinei sunt,
aut cholericì.

25. Fenestræ occlusæ, & non nisi ad aquilonem
aliquando patulæ.

26. Exulent canes, cati, columbæ.

27. Aedium mundities, fiatque cloacarum pur-
gatio.

- 28. Vagabundos, & ignotos à domicilijs arcere.
- 29. In DEO unicè spem reponere, &
- 30. Proximum amare, sicut te ipsum.

CAPUT SEPTIMUM.

An purgatio & venæ sectio in peste celebranda?

QUàm infida, & cruenta hæc sint remedia, ad nauseam in mea demonstratione Physico-medica de curationum vernalium abusu evici, adeo quidem nervosè, ut crambem mihi recoquere viderer, si rursus hîc in ea invehêrer. Nihilominus tamen, ne quis temerariè hoc calamitoso tempore innocentis sanguine se polluat, catharticiqûe effectu conspurcet, breviter docebo, quòd hæc, cæteroquin magna auxilia dicta, in peste celebrare conveniat minimè.

Purgantia venenum pestilens non avertunt, nec exturbant viscera, humores, ac spiritus contra illud haud præmuniunt, imò vires plùs minùs enervant, ac sub calamitate hac epidemica ad hypercatharces cruentas facilè; & eò ipso, dum ex confesso plerumque contagium pestilens pura pariter, ac impura, corpora invadit, errare illi videntur, qui à purgantibus crebrioribus immunitatem à peste pollicentur. Ajunt, subje-

subjecta impuriora levi de causa in febres, aliósq; morbos (putridos dictos) conjici, hinc ad pestem facilius suscipiendam apta reddi: qualis in Cacochymicis graviores quoque putredines, & pejora symptomata concitet. Quia tamen pesti cum putredine nihil intercedit commercij, nisi quatenus vitalitati vim inferendo illa hanc introducit, putredo, si quæ febribus, similibusque affectibus subest (de qua tamen olim jamdum dubitatum fuit) ad pestem potentiùs inclinare, seu disponere nequit; nec omnis Cacochymia putredinem pedissequam seu comitem habet: nec ab hac in peste enormiora semper symptomata metuenda. Et ejusmodi corporis puritas seu humorum pravorumeductio sub constitutione pestilentiali forsan sine summo periculo vix acquiritur; quod, hi ad orgasmum hoc tempore sint procliviores, leviter stimulati, alvi fluores exitiosos moveant, quò magis cacochymica corpora extiterint, & eò ipso, dum minùs liquet, numné aliquid jamdum virulentiaè conceptæ in corpore latitet, verendum manet, illud ab evacuante etiam leniore non sine periculo commoveri, atque actuari, seu intendi.

Mitiora purgantium non nisi in primas vias agunt, & per consequens harum duntaxat cruditates detergunt, pravos autem humores, canali sanguini inexistentes, seu cacochymiam

universalem magis, loquor cum laudato Bohnio vix educunt, ac corrigunt, utpote ultra istas sphaeram suam minus extendentia. Neque si cacochymia hæc majoris gradûs & pertinaciæ observetur, huic solvendæ blandiora purgantia semper sufficiunt, potentiora verò nunquam tuta, & pestis tempore prorsus fugienda sunt. Adeo, ut inferendum veniat, purgantia contagij tempore, aut minus tuta, aut frustranea, seu vana contingere: neutra ratione præservatoriæ congrua, sive immediata, sive mediata, nuncupari mereri.

De venæ sectione par esto judicium, nam de cæteris cujuscunque generis toxicis hætenus observatum fuit illa haud plus, minusve in corpora plethorica, ac inania, seu evacuata, agere: sed eandem in utraque virulentiam exercere, nec venenum pestilens, si quendam insultet, à majore, minoræve sanguinis plenitudine frænum patitur. Neque à plethora, aut alio quodam vitio pestis generatur: proin nec sanguinis eductio nos ab eadem tutos reddere valet, quam sola virulentia determinata, nobis incognita patrat. Et quamvis non illâ ratione sanguinis missionem prophylacticam suspectam reddere velim, quod ex communi sententia exhaustis per illam viribus, cor auram malignam minus potenter dispellat, aut subigat, sed hujus qualitatem deleteriam promptius admittat: contingit

tingit tamen forsan, quòd calamitoso hoc tempore incerti sumus, nùmmè venenum pestilens hoc vel illud corpus jamdum subintraverit, atq; insensibiliter infecerit: cùm hoc, quandòque per plures dies in eodem latitet, & gliscat, donec in flammam seu actum erumpat, atque hoc quidem sub sanguinis depletione facta. Quemadmodum DIEMERBROEK lib. 2. de peste, cap. 8. & 9. ac lib. 4. histor. 16. 28. à se frequentius observatum commemorat, venæ sectiones, quoque in optimè sanis & pletoricis institutas, damnosissimas evasisse; quòd abunde docuerunt tristia plurimorum, etiam plethoricorum exempla, qui cum præservationis gratià venam sibi pertundi curassent, brevi post peste correpti fuerint, eadem verò infecti, perierint. ita PARÆUS oper. chirurg. lib. 21. de peste cap. 24. Gesnerus, Fallopius, Palmarius, Salius Diverfius, Forestus, Guinth. Andernacus, Wilhelmus Fabritius, Petrus Salius, Rodericus Fonseca, & infiniti alij veteres cum tota recentiorum schola.

Ait doctissimus Dominus Ritterfräuf /
in seinen Turgen / heitern Rathschlag vnd wol-
meinenden Gutachten / wie man sich zur Zeit
der landigen Infection verhalten vnd bewah-
ren solle: ich kan auch selbst mit Gott vnd
der Warheit bezeugen / Daß Anno 1651. in
der damahligen Pest / welche in der Graff-
schaft

schafft Ort / denen Gräfl. Revenhillerischen /
 vnd Buchhaimischen / Salburgischen Herr-
 schaften umb die Stadt Smunden herum
 starck grassiret / die meiste Persohnen / so sich
 meiner Cur vntergeben / vermittlest Göttli-
 cher Gnaden / durch gute schweißtreibende
 Giff / Arzneyen / ohne einige Uderlaß / glück-
 selig curiret worden / wie ich dann als das
 mahliger Kayf. Saltzcammer / Medicus, vns
 ter vielen andern / in dem Schloß Ebenzwener
 auff einmahl 4. Hoch / Adelige Persohnen /
 als Mutter / vnd 3. erwachsene Freylen / ne-
 ben dero Beschliesserin / vnd noch 4. andere
 Dienstbotten / welche alle zugleich / vnd auff
 eine Stund / durch einen ihrer Unterthanen /
 vnd Gen. Fleischhacker (der nächtlicher Zeit
 in die inficirte Häuser / alwo offters 3. biß 4.
 Verstorbene anoch Unbegrabene gelegen / in-
 dem man keine Leuth / auch vor das pare Belt /
 die Todte zu begraben / bekommen können / hinein /
 vnd zu denen allbereit halb verfaulten / vnd
 verwesenen Cörpern ohn einiges Entsetzen
 gestigen / auch auß solchen inficirten Häu-
 sern das Getrand neben andern Sachen ent-
 frembdet vnd mit sich nach Hauß gebracht)
 angesteckt vnd inficiret worden / GOTT seye
 die Ehre / vermittlest guter Bezoardischen
 Giff / Arzneyen ohne Deffnung einiger U-
 der glücklich curiret habe. 2c.

Rathe

Rathe demnach äufferst bey gebrachten Motiven / daß man bey etwann einreissenden contagio Seuch: und Pestilentischen Kranckheiten / deß unzeitigen Uderlassen sich enthalte / herentgegen aber guter bewehrten Schweiß treibenden Arzneyen bediene.

Illis tamen, qui otiosi esse nolunt, fonticulos suadeo inurendos, quippe à plurimis medicis observatum est, quòd aura pestilens primùm fonticulo exulceratum locum occupare, & se ultra tam facile extendere non soleat, & sic privativè saltem fonticuli in peste utiles esse possunt, aliàs hos parvi pendo, quia præter in loco affecto computrescentem sanguinem nihil everrunt, nec aliunde, ut rudes autumant, superfluum serum evacuant, defluxionésve revellunt.

CAPUT OCTAVUM.

De pestis Curatione.

Pestis curatio etiam nunc in divinorum arcanorum scrinio recondita jacet, nec ulli medicorum post Hippocratem patefacta, unde scribit Gal. in lib. 1. Hipp. de morb. vulg. comment. 1. class. 3. fol. 101. quòd pestis ad Deos referatur, ac de ejus curatione ipsi Dii consuli debeant. Præterea, etsi constet, quòd Hippocrates Græciæ pestem abegerit, quapropter ei à Græcis divini honores collati, ac inter divos relatus est, non constat, quò remediò id perfecit, Græcosq; à peste immunes servaverit.

Ideo omnia, inquit Kozak, tract. de sale, cap. 7. sect. 19. pag 315. quæ ars molitur humana, contra pestis incommoda, præservationis, vel curationis intentione; non propriè ad arcendam pestem, prorogandæ vitæ dies, & mortis periculum profligandum, molitur, vel moliri debet; sed solum ad mitigandum vulnerum, ulcerum, & symptomatum pestilentialium dolores; & subdit: à DEO solo vita est quærenda, nec aliunde impetrari, aut sperari potest; si quis medicus aliâ intentione medicatur, præparat, præscribit, aut porrigit; vel æger expetit, vel accipit à medico medicamenta, uterque fallitur, & fallit, conatusque amborum sunt irriti. Oremus ergo cum Moyse Num. 14. *Dimitte, obsecro peccatum populi tui hujus, secundum magnitudinem misericordie tue.* & deuter. 9. *Domine, ne disperdas populum tuum.* Demum confiteamur cum Davide, qui Reg. 2. cap. 24. ita confitetur: *Ego sum, qui peccavi; & ego iniquè egi.* Ascendamus ergo adhortante Propheta Gad ad montem! id est, elevemus corda nostra ad dominum, & procidamus coram ipso, qui in cœlis est DEUS noster; secus, optima etiam medicina, probumq; antidotum, etsi à DEO in sanationis finem creatum, desideratum effectum non edet, velut confirmat Salomon lib. sap. cap. 1. *DEus mortem non fecit, nec latatur in perditione vivorum; creavit enim, ut essent omnia: & sanabiles fecit*
natio.

nationes orbis terrarum, & non est in illis medicamentum exterminij, nec inferorum regnum in terra.

Posteaquam ergo nos cum DEo reconcilaverimus, gratiamque rogaverimus, ut primò medicum illuminet, informetque, quid in peste præscribere debeat? Secundò, radicibus, herbis, seminibus, alijsque medicinis suum robur & vires impertiat, superest, ut sanitatis tabernam ingrediamur, & auxilia sine cunctatione, nam morbus hic, cùm præceps sit, moras non patitur, à medicinarum pocillatore, qui Pharmacopæus, Pharmacopola, Apothecarius, vulgo **Apoteker** appellatur, petamus.

Suadeo igitur, ut, si quis lautè vixerit, crassosque ingesserit cibos, quàm primùm, & quidem, antequàm ab infectionis horâ, 12. præterlapsæ sint, bubonesque, aut alia exanthemata aparuerint, vomitorium sumat ex infuso croci metallorum, vel sequens:

℞. Sal. Vitriol. emet. Angel. Sal. drachm. S. plus vel minus, prout ætas & vires ferre possunt.

Aliud

℞. Regul. Antimon. medicinal. gr. vij. D. S. **Preckepulver** / auff einmal. Hunc Regulum Excell. Dominus Hierstell Laureacensis Physicus famigeratissimus miris extollit laudibus, vel ideo

ideò, quia optatos eidem præstat effectus, tumquæ vomitorium est, ejus descriptionem habet Le Mort in sua chemia, item Jungken in corpore pharmaceutico, & passim plures alij.

Sulphur Antimonij correctum, quod venerabili nostro senecioni, viro experientissimo D. D. Möller, *dormi securè*, audit, admirabilium in peste facultatum est, præterquam enim quòd blandè, & cum naturæ moderamine vomitū excitet, summum est alexipharmacum & diaphoreticum. Dosis à gr. j. ij. ad gr. iij. in vehiculo pro libitu.

Tutissimum tamen vomitorium radix Ipecacuanha est, & egregiè convenit illis, qui simul diarrhœa aut dysenteriaprehenduntur, cardialgiâ aliâque symptomata alleviat. Vid. Valentini polychrestorum exotic. Disp. 2.

Qui tamen evemetes brevisque colli, angustique pectoris, aut aliunde phtifici hecticique, vel herniæ obnoxij, vomitorio evacuandi non sunt.

Vomitio finita, vel etiam ubi hæc indicata non fuerit, pestis curatio à diaphoreticis est auspicianda, quæ singulis 8. horis usque ad morbi declinationem iterari, non tamen multis tegumentis patientes ad sudorem cogi debent; sufficit, si in levi diaphoresi servantur, interpositis alijs, ubi his opus erit, cordialibus, naturam reficientibus, symptomatibusque obviantibus remedijs, & auxilijs.

Unde

Unde , ut pestis curationem ex præceptis Physico-Medicis terminem , eam majorum Consilio ad quatuor temperamentorum classes sic adornabo , doceboque , ut quivis , nisi idiota sit , dignusque à Baccalaureis vapulare , se & suum proximum , cujus sit morum & temperamenti , noscat , sciatque , quid sibi , aliisvè prosit , obfitvè ; independenter à Medico ?

CHOLERICI temperamentum suum produnt calore & siccitate , vultu sub nigro corpore gracili , capillo nigro & duro , venarum pulsu vehemente , & veloci. Hoc temperamentum facit hominem animosum , in agendo promptum , celerem , facile impatientem , iracundum , audacem , jactabundum , mordacem , pugnacem , præcipitem , mente levem , causat somnia de rixis , bellis , contentionibus.

SANGUINEI temperamentum suum produnt per colorem album in facie mixtum multo rubori , per manus plerumque calidas , venas turgidas , & plenas , acutam vocem cum frequenti anhelitu , cibi aviditatem , facilem sudorem , pillum mollem & densum. Hoc temperamentum facit hominem hilarem , ad risum facile pronum , volatilem , causat somnum suavem , item somnia jucunda & aërea , de volatilibus , venationibus , aucupijs. Sanguinei sunt valde instabiles , non sedentarij , nec applicativi , læti , hilares , & quia lætitia arcana mentis aperire solet,

solet, non sunt adeò tenaces arcani, sunt præterea grati, amabiles, suaves, humani, neque diu, neque multum irascuntur, sunt propensi ad amandum, & quærunt vicissim amari.

PHLEGMATICI temperamentum suum produnt vultu pallido, & quasi livido, carne pingui & spongiosa, manibus frequenter sudantibus, capillo albo, & longo, sanguinis manatione, venarum pulsu debili. Hoc temperamentum causat ingenium tardum, facit homines languidos, somnolentos, causat somnia de nivibus, aquis, balneis, piscationibus, tempestatibus, unde Phlegmatici sunt pigri, tardi, ingenio hebetes, propter nimium humorem, crassum & pituitosum; & timidi propter frigus, nam timor à defectu spirituum, & hic à frigore procreatur, non amant vehementer, quia nimis frigidi, humidique, quæ temperies, quia maximè abest ab ardore, qui est effectus amoris, ideò ab amore est aliena.

MELANCHOLICI suum temperamentum produnt vultu fusco, facie nubila & tristi, corpore macilento, duro & frigido. Hoc temperamentum facit homines sedentarios, morosos, solitudinis amantes, taciturnos, cogitabundos, ingeniosos, sed proprii judicii, tenaces, sordidè parcos; causat somnia terrifica, & timoris plena, de spectris, spiritibus, funeribus. Melancholici sunt plerumque tristes, silentiosi, suspicaces,

n sensu suo pertinaces, secreti tenaces, mente stabiles.

Sanguinei temperamenti homines, valde temperata humorum gaudent crasi; & cum eorum sanguis volatilibus seu subtilibus particulis, oleoque temperato intermixtus, & dulcificatus sit, meritò vel ex hoc beati dicuntur, quòd eos DEus optima donarit crasi, unde etiam temperatis, terreis, testaceis, subacidisque remedijs, nequaquam verò volatilibus, oleosisque tractandi.

℞. CC. Phil. præp.

Bol. armen.

Terr. sigillat. r. ana gr. viij.

Unicor. fossil.

Flor. sulphur. ana gr. iv.

M. D. S. **Schmitz Pulver.**

Vel

℞. Pulv. pannon. r. scrup. j.

D. S. **Außreibendes Pulver.**

Vel

℞. Pulv. Bezoard. Sennert. scrup. j.

D. S. **Gift außreibendes Pulver.**

Si adsint insomnia, delirium, capitisque dolores, detur illis sequens emulsio, cum Bezoardicis semper moritata.

℞. amygd. dulc. N^o. viij.

sem. melon.

papav. alb. ana drach. i.

F

card.

card. bened.

Mar.

scorzan. ana drach. S.

Contund. cum s. q. aq. fontan. vel, si ad manus sit, aq. card. bened scord. scorzan. & similibus f. l. a. emuls. cui adde

CC. phil. præp. gr. xv.

unicor. fossil. scrup. S.

M. D. S. *Hitz : dempfende Mandl : Milch.*
Fronti applicetur, pro re nata, vel cataplasma ex filiginei panis miva, bacc. junip. cum aceto rosaceo, vel sambuccino subactis. Vires vacillantes erigantur syr. tot. citr. acetos. acetosel. granator. acid. borragi. rub. id fragor. &c.

Per se, vel cum aquis temperatis, vel etiam fontanâ in julapium redactis, & non nihil pro gratia aciditate spiritus vitrioli aut sulphuris acuat-
tis, vel

℞. Vin. berber. unc. iij.

syr. de succ. citr.

franat. acid.

fragor. ana unc. ij.

spirit. vitriol. q. S. ad gratiam.

D. S. *Herb : sterckender Saft.*

Vel

℞. aq. scorzon.

rub. id.

scabios. ana unc. j.

syr. rub. id.

de succ.

de succ. citr. ana unc. f.

CC. phil. præp.

unicor. ver. ana scrup. j.

M. D. S. *Raffi Mixture.*

Potus ordinarius, qui semper & ubique, ab-
sente tamen diarrhœa & dysenteria, largiter pro-
pinetur, sit decoctum ex rad. acetos. Vien. CC.
raspat. & tantillum cortic. limon. ad finem adje-
ctis, vel aqua cum vini aceto & saccharato tem-
perata; dum verò Diarrhœa aut dysenteria ad-
est, bibant aq. fontanam CC. usto & pane tosto
imprægnatam, prius non nihil, id est, antequam
CC. ustum adjiciatur, paneque tosto imprægne-
tur, cum mastiche ebullitam, correctamque.

In hoc casu quoque detur Theriac. Mithridat.
vel Elect. Diascord. Fracast. ad drach. ij. id est,
unum horum, & si necessitas urserit, iterari pos-
sunt, vel sequens propinari pulvis

℞. Coral. rub. præp.

CC. ust.

terr. sigill. r. ana gr. vij.

phil. roman. gr. ij.

M. D. S. *Unhaltendes Pulver.*

Electuaria velut Theriac. Mithridat. &c. præ-
stat semper in convenienti aqua, jusculo, aut vi-
no, juxta temperamentorum diversitatem disso-
luta propinare.

Victus sit tenuis, ex gelatina caponis, CC. ra-
spato &c, Dentur sæpius juscula veteris gallinæ,

& carnis bubulæ, cum quibus non nihil flor. tunic. bellid. decoctum est, blandè enim massam sanguineam sale peregrino & caustico infectam diluunt, absorbent, demulcent, doloresque mitigant.

De his demere, aut plura addere, quivis cordatus medicus novit, quippe impossibile est, ut omnes circumstantias, nisi volumina scribere vellem, condignè commemorem.

Qui cholericici sunt & dicuntur, plus de sale volatili oleoso, quàm reliquorum temperamentorum homines, vel potiùs acido volatili & sulphureo participant, quibus æque, ac sanguineis volatilia, calida, acria & oleosa propter bilis sulphur, quod in biliosis, id est, cholericis prædominatur, non conducunt, unde quoque his terrea & alcalina conferunt auxilia, ex CC. phil. præp. bol. armeno, terra sigill. alb. & rub. lapid. canchr. succino albo &c. concinata v. g.

℞. Pulv. apic. CC.

pannon. r.

Antimon. diaph.

Unicor. marin. ana gr. vj.

M. D. S. **Schweiß treibendes Pulver.**

Vel

℞. Pulv. bezoard. fennert.

saxon. sine aromat. parat.

Spec. de gem. frigid. ana gr. vij.

Terr.

Terr. sigill. r. gr. v.

M. D. S. **Wißt austreibendes Pulver.**

Si vigiliæ, jactationes, deliria, & capitis dolores urgeant, propinetur supra recensita emulsio, vel loco hujus, quam nonnulli commendant, cratonis.

Cholericis diarrhæa correptis optimè conferunt alcalica, ut

℞. Coral. rub. præp.

Spod. præp.

Bol. armen.

CC. ust. ana gr. vj.

M. D. S. **Unhaltendes Pulver.**

In narium utriusque hæmorrhagia ad specifica confugere oportet, eaque tam cibo, quam potui ingerere, qualia sunt spec. syr. de symphit. Fernel. decoct. granor. kermes, cum rasur. CC. & rad. bistort. tormentill. &c. Item ejusmodi, herbis & speciebus juscula commodè alterantur. In quibus verò calor valde intenditur, ijs decoct. tot. citr. Mynsicht. propinare expedit; præsentē diarrhœa aut dysenteria, hæc aut similis mixtura proficua est.

℞. Aq. plantag.

tormentill.

burs. pastor. ana unc. j. S.

coral. r. præp.

spec. diaplantag. myns. ana scrup. j.

extract. tormentill. drach. S.

fyr. cydon. vel myrtillor. unc. S.

M. F. mixt. D. S. **Unhaltende Mixtur.**

Melancholicorum sanguis, uti & alij succi, densi, spissi ac minus resolubiles sunt, ab acido nimirum fixiori, macro, & quasi terreo, ut ut occulto magis. Præstat ergo horum acidum superabundans alcalinis fixis saturare, & præcipitare. Et cum horum spiritus tetri sint, & quasi suppressi, cordialium magnus hîc semper haberi debet respectus, his imprimis sequentia conferunt: ut

℞. CC. sine igne præp.
unicor. fossil. ana scrup. S.
spec. liberant.
terr. sigillat. r. ana gr. v.
camph. gr. ij.

M. D. S. **Schwitz Pulver.**
Vel

℞. Sem. nap.
citr. ana gr. v.
CC. phil. præp.
oss. de cord. cerv. ana gr. iv.
zedoar. gr. iij.

M. D. S. **Gist außereibendes Pulver.**

Spiritus exhilarantia, atque cor confortantia sint hæc aut similia.

℞. aq. borrag.
rub. id.
scabios. ana unc. ij.
cinam. buglossat. unc. j

fyr

fyr. de lemon.

acetos. citr.

rub. id. ana unc. S.

M. f. julap. sæpius exhibendum

Vel

℞. conserv. borrag.

bugloss,

rosar. ana unc. S.

spec. liberant. drach. f.

diarrhod. Abbat. scrup. j.

Elæosacch. citr. unc. S.

fyr. de lemon,

acetos. citr. ana. q. S.

M. F. Elect. sæpius nucis, avellanæ magnitudine exhibendum.

Vel

℞. mixtur. simpl. drach. j.

D. S. **Schweißtreibend. Mixtur biß 20. Tropfen zu nehmen.**

Phlegmatici largo & dulci, probèque digesto chylo gaudent, hinc eorum sanguis rarò fermentescit, quia salia ejus activa, quasi depressa jacent, quamobrem blanda volatilia & balsamica facile ferunt: ut

℞. Pulv. alexipharm. Sorbeith scrup. S.

rad. angel.

cort. cost. ver. ana gr. v.

M. D. pro dos. & sic singulis 6. aut 8. horis, quod etiam in alijs temperamentis observari cupio,

pio, iteretur, aliásque dosis propinetur, sudor quoque levis, vel potius udor in quolibet temperamento tam diu procreandus, donec vel symptomata alleviata, aut carbunculi, bubonésve proruperint, tum medicus potiùs spectatorem, quàm actorem agat.

Tandem in hæmorrhagia, quacunque demum sylvij mixtura, quam lib. i. prax. cap. 9. mirè celebrat, in usum ducatur.

℞. aq. plantag. unc. ij.
 cinamom. drach. vi.
 acet. stillatit. unc. S.
 coral. r. præp. drach. S.
 sang. drach. scrup. S.
 laud. opiat gr. ij.
 syr. myrtin. unc. j.

M. D. exhibeatur cochleatim.

Tinctura bezoardica Michaëlis se in hoc temperamento egregiè gerit, quare secure ejusdem pro dosi guttæ XX. dentur.

Quibus verò sudor difficulter exprimitur, eorum porri ex consilio Sorbeith unctione Aetij, quæ fit modò sequenti, aperiantur.

℞. aquæ chamomillæ uncias duas.
 in ea dissolve nitri præparati drachmas duas, adde olei amygdalarum amararum & scorpionum ana unciam unam.

Hæc mixturâ pectus & dorsum ritè ungantur, sicque aperiantur porri, ut etiam sub dio sudare valeas.

Clarif.

Clarissimi DD. de Sorbeith pulvis alexipharmacus talis est :

℞. myrrh. rub.

flor. sulph.

nitri præp. ana scrup. j.

camph. gr. v.

M. F. pulv. quem capiat æger ad sudandum rite compositus, quo solo, ait idem consilio pestis pag. 82. Anno 1655. & 1656. in Xenodochio civico, passimque per urbem, multos centenos sanitati restitui; quemadmodum & anno fluente, id est, anno 1679. cum centenas, iterumque centenas doses per meos Loimicos, summo cum emolumento distribui, curavi, & res ex voto cessit, hæc Sorbaith.

Alium Crato de pestilentis febris curatione mihi pag. 391. commemorat, cujus facies talis est

℞. Sacch. cand. drach. iij.

zinzib. drach. ij.

camph. drach. j.

M. F. pulv. dosis drach. j. Hic pulvis, dicit Crato, ab excellentissimo Theologo D. Joan. Hesso in xenedochia, & alia loca missus est, & ab infinitis hominibus magno commodo usurpatus, & multò ante illa tempora celebratus.

Alij alia commendant, velut excell. DD. Spenholz sequens electuarium auro cedroque pretio-

sius existimat, suâ propriâ, ut ait, experientiâ commotus.

℞. Piper. long. unc. ij. pimpinell.
galang. gentian. calam. aromat.
rad. card. bened. ligustici. bacc.
laur. junip. myrrh. rub. ana. unc. S.
diptam. alb. torment. cich. menth.
rut. sinap. alb. ana unc. j. angel.
unc. j. f. rob. ebul. unc. ij. comar.
absinth. unc. j. ostrut. valerian.
mac. ocul. cancr. ana unc. S.
coral. rub. drach. j. camphar. unc. ij.
zinzib. alb. unc. j. f. nuc. vomic. unc. ij.
nuc. mosch. unc. j. f. nuc. jugland. unc.
ijj. croc. drach. j. f. rob. junip. unc. ij.
sach. cand. unc. j. f. theriac. mithrid.
ana unc. vi. ol. nuc. unc. j. ol. cidon.
unc. ij. syr. cich. unc. iv. succ. citr. unc. vi.
mel. virgin. q. s. f. elect. dos. drach. ij.

CAPUT NONUM.

*Nonnulla, gravissimorum medicorum, in
peste probatissima remedia proponit.*

Quia varius gustus, judiciûmque multiplex,
raturum duxi, speciali capite nonnulla auxi-
lia, quæ gravissimi medici, & practici in peste
proficua observârunt, recensere; eâ intentio-
ne, ut id non nemo ex his, quod cujûsque ar-
ridet

ridet palato, placetque iudicio, in sui, ac pro-
ximi salutem faciat proprium.

Pulvis Lincensis.

℞. Rad. contrayer gr. v.
terr. sigillat. præp.
flor. sulphur. compos.
nitri præp.
myrrh. elect. ana drach. ij.
camphor. drach. S.

M. F. Pulv. **Gist : vnd Schwitz Pulver.** dos.
à scrup. j. ad drach. S.

Alius.

℞. CC. secund. zwelf. præp.
rad. anthor.
contrayer v.
zinziber.
terr. sigillat.
bol. armen. ana drach. iij.
sulphur. Viv.
nitr. præp. ana drach. j. S.
camph. scrup. j.
sach. cand. drach. iij.
sal. absinth. drach. j.
pulv. viperin. drach. j. S.

M. F. pulv. f. **Röstliches Schwitz : Pulver**
dos. à drach. S ad drach. j.

PUL.

❧ (92) ❧
Pulvis Pragensis.

℞. antimon. diaphor. probè præp. unc. j.
terr. figill. files.
flor. sulph. ana. unc. S.
myrrh. drach. ij.
camph. drach. j.
croc. drach. s. m. f. pulv. dos. ut suprà.

Hippocrates flores sulphuris tempore pestis præscribere solebat, cui vix in rerum natura simile reperiatur, quod pestifero miasmati potentiùs resistat.

Alius.

℞. flor. sulphur. ℥. S.
nitr. præp. unc. S.
myrrh. drach. vi.
camphor. drach. j.

Nitrum cum camphora teratur, reliqua misce pro pulvere. Dos. à scrup. j. ad drach. S.

Alius.

℞. CC. sine igne præp.
flor. sulphur.
piper. long. ana scrup. S.
M. F. pulv. pro dosi.

Pulvis Bezoardicus.

℞. CC. phil. præp.
unicor. foss. ana. scrup. j.
terr. sigillat. drach. S.

flor.

flor. sulph. scrup. j.
myrrh. elect. scrup. S.
camph. gr. xij.

M. F. pulv. dos. à scrup. j. ad drach. S.

Alius.

℞. terr. sigill. vel bol. armen. præp.
& in aq. scabios. loti.

rad. zedoar.

diptam.

tormentill.

zinzib. ana drach. j. m. f. pulv. dos.
drach. S.

Cùm caput non infestatur, ad quamlibet dos.
fin adde camph. gr. v. quod ubique notandum,
quanquam enim camphora mirabile, & efficax
pestis alexiterium sit, ubi tamen caput laborat,
consultiùs omittitur.

Wildij pulvis de Euphorbio.

℞. Euphorb. drach. j.

mastich drach. ij.

croc. drach. S.

sacchar. drach. iij.

M. F. pulv. dos. à scrup. j. ad dos. drach. S. pro-
fuit multis in peste bubonibus insignita,

Alius Alexipharmacus.

℞. bol. veri aliquoties lot. unc. j.

rad. tormentill.

dictam.

dictamn.

tunic.

santal. rubeor. ana. drach j.

rasur. ebor.

tunic.

spod.

cortic. citr. ana drach. S.

M. F. pulv. dos. ut suprà.

Alius.

℞. pulv. rad contrayer. v. drach. j.

pannon. rub.

spec. liberant.

d. hyacinth.

unicor. marin. ana. drach. S.

M. F. pulv. dosis ut suprà.

Pulvis Imperialis.

℞. rad. dictamn.

pimpinell. ana drach. ij.

bol. armen.

terr. figillat. ana drach j. m.

F. pulv. dos. ut suprà.

Pulvis de femine citri.

℞. Semin. citr.

acetos. ana drach. ij.

ocym. drach. j. S.

rad. dictamn.

gentian. tormentil. ana drach. iij.

bol. armen. unc. j.

cina-

cinamom. drach. S.

off. de cord. cerv. drach. iij.

omnium fantalor. ana drach. j. S.

M. F. pulv. dosis ut supra.

Nos, inquit Forestus observat, de febrib. pest. lib. 6. observat. xvj. mihi pag. 104. & seq. imperavimus pharmacopœo nostro, ut talem pulverem nobis pararet, quo felicissimè usi sumus in hac peste tam ad præcautionem, quàm curationem in multorum salutem. Et quamquam hunc pulverem pro maximo secreto habeamus, nefas tamen esse duximus ejusdem descriptionis nostræ pulverem nobis solis retinere, quin potius volumus omnibus communem facere, ut quisvis junior medicus, tum alij omnes ad mortaliū utilitatem eo rectè uti possent. Est hæc ejusdem pulveris descriptio.

℞. Rad. dictamn.

tormentill.

bol. armen. veri præparati (præparatur autem cum lotionē aq. scabios.)

terr. sigill. ver. ana drach. vj.

rad. gentian.

petasitid.

betonic. officinis tunicæ appellata
ana drach. ij.

santal. rubr. drach. j.

rasur. ebor.

cortic-

cortic. citr.
 coral. rubr.
 off. de corde cerv.
 rad. zedoar. ana drach. S.
 margarit. quæ omitti possunt,
 been utriusque ana scrup. ij.
 fragmentor. quinque lapid. preciosor.
 & hæc omitti possunt, ana scrup. j.
 succin.
 rament. unicolor. veri ana scrup. S.
 fol. aur. & argent. vel potius omittan-
 tur ana num. iij. M. & F.

Pulvis tenuissimus. Ad præcautionem dabam, pergit idem, scrup. ij. ad drach. j. modò cum vino diluto, modò cum aq. oxalidis, modò cum aqua scabiosæ, modò cum aqua cardui benedicti, modo adjiciens syrupum de limonibus vel acetos. citr. aliquando cum aquis dictis, adjecto aceto, juxta diversitatem temporum anni, naturarum ac temperamentorum. In peste ad cautionem dabam drach. j. vel scrup. iv. vel paulò plus aut minus cum aqua oxalidis, vel scabiosæ vel cardui benedicti : subinde adjecto aceto vel syrupo de limonibus, de acetositate citri, una cum aquis dictis. At frequentius tantùm drach. j. dedi, idque calidè, ut sudor provocaretur : Interea imperabam, ne dormirent, sed potius vigi- larent ad minus quatuor horis ab hausto medica- mento, & diutius, si vires tolerare possent. Pau- peribus

peribus autem dabam pulverem radicis petasiti-
dis, cum magno juvamine. Cornelius Ericius
collega meus, eodem tempore non alio pulvere,
quàm hoc sequenti utebatur ꝛ. fol. dictamn.
ver. rad. tormentill. pimpinellæ, zedvar. gen-
tian. betonic. terr. lemn. aloës jecorariæ, myrr-
hæ, corticis mali citri ana drach. ij. boli armeni
veri, & præparati unc. S. masticis croc. ana
drach. S. terantur omnia subtilissimè, & fiat pul-
vis. Magnis autem Epanlegijs celebratur pul-
vis Moibani, quem nactus fuerat Elector Saxonix
à rustico. Hunc describit Johan. Heurnius li-
bro suæ Praxis Methodicæ secundo, capite quin-
to, ubi de humido corde alterando, multisque
parasangis celebratur à clarissimis viris, Joanne
Moibano, Cratone & Gesnero. fit hoc modo:

ꝛ. Rad. Valerian. unc. S.

hirundinar.

urtic. minor. ana unc. j.

polypod. quercin.

angelicæ sativæ & sylvestris ana

unc. ij. cortic. rad. laureolæ unc.

j. S. radices effodiendæ sunt inter

Augusti diem decimum quintum,

& Septembris octavum. incisæ

igitur radices in olla vitriata opti-

mè obstructa positæ aspersæque

aceto acerrimo, ut duobus digitis

excedat: ad lentum ignem bul-

liant.

liant: tandem aceto abjecto, siccantur radices, ut teri possent in pulverem: his tritis adde accinos vigintis sex herbæ paridis: fiat pulvis. Dos. ut supra.

Electuarium Alexipharmacum.

℞. Theriac. optim.
Elect. diascor. Fracast. ana drach. iij.
aloës hepat.
terr. sigillat.
bol. armen. præp. ana drach. vj.
rad. zedoar.
carlin.
angelic.
dictamn. alb.
Aristoloch. rotund.
gum. ammoniac. drach. v.
myrrh. elect. drach. iij.
camph. drach. ij. S.
fantal. rub.
Rhab. elect. ana drach. j. S.

Pulverisentur omnia subtilissimè, dein adde
croc. pulverisat. & aq. rosar. madefacti drach. iij.
cum mellis optimi lb. ij. coquantur ad consistentiam electuarij, ita tamen, ut crocus, ne
evaporet, sub finem addatur; dos. à drach. ij.
ad drach. iij, & unc. S. in aceto calendulato, vel
theria

theriacali ; signetur. Elect. rubrum probatissimum. quod etiam pro præservatione quantum cuspide cultri sumi potest, omni mane devoretur.

Electuarium Prophylacticum.

℞. Conserv. acetosell.

flor. borrag.

rosar. opt. ana unc. j.

acetos. citri condit. unc. j. S.

cortic. citr. condit. unc. j.

spec. liberant. S. aloë.

de hyacinth.

de gem. frigid.

cord. temper. ana drach. j.

confect. alkerm. incompl. unc. S.

Cum syr. de rub. id. q. s. f. f. Elect. sig. Elect. Prophylact. Stößliche Präservativ-Zatwergen / Davon einer Kleinen Stößen groß auff einmahl zu nehmen.

Aliud

℞. Theriac. opt.

Elect. diascord. Frac.

confect alkerm.

D. hyacinth. ana unc. j.

M. sig. Präservativ-Zatwergen / davon fruhe ein guten Messer Spiz voll zu nehmen.

Aliud.

℞. Elect. orvietan. drach. ij.

diascord. Fracast. unc. S.

Theriac. Andromach.

Mithridat. ana drach. ij.

Mixta & contusa irrorentur cum s. q. succ.
limon. recent. express. adde

confect. de hyacinth. drach. ij.

alkerm. drach. iij.

spec. cordial. temper.

de gem. frigid.

liberant. S. aloë ana drach. j.

extract. angel.

zedoar.

enul.

carlin. ana scrup. ij.

conserv. rosar. vitriolat.

acetosell. ana unc. S.

syr. rib. q. s.

M. F. Elect. justæ consist. sig. Bist: Latwers
gen / davon einer Bonen groß auff einmahl zu
nehmen.

Electuarium commune.

℞, Caric. ping. ℥. j. S.

nucleor. jugland. ℥. j.

herb. rut recent. unc. j. S.

pulv. rad. angel.

carlin.

valerian. ana unc. S.

sal commun. drach. ij.

M. con-

M. contund. & cum S q mel. despum, f.
elect justæ consistentiæ. sig. **Gemeine præser-**
vativ-Latwergen.

Alius.

Præservativum & curativum simul.

℞. rad gentian.
diptamn alb.
pimpinell.
angelic.
aristoloch rotund.
tormentil.
bistort.
calam aromat.
rad enul campan.
petasitid.
zedoar.
scord.
nuc. moschat.
bacc laur.
theriac venet.
terr. figill. ver. ana ℥. S.
flor sulph. unc. iij.

Pulverisanda, pulverisentur tenuissime, &
cum s. q. mel. despumat in debitiæ consisten-
tiæ electuarium redigantur. Sig. præservativ-
und curativ-Latwergen einer grossen Dabls
nuß auff einmahl zu nehmen / beforderist des-
sen / die zugleich an Durchbruch leyden.

Circa Electuvariorum exhibitionem hoc notari
velim, quòd nimirum ijs, qui alvi constipatione
laborant, parcè propinanda, sed loco horum
ut alvus refaretur, vel pilulæ Christi, aut Beno-
nis exhibendæ sint, à N^o v. ad vij de quibus infra.

Electuarium pauperum.

℞. Theriac. diatefferon. drach. j.
rob. ebul. vel junip. drach. ij.
aq. card. bened. unc. iij.

Si calor urgeat aceti unc. j vel cum solo ace-
to, quod si fortius desideretur, adde
terr. figillat. vel bol. armen, drach. j.
Aliud.

℞. pulv. scord.
rad. angel.
tormentil, ana unc. S.
terr. figil.
bol. armen.
CC. phil. præp. ana drach. iij.
sem. citr.
acetos. ana drach. j.
theriac.
mithridat. ana drach. iij.

Cum syr. de scord. & acetos. citr. q. s. m. f.
elect. commune sudoriferum dos. drach. ij. in
aq. card. bened.

Aliqui sumunt cepam per medium sectam, &
excavant, in quam imponunt theriacæ venetæ
drach.

drach. j. ligatam rursus, & strophiole madido involutam sub cineribus coquunt, de qua succum expressum vino, aut aceto permistum patienti exhibent ad provocandum sudorem. Solus succus ex tali assa cæpa expressus, & exhibitus movet sudorem. In similes cepas excavatas possunt imponi folia rutæ, aut radix nasturcij recens minutim incisa, & uti dictum sub cineribus assata succo expresso patienti exhibita, quam, si patiens retinere nequit, sed evomat, signum lethale indicatur.

Theriaca Lincensis pro pauperibus.

℞ Rad. gentian.

serpentar.

bacc. laur.

myrrh. elect. ana unc. ij.

pulv. fol. rutæ

CC. ust. ana unc. j.

nuc. jugl. excort. N^o xxij.

ficuum pinguium unc. iij.

croc. Austriac. drach. j.

amph. drach. ij.

rob. sambuc.

juniper. ana ℥ j.

M. F. Elect, justæ consistent. addendo in fine succ. absinth. parùm sig. Gemeiner Zherc. ra

Electuarium confortans.

℞, Conserv. rosar. unc. j. S.

borrag.

violar.

flor. tunic.

acetosell. ana drach. S.

CC præp.

terr. figillat.

nitr. præp. ana drach j.

antimon. diaphor. recent. præp. scrup. ij.

cortic. rad scorzon. condit. unc. j. S.

M. cum brodio ejusdem scorzoner. condit.
q. s. f. elect. justæ consist. addendo spirit. vitriol.
q. s. ad gratam aciditatem sign. elect. corro-
borans.

Pro divitibus.

℞. Conserv. acetos. citr. unc. iij.

flor. rosar. rub.

pallidar.

borrag. ana unc. j.

cortic. aurant. condit.

carn. citr. condit. ana unc. S.

mag. perlar.

coral

hyacinth. præp. ana scrup. ij.

confect. alkerm.

de hyacinth. ana drach. ij.

Cum syr. de pom. q. s. misc. f. elect. molle sig.
Röstliche Krafft: Latwergen/ darvon offt ein
guter Messerspiß voll zu nehmen.

Electuarium diascordij (vulgo Rothe Gifte
Lat

Latmerge) est tutissimum remedium, hinc ab omnibus commendatur, exhibetur ijs, quibus theriaca prohibetur, ut sunt: pueri, & gravidæ, peste correptis datur hōc modō:

℞. succi jujulæ sive aceto sellæ unc. ij.
citr. unc. j.

diascord. drach.

spec. de gem. frigid. scrup. ij.

acet. unc. S. m.

POTIO SUDORIFERA.

℞. Theriac. venet. drach. j.

aq. theriacal.

cinamom. buglossat.

acet. theriacal. ana drach. ij.

aq. scabios.

card. bened. ana unc. ij. S.

M. sig. **Schweiß-Tränckel auff einmahl.**

Alia

℞. Diascord. Fracast. scrup. iv.

sal. prunel. scrup. j.

absinth. scrup. S.

aq. card. bened.

scorzoner.

galeg. ana unc. j.

theriacal.

fyr. granator. ana unc. S.

Misce, signetur similiter.

Vel

℞. Mithridat. ver.

antid. Magenb.
 theriac. zwelf. ana drach. S.
 elix. pestilent. crolly scrup. j.
 aq. scord. unc. ij. S.
 M. F. potio.

Potio Cordialis.

℞. Aq. theriacal.
 bugloss.
 scabios.
 calendul. ana unc. j.
 syr. de Agresta unc. S.
 spec. diamargarit. drach. S.
 M. F. pot.

Aqua theriacalis Pragensis, est sequens.

℞. Rad. tormentill.
 lappæ major. S. bardan.
 Rad. pimpinell.
 succis.
 valerian. maj. ana unc. iv.
 imperator.
 angel.
 diptamn.
 gentian.
 serpentar. ana unc. j.
 cepar. mundar.
 nuc. jugl. viridium.

herb.

herb. scabios.

verben.

calend. cum flor.

rut.

acetos.

card. bened. ana m. ij.

camphor. drach. j. S.

aq. vit. unc. j.

acet. rosar. unc. ij.

mithridat. unc. j. f. destillatio.

Dosis ab unc. j. S. ad unc. ij.

Potio Alexipharmaca.

℞. Elect. diascord. drach. j. S.

spec. de hyacinth. scrup. j.

cordial. temperat. scrup. S.

syr. de limonib. unc. S.

aq. card. bened.

scord. q. f. m. f. potio. vel

Alia

℞. Elect. diascord. drach. S.

spec. liberant. scrup. j.

pul. pannon. r. gr. xv.

acet. rutac.

sambuc. ana drach. ij.

aq. card. bened.

succ. citr. ana unc. iij.

syr. de scord. drach. ij.

M. F. potio.

Ancilla

Ancilla peste correpta cum duobus Anthracibus incipientibus sequens assumpsit felici cum successu, quo exhausto & sudore expulso levius habuit. ut. ℞. extract. card. bened. sal. absinth. scrup. j. card. bened. scrup. S. theriac. drach. j. aq. theriacal. card. bened. ana unc. j. S. spirit. sal. gut. xv. m. f. potio. Mulieri cuidam menstuis supervenientibus sequens exhibitum ut. ℞. spec. diatrion. santal. drach. ij. Trohisc. de terr. sigillat. drach. S. flor. sulphur. scrup. j. conserv. anthos. rosar. ana drach. j. S. diascord. drach. ij. syr. granator. acidor. q. s. m. f. elect. dos. drach. iij. Alteri nobilissimæ præscriptum hoc.

Potio pro gravida.

℞. Terr. sigillat.
bol. armen.
coral. rub. præp.
CC præp. ana. scrup. j.
extract. rut. scrup. S.
sal. scord. gr. viij. diascord. drach. S.
acet. calendul. unc. S. aq. scord. unc. ij.
M. F. haustus.

Potio pragensis.

℞. Elect. diascord. drach. j.
succ. citr.
bol. armen. præp. scrup. ij.
sal. card. bened. scrup. S.
aq. scorzon.

acetos. ana unc. j. S.

M. F. potio.

Potus pro pręgnantibus.

℞. Pulv. rad. zedoar. alb.
tormentill.

CC. pręp. ana scrup. S.
coral. rub. pręp. gr xv.
elect. diascord. scrup. ij.
aq. scabios. unc. iij.

M. F. potio.

Alexipharmaca potio.

℞. Aq. card. bened.
galeg.

scorzoner. ana unc. j.

pulv. rub. panon. drach. j.

M. pro dosi.

Alia

℞. Pulv. pragens. drach. S. vel j.

aq. scabios.

card. bened.

scord. ana unc. j. vel unc. j. S.

M. F. potio bis de die exhibenda.

Potio sudorifera Alexipharmaca.

℞. Aq. theriacal. Alexiphar. unc. S.

petasitid. unc. j. S.

galegæ unc. ij.

elect.

elect. diascord. drach. j.
 sal. CC. volatil. scrup. j.
 essent. margarit. scrup. S.
 acet. drach. j. de scord. drach. S.
 misce pro dosi.

Potio subacida.

℞. Aq. scord.
 papav. errat. ana unc. j.
 acet. bezoard. drach. ij.
 elect. diascord. drach. S. vel scrup. ij.
 syr. acetosit. citri drach. iij. m. f. potio.

Attendendum præterea in peste, & febribus malignis an massa sanguinea sit nimis dissoluta, nam in hoc passu, acida blandiora valde conveniunt emulsiones anodyna terreaque profunt, cognoscitur autem massa sanguinea esse dissoluta; dum nimirum patientes, vigiles, sitientes, inquieti, & delirii sunt, jam vel hæmorrhagiâ, jam diarrhœâprehenduntur, & quorum oculi coruscant, capitisque laborant dolore. Jugiter illi, quorum massa sanguinea non nihil coagulata, obtusi sunt, nec habent capitis dolores, sunt quieti, & quasi somno oppressi, jacent, conqueruntur de pectoris compressione: *Ordet sie vmb das Herz.* Quo in casu balsamica, volatilia, camphora attamen moderatè sumpta, commodè & cum energia adhibentur, & vitantur acida, quod ritè discernere oportet, secus patientes

patientes ugulabimus, ipsamque pestem adan-
gebimus.

Potio anodyna.

℞. Aq. card. bened.

scorzoner. ana unc. j. S.

mixtur. simpl. scrup. j.

spirit. nitr. gut. v.

tinct. anodyn. scrup. S.

syr. de succ. citr. unc. S.

M. F. haustus pro una dosi.

Potio Alexipharmaca Sorbaith.

℞. Decoct. rad. vincetoxici, & levistic

cum m. j. fol. galegæ facti unc. ij. S.

syr. descord. unc. S. elect. diascord.

Fracastorij drach. ij. pulv. pannon. rub.

scrup. j.

M. F. potio, simille mihi forent manus, inquit
ille med. pract. tract. 3. cap. 15. de febris Hun-
garica &c. & calami, præstantiam hujus potio-
nis describere non possem, quandocunque enim
hanc potionem diebus criticis, præmissa unctio-
ne Aëtij propinavimus, semper meliorationem,
vel omnimodam febris malignæ solutionem,
etiam in desperatissimis experti sumus, provoca-
tis nempe sudoribus: si optatos effectus in parti-
culari hic describere vellem, non sufficeret inte-
grum volumen. Hæc assero, ita me DEus ad-
juvet. Potest etiam addi scrup. S. mixtur. simpl.
seu diaphoretici in acutis, hætenus Sorbaith.

Alia

Alia ejusdem.

℞. Decoct. rad. carlinæ seu cardopaci, &
vincetoxici cum m. j. fol. galegæ fact.
acet. bezoard. (unc. ij.
syr. de scord. ana unc. S.
elect. diascord. Fracast.
theriac. med. ætat. ana drach. ij.
pulv. pannon. rub.
elix. antipestilent. croll. ana scrup. j.
sal. cc. volat. scrup. S.

M. F. potio sudorifera.

Hâc potione singulis 4. aut 5. horis repetita,
innumeri salvati sunt. Dummodo patientes de-
super benè sudaverint usque ad morbi remissi-
onem. Notandum præterea, corpore calidis
myrrhâque rubrâ suffitis linteis probè deterſo,
ægrotum singulis, vel alternis horis excellenti
aliquo confortativo, ad 2. 3. vel 4. cochlearia
exhibito revocillandum. V. G.

℞. aq. fontis limpidissimæ unc viij.
in qua dissolv. Confect. alkerm. pro viris,
incompl. pro mulieribus unc. S.
Margarit. præp. scrup. ij.
unicor. marin. lap. bezoard. orient. ana
scrup. S. pro pauperibus duo ultima ingre-
dientia omitti, ijsque corallia rubra præparata
substitui possunt, m. f. julapium, cui adde syr.
flor. tunic. unc. j. S. succ. citr. .unc. j. sig. **Herbæ
sterckender Zulep**

℞. the-

Absoluto sudore mox cordi & pulsibus applicentur epithemata. V. G.

℞. Theriac.

confect. anacardin. ana unc. j.

pulv. croc.

camphor. ana gr. x.

Cum aceti rutacei q. s. m. ut f. instar pulticulæ, extendendæ super pannum coccineum, aut alium applica, ut suprâ dictum, & singulis duabus aut tribus horis renova.

Nota, si non aliud suppetat, accipe acetum, aut vinum, in quo dissolve crocum contritum, & camphoram, applica, ut suprâ dictum.

Alia potio sudorifera ejusdem.

℞. Aq. analept. alexipharm. unc. S.
petasitid.

galeg. ana unc. S.

elect. diascord. Fracast. drach. ij.

sal. cc. volatil. scrup. j.

essent. margarit. gut. x.

syr. de scordio unc. S.

M. F. potio.

Species decocti sudoriferi pragensis.

℞. Rad. levistici vincetox. imperat. ana unc. j. S. fol. scord. galeg. ana m. iij. incisa
serva.

Potio sudorifera.

℞. Hujus decocti sudorifer. unc. S.

aq. fontan. unc. vi. f. decoctum.
in colatur. unc. iij. solvat. elect.
diascord. drach. j. s. sal. CC. volatil.
scrup. j. spirit. theriac. scrup. S.
aceti bezoard. drach. j. s. m. f. potio.

Vel

℞. Sal. CC. volatil. scrup. j.
aq. scorzoner. vel scord. drach. iij.
misce, & exhibe.

Elixir sudoriferum D. Werner.

℞. Rad. enul. zedoar. succis. angel. tormen-
till. pimpinell. imperator. ana drach. ij.
CC. spag. præp.
bol. armen. rub. præp.
terr. sigillat. ana drach. ij.
lig. aloës.
osse de cord. cerv ana drach. j.
sem. sinap. alb. acetos. citr. excort. ana
drach. j.
santal. rub. cinam. garryophyll. ana
scrup. ij. s.
myrrh rub. drach. ij.
croc. scrup. camph. scrup. ij.
rob. sambuc. unc. s.
theriac. optim. unc. j.

M. incis. & contus. cum lb. iv. spirit. vini opti-
mi stent infusa aliquot diebus filtr. f. s. a. elixir.
dos. gut. à gut. xx. ad xxx. comode quoque cum
potio.

portionibus sudoriferis permiscetur, & mixturis
maritatur.

tinctura bezoardica.

Czaschelio olim cæsareo archiatro celebris.

℞. Mixtur. simpl. unc. viij.

spir. terr. figill. unc. j.

rad. contrayerv. anthon. ana unc. S.

scorzon. drach. vj. angel. ver. unc. j.

stent in loco calido, Vitro bene clauso per octi-
dum, adde

Essent. citr. exter. recent. extract. drach. ij.

extrac. croc. scrup. ij.

Confect alkerm. unc. S.

Et post repetit. digest. per horas aliquot, tin-
ctura absque ulteriori abstractione per chartam
emporeticam filtretur, & in vitro optimè clauso
servetur usui dos. à scrup. j. ad drach. j. & drach. ij
in liquoribus convenientibus.

Alia.

℞. rad. scorzoner. drach. iij. contrayerv.

tormentill, petasitid. angel. ana

drach. j. elenij drach. ij.

Bacc. herb. parid. drach. vj.

Cortic. citr. drach. ij.

His affunde mixtur. simpl. unc. viij. spirit. CC.
unc. j. stent in loco calido pro extractione tinctu-
ræ, quæ filtret. dos. scrup. j. ij. &c. in emulsione
aliqua, julapio, vel aliis cordialibus.

Mixtura, adversus vomitum, Lin- censis.

℞. Conserv. acetosit. citr. drach. ij.
Confect. de hyacinth. drach. j.
Syr. granator.

Myrtin. ana unc. S.

Sal. coral scrup. j.

aq. menth. unc. j. S.

Prophylact.

Cinamom. bugloss. unc. S.

M. f. mixt. Cochleatim. exhibenda.

Mixtura in Diarrhœa.

℞. Bol. armen. terr. sigillat.

Coral. rub. ana præp. scrup. S.

aq. plantag unc. ij.

Cord. temperat. unc. j.

Theriac. elect. diascord ana drach. j. S. M

Alia in eodem affectu.

℞. Pulv. fantal. rub.

rad. tormentill.

pannon. rub. ana drach. S.

Coral. rub. præp. drach. j.

Elect. diascord. Fracastor.

rob. cornor.

Mespillor.

Miv. cydon.

conserv. rosar. rubear. ana drach. vj.

Cum

Cum s. q. syr. de ros. siccis. f. mixtura mollis.

Alia confortans.

℞. Aq. borrag. unc. viij.

syr. de rub. Id. unc. ij.

confect alkerm. drach. iij.

de hyacinth. drach. j.

magist. perl. vel cc. phil. præp. scrup. j.

M. D. ad vitr. de quibus benè agitatis detur
cochlear unum vel alterum sæpius.

Alia.

℞. Aq. borrag. meliss. ana unc. ij.

confect. alkerm. incompl. drach. j.

acetosit. citr.

flor. tunic. ana drach. vi.

spec. de gem. frigid.

cordial. temperat. ana drach. S.

Alia.

℞. aq. borrag.

acetos.

cinam. buglossat.

tot. citr. ana unc. j.

spec. diamb.

lætificant. Gal.

de hyacinth.

diarrhod. Abbat.

coral. r. præp. à scrup. S.

syr. rub. Id.

de succ. borrag. ana unc. drach. vi.

H 3

spirit.

spirit vitriol. q. s. ad gratum saporem.
M. F. mixt. sæpius cohleatim exhibenda.

Acetum bezoardicum.

℞. Rad. meu. carlin. pimpinell. ostrutij,
angel. vincetoxici, zedoar.
allij, caryophyllat. ana unc. S.
fol. rut. m. .
calend. ꝑm. ij.
theriac. unc. S.
scord. m. j. S.
camph. drach. j.

Incisis affunde aceti vini accerrimi ℥. viij.
infusa maneant horis xxxvj. colatura servetur
usui.

Aliud Theriacale.

℞. Rad. enul. camp.
valerian.
aristoloch. rotund. angel.
dictam. alb. zedoar. contrayerv.
ana unc. S.
herb. rut. scord. card. bened. ana m. S.
theriac. mithridat. ana drach. ij.
camph. scrup. j. myrrh. rub. drach. j.
M. concis. & contus. affund. acet. vin. optim. ℥. iv.
stent in infus. filtretur, & servetur pro usu.
sig. Giff: Essij.

Acetum Romanum.

℞. Aceti fortissimi q. s.

rut. hortens. pimpinell. betonic.

nuc. jugland. allij, Bacc. junip. ana

q. p camphor. scrup. j. vel q. s. fiat.

Infusio per 40. horas in loco calido, deinde percoletur, & usui servetur. dos. manè jejuno stomacho cochlear unum, est antidotum pro ea die certissimum.

Sic clariss. D. Sylvius cum aceto calendulato cum bolo panis assumpto se munivit. Acetum bezoardicum valet præservativè odorando, pulsibus applicando, & mane cochlear sumendo. ut sequens.

Acetum bezoardicum.

℞. Flor. calendul. scord. rut. rosar. rub. ana p. j. rad. angel. valerian. Bacc. junip. ana drach. j. camphor. scrup. j. acet. rosar. ℥. ij. f. infusio.

Pragense.

℞. Rad. diptam. alb. carlin. angel. tormen- till scorzoner. vincetoxio ana unc. s. herb. scord. ulmar. galeg. suñit. mille- fol. flor. calend. ana m. j. concisa infunde in aceto optimo ad supereminentiam 4. digi- torum per dies 30. hoc remedio, teste tudecio, plurimi plebei evaserunt, de quo sumatur coch- lear. j. vel alterum.

Acetum pestilentialiale majus.

℞. Rad. dictam. alb. petasitid. carlin. im-
H 4 pera-

perator. angel. tormentill. contragerv.
scorzoner. anthur. vincetoxic. cortic.
citr. ana unc. j.

myrrh. rub. unc. f. camph. drach. iij.
fol. scord. galeg. summit. millefol.
flor. calend. ana m. j. incisa

infunde in aceti optimi ℥. vj. vase benè ob-
turato digerantur per octo dies. tincturam serva
pro usu. dos. à cochl. j. ad ij.

Acetum pro spongijs odoratis.

℞. Rad. enul. zedoar. angel. Baccar. ju-
niper. ana unc. j. cort. citr. aurant.
fol. rut. scord. millefol. ana unc. f.
flor. calendul. m. j. myrrh. rub. styrac.
calamit. ana drach. ij. camph. drach. j. S.

Incisa infunde in aceto optimo. tinctura ser-
vetur pro usu.

Emulsio cordialis.

℞. Sem. napi. citr. card. bened.
angel. ana drach. ij.

aq. scorzoner. ℥. j. f. s. a. emulsio.

Cui adde mater. perlar. præp. CC. præp. ana
scrup. j. man. christ. perlat. drach. ij. m. dosis
unc. iij.

Alia.

℞. Sem. card. bened.
scorzon.
citr.

melon.

melon. ana drach. j.

aq. card. bened.

è typhis CC. juvenum ana unc. ij.

Elæosach. citr. unc. S.

CC. sine igne præparat. scrup. j.

M. D. pro dosi.

Alia in pervigilijs, & diarrhœa.

℞. Amygd. dul. excort. N.º xv.

sem. 4. frigid. maj. unc. j.

papav. alb. drach. ij.

citr. drach. j.

Cum aq. nymph. portulac. sambuc. ana unc. ij.

Rosar. unc. j. cinam. cydoniat. drach. vj.

M. F. L. A. emuls. elect. diascor. drach. j.

Edulcoret. syr. papav. alb. unc. j. sig.

Bermischte Mandl; Milch vnter 2. Tründ
zu sich zu nehmen.

Alia in conjuncta pleuritide.

℞. Sem. card. bened. mar. ana drach. j. S.

melon. excort. scrup. jv.

pap. alb. scrup. ij.

aq. card. bened.

scabios. ana unc. ij.

papav. errat. unc. j. S.

M. F. L. A. emulsio addendo pulver. anti-
pleuritic. drach. j. sacch. cand. alb. drach. j. S. d.

sig. Kühl und austreibende Milch / auf zwey
mahl außzurinden.

Alia.

℞. sem. citr. napi. ana drach. j. melon. ex-
cort. drach. vj.

amygd. dulc. excort. unc. j. S. contunde in mortario, sensim affund. decoct. cc. ℥ j. f. l. a. emulsio; cui adde manus Christi perlatae unc. j. cc. præp. drach. j.

M. & agitata ad unc. iv. pro dosi exhibeantur.

Emulsio refrigerans.

℞. sem. nap. citr. card. bened. angel. ana drach. iij. contunde in mortario sensim affund. aq. scorzonerae ℥ j. f. l. a. emuls. cui adde lapid. bezoard. oriental. pulv. scrup. j. manus Christi perlat. unc. S. CC. phil. præp. drach. m. propinetur ut dictum.

Emulsio ad capitis dolorem.

℞. Flor sambuc. amygd. amar. ana unc. S. sem. pap. alb. drach. iij. citr. acetos. ana drach. S. Contund. in mortario sensim affund. aq. verben. unc. vj. f. l. a. emulsio: cui adde aceti rosar. unc. ij. lapid. prunell. drach. j.

In hac emulsione tepida lintea intincta, leviter expressa, fronti applicari possunt.

Pilulae Christi.

℞. Aloës epatic. unc. j. rhab. optim. drach. ij. agar. recent. trochis.

myrrh.

myrrh. rub.

croc, austriac. ana drach. j.

pulv. rad. zedoar. gentian. angel. ana
drach. S.

camphor. scrup. j.

theriac. optim. q. s. m. f. l. a. pil. in
magnitudine pisi.

Pilulæ Benonis.

R. Aloës succotrin. unc. S. myrrh elect. drach. j S.
rad angel. scrup. ij. confect. alkerm. scrup. j.
mithridat. theriat terr. lemn. cc. ust. ana drach.
S. spec. de gem. frigid scrup S. m. f pil. cum
aq barb caprin N.º 130 dos. N.º v. ad vi. vii.

Præmuniunt à peste, Apoplexia, referant. ob-
structiones.

Pilulæ Theriacales.

R. pulv. lapid. bezoard orient.
myrrh. rub.

sulph. anodyn. vitriol ana drach. j.

extract. rad. contrayerv. ver. drach. ij.

ballam Peruvian. drach. j.

laudan. opiat drach. S.

ol. rad. arbor. cinam. ver scrup. j. m. f.

pil. cum aliquot guttis syr. cortic. citr. dosis gr.
x. xij ad xv.

Ufus harum pilularum est in pesti conjuncta
diarrhœa. dysenteria, cardialgia, doloribus cho-
licis, vomitu, singultu &c.

Lini-

Linimentum cordiale.

℞. Ambr. mosch. ana gr v. dissolv. in ol. garyo-
 phyl. citr. levend. cinam. ana gut. v.
 adde succ. cardial. meliss. ana drach. ij.
 ung. rosat. mes. ol. nuc. mosch. ana drach. ij.
 pulv. croc. scrup. S. camph gr. vj. theriac.
 q. s. f. linimentum sig. Herk, Salbel.

Vel

℞. Ol. garyophyl. aitr. ana scrup. S.
 nuc. mosch. express. drach. i.
 camph. s. a. solut. gr. v. croc. or. scrups. S.
 ung. ros. q. s. sig. ut suprà.

Vel

℞. unguent. rosat. mes. unc. S. theriac. opt.
 confect. alkerm. ana drach. j.
 ol. destillat. citr. lig. rhod. ana scrup. S.
 nuc. mosch. expr. balsam. Peruvian. ana
 drach j. m. f. liniment. sig. ut suprà.

Vel

℞. Ol. nuc. mosch. express. drach. ij. lig. rhod.
 citr. major. stillat. ana scrup. S.
 balsam. indic optim. opoplect. ana scrup. j.
 M. D. ad pix. staneam sig. Stärckender Bals
 samb / damit das Herk / Puls / vnd Schlaff
 zu schmiren.

Epithema cordiale.

℞. Aq. pro epithemat. cord. Norinb. unc. v.
 rosar. frag unc. ij. carbunc. unc. j.

acet,

acet. de rub. Id. unc. j.

spec pro epithemat. cord. diamarg. frigid.
ana drach. j.

spirit. lil. conval. s. v. drach. ij.

M. D. ad vitr. fig. Umbschlag auff das Herzk/
vnd Puls.

Aliud.

℞. Spec. pro epithem. cord. scrup. ij.
de gem. frigid. scrup. j.

aq. cord. temper. unc. ij.

meliss. unc. j.

camph. gr. ij.

croc. gr. ij.

acet. de rub. Id. q. s. m. fig. Herzk vnd
Puls Umbschlag.

Vel

℞. Confect. alkerm. complet.

de hyacinth. ana unc. S.

spec. cord. temperat. drach. ij. cum s. q. aq.

cordial. temper. s. epithema sig ut supra.

Aliud.

℞. Theriac. drach. iij. confect. alkerm. drach. j.

camph. gr. vij. croc. scrup. s. m. sig. ut supra.

Epithema frontale.

℞. Aq. verben. unc. j. betonic. rosar.

sambuc. ana unc. S.

pulv. lig. rhod. drach. ij.

acet. rosar. drach. vj. m. sig. Umbschlag
zum Daubt.

Aliud.

Alia.

℞ nucleor. persicor. unc. j.
 cerasor drach. ij.
 fol. recent. jugland.
 herb. recent. major. verben. menth.
 aquat. ror. marin. major. ana unc. S.
 flor rosar. recent. vel vitriol. cond. unc. j.
 limac. recent. è testis excerpt. N.º xij.
 mic. pan. trit. unc. iij. conscind. & contund.
 diu in mortario, addendo q. s. aq. rosar. vel ma-
 jor. f. cataplas. fronti & temporib. applicandum.
 sig. **Haubt, Umbschlag.**

Aliud.

℞. nucleor. persic. drach. vj.
 bacc. junip. drach. v.
 rut. major. ana recent. ana unc. S.
 nuc. mosch. drach. j. S.
 pulp. panis trit. unc. ij.
 limac. recent. è test. exc N.º v.
 Contund. opt. in mortar. ad pulp. for. add.
 q. s. aq. major sig. **Umbschlag auff die Stirn /
 vnd Schlaf.**

Vel

℞. Nucleor. persic. unc. j.
 amygd. amar. unc. S.
 rosar. recent. vel vitriol. cond. unc. ij.
 flor. acac. recent. unc. j.
 nuc. mosch. drach. vj.
 coriand. drach. ij.

alabaſt,

alabaſt. pulverifat. drach. vj.

pulp. pan. trit. unc. j. ſ. contund opt.

In mortar. ad pult. form. cum ſ. q. acet. flor.
tunic. & aq. major. d. ad fictile. ſig. **Umbſchlag**
auff die Stirn vnd Schläff zulegen.

Aliud in delirio.

℞. Nucleor. perſic. drach. vj.

herb. rut. major. ſolan.

recent. ana drach. v.

bacc. junip. nuc. moſch. ana drach. ij. S.

ſem. papav. alb. drach. ij.

opij theb. ſcrup. j.

limac. recent. è teſt. exc. N.º vj.

pulp. pan. trit. unc. ij. cum ſ. q. aq.

Major. contuſ. ſ. cataplaſma d. ad fictile. S.

Haupt; Umbſchlag.

Pro pauperibus, quod optimum.

℞. Bacc. junip. m. S.

mic. pan. filig. q. S.

Irrorentur cum ſ. q. acet. ſambuc. vel roſac.
vel vin. fort. ſ. cataploſ. d. cum ſignat. **Haupt;**
Umbſchlag.

Epithema cordial.

℞. Aq. borrag. meliſſ. rub. id. ana unc. ij.

ſpec. cordial. temper. vel pro epithē. cord.

drach. j. acet. rub. id. ſambuc. flor. tunic.

ana q. ſ. croc. camph. ana ſcrup. j. ſ.

epithema.

Epi-

Epithema pulfibus applicandum.

℞. Acet. unc. j. album. ovi conquassat.
quibus adde telæ aranear. q. s. sæpius
repete. Ruta contus. cum. acet. m. xtæ,
& applicata, calores mitigat.

Epithema pro metacarpis.

℞. Acet. flor. sambuc. aq. rosar. ana unc. j.
camphor. scrup. s. m. & metacarpis applica.

Unguentum pro regione cordis.

℞. Theriac. unc. s. terr. lemn. santal. rub.
ana drach. j. aq. rosar. & acet. q. s.
F. linimentum. roborat & venenum à corde
arcet.

Aliud.

℞. Aq. rosar. scabios. acetos. ana unc. j.
meliss. unc. vj. acet. rosar. drach. iij.
spec. diamargar. frigid. drach. s. succ.
pomor. unc. s. m. pro epithemate.

Vel

℞. Theriac. drach. vj. croc. camph. drach. S.
cum succo limon. s. linimentum pro re-
gione cordis.

Vel

℞. Acet. rutac. unc. j. s. theriac. drach. j. S.
ol. scorp. mag. scrup. j. camph. scrup. S.
M. F. linimentum pro pulfibus & corde.

Vel

℞. Aq. borrag. bugloss. ana unc. j. acet. rutac.
unc.

unc. j. f. theriac. drach. iij. camph. drach. S.
spec. pro epit. cord. drach. ij. m. f. epit. te-
pidè cordi, & pulsibus applicandum.

Sacculus cordialis.

℞. Rad. zedoar. angel. ostrut. ana drach. j. S.
fol. levist. cepar. ana m. j.
flor. anthos. rosar. bugloss. ana p. j.
cortic. citr. santal. citrin. drach. S.
macis, croc. ana scrup. f. incisa insuantur
sacculo.

Suffumigium Saxonicum.

℞. Bacc. juniper. m. ij. herb. rut. cortic. betul.
fabin. rasur. cor. hirc. scord. flor. millefol.
rosar. ficc. rad. valerian. angel. aristoloch.
Imperat. fol. querc. ana m. j. myrrh. in
sorte unc. ij. sulph. unc. j. f. pulvis grossus
dicitur hoc suffumigium tam efficax esse,
ut araneas enecet.

Suffitus noster.

℞. Bacc. junip. gross. mod. contus. m. xx. herb.
fabin. m. v. sulphur. citrin. unc. viij.
oliban. in sorte lb. j. myrrh. in sorte lb. S.
cortic. baccar laur. unc. iij. fol. querc.
m. x. misc. f. pulvis grossus.

Suffumigium Matthioli ad suffien- das Vestes.

℞. Bacc. laur. juniper. ana unc. iv. myrrh.
I aloës

aloës ana unc. j. lign. gua. j. fantal. alb.
ana unc. s. thur. styrac. calamit. ladon.
ana drach. ij. m. f. pulvis crassus.

Trohisci fumales.

℞. Caryophyll. myrrh. benzoin. ana
drach. iij. flor. sulph. drach. s. m. f.
pulv. excipiatur rob. junip. q. s. f.
trohisci fumales. fig. Zeltlein zum rauchen.

Suffitus alius.

℞. Bacc. junip. rasur. ejusdem lign. fol.
querc rorismarin. hyssop. ficc. ana m. j.
thur. myrrh. ana unc. s. fantal. citrin.
drach. ij. incisa m. fervetur pro fumo.

Alius.

℞. Gran. junip. rut. fol. rad. enul. cortic.
betul. ana m. s. myrrh. corn. hirc. raspat.
ana unc. s. f. pulv. gross.

Alius.

℞. Sumitat. absinth. millefol. junip. cortic.
betul. ungu. caball. abras. à fabro a.
q. s. m. f. suffitus.

Alius.

℞. Fol. laur. sumitat. cupress. junip. rorismarin.
ana m. j. pic. unc. j. sulphur. unc. s. sal.
commun. q. s. f. pulv. crassus.

Alius pro divitibus.

℞. Resin. benzoin. styrac. calamit. ana
drach. ij. mastich. succin. ana drach. j.
rasur.

rasur. ling. rhod. drach. ℥ m. f. spec;
pro fumo.

Vel

℞. Tacamach. styrac. cal. gum. anim. ana
drach. ij. incis. serva fig. Rauch: Pul-
ver / die Zimmer damit zu berauchen.

Alius.

℞. Bacc. junip. m. f. rut. virid. rad. helen.
cortic. betul. fabin. flor. millefol. ana m. j.
rasur. hirc. non castrat. fol. querc. ana
unc. ij. f. myrrh. rub. oliban. ana unc. j.

Candelæ.

℞. Benzoin. styrac. calam. ana unc. j.
mastich. drach. iij. thur. elect. succin. ana
drach. ij. camph. drach. j. f. olei lig. rhod. q. f.
cinam. caryophyll. ana gut. iij. f. f. a.

Candelæ cum ℥ q. ceræ flavæ cum ellychnio
bombacino. fig. Wohlriechende Wachs: Ker-
zen.

Suffumigium nobile.

℞. Thur. unc. ij. sem. anis. unc. iij. benzoin.
unc. j. S. rad. ireos unc. iij. storac. unc. ij.
gum. lad. unc. ij. S. myrrh. unc. ij. piper.
unc. iv. nuc. mosch. coryophill. ana unc.
j. stramin. hord. minutim incis. ℥ j. m. f.
pulvis grossus.

Modus utendi ex consilio Sorbaith.

Debet accipi parum fœni, vino, vel aceto non
nihil

nihil irrigati, cui adde m. j. bonum de uno ex
ijs pulveribus, & infra accendatur, benè obstru-
etis fenestris, & portis clausis, ut fumo totum
cubile impleatur, sæpius repetendo. Hisce suf-
fumigijs plurimæ civitates à peste liberatæ sunt
per totam Italiam, Candiam, Galliam, & ali-
bi, hinc publico ea emolumento tradenda esse
persuasit charitas.

Demum pro suffitu excitando sequentia sim-
plicia sunt comprobata, ut baccae, virgulta, &
lignum juniperi, baccae lauri, ruta hortensis,
salvia, serpillum, majorana, rosmarinus, laven-
dula, rosæ rubræ, calamus aromaticus, radix he-
lenij, absinthium, folia quercûs, sabina, cor-
tex betulæ interior crassior, flos millefolij. Ra-
sura cornu hirci non castrati, sulphur, fungus
fraxini, papyrus accensa, ungula caballi, pulvis
pyreus, myrrha, olibanum, succinum, benzoin,
ladanum, lentiscus, santalum album, cinamo-
mum, styrax, calamita, mastiches, caryophylla,
cortices citri, pomorum aurantiorum lignum
aloës & similia, ex his aliqua grosso modo con-
cisa carbonibus ignitis aspersa, fumus, aut flam-
ma excitetur in domo, cubiculis, & caminis bis
vel ter de die, occlusis tamen fenestris.

Odor picis suffumigio excitatus plurimis in
provincijs peste contaminatis familiaris. Ace-
tum super ignitos lateres infusum purificat aë-
rem in cubilibus. Sequenti remedio usus erat
Hip-

Hippocrates, quò totam Græciam præservabat, & aërem in publicis platearum angulis purificabat, erigendo stragem ex lignis lauri, & cypressi, in domo verò, pariter ignem excitabat ex lauro cypresso, roremarino, ligno juniperino addendo picis sulphuris, & salis parùm.

Sulphur accensum præ alijs purificat aërem, quia spiritus sulphuris, qui in fumo existit, est specificum contra pestem; hinc Helmontius inquit, sulphur combustum eo ipso in gas subtile transmutatur, ob proprietates sui concreti, estq; pestis antidotum, & quidem solù, & verum pestis est remedium. Illud gas subtile, ac pene incorporeum nostro Archeo confestim permiscibile. Proinde gas illud hystericos olfactu curat; non autem alia ex sulphure remedia, lac, flores, & oleum. Hinc ritè quòq; præparatum balsamus sulphuris est in peste antidotum efficacissimum.

CAPUT DECIMUM.

De bubonum Curatione.

TEmpus jam non suppetit, ut in præsentiarum bubonum anatomiam calamo subjiciam medico, nec, ut eorum differentiam, genesim &c. demonstrem, dissertationis ratio postulat; promitto, quòd tunc ad amussim omnia, quando universaliter de tumoribus, vulceribus, vulneribus &c. materiam chirurgicam pertractaturus sum, præstabo, interea sufficit insinuâse:

se: quòd bubones pestilentes sint tumores glandularum maligni, & dolorifici, in locis magis glandulosis, ut ponè aures, sub axillis, & in inguine, corporis infecti erumpentes, à lymphâ, facile acri imprægnata, alijsque succis corrosivis stagnantibus producti. Germani vocant, *Die Pest-Beulen oder Trüsen*.

Lincenses sequens cataplasma commendant.

℞. Cœpar. sub cinerib. coctar. unc. iv.
allij in oleo lini frixi unc. j.
fol. rut. unc. S.
ferment. acerrimi
mellis ana unc. ij.
sal. commun. drach. vj.
theriac venet. unc. j. m. f. cataplasma
servetur usui, fig. cataplasma ad bubones.

Sequens emplastrum, dum ultimo Genuæ pestis grassabatur, egregiè se gessit, & quasi miracula egit.

℞. Ol. olivar. veter. lb. j. ponatur in olla vitreata capacitatis saltem 7. vel 8. librarum, calefacto, & quasi bulienti oleo ad ignem carbonum adde cerussæ crudæ pulverisatæ unc. viij. colophon. pulverisat. unc. v. cer. virgin. diachylon. simpl. ana unc. ij. coquantur lento igne per integras quatuor horas continuo spatulâ ligneâ agitando, addendo in fine camph. drach. ij. postea effundatur in aquam frigidam, maleaxetur,

xetur, servetur ad usum. Quàm citò enim fieri possit, ut appareant, erumpantque bubones, natura adjuvanda est, quia bubo latens intus, & retrocedens periculosus est, & ut plurimum lethalis.

Ideo sequens cataplasma erit applicandum.

℞. Axung porcinae unc. ij.

folior. absinth. contus. unc. j.

F. linimentum, & applica in loco, ubi apparet.

Quod, si adhuc exire recuset, emollientibus cataplasmatibus sollicitandus est. Evocato bubone subito ad suppurantia deveniendum. Emplast. jamjam recensit. vel diachyl. simpl. & cum gum. desuper applicandum, superposito Lincensi, vel tali cataplasmate, ut

℞. Herb. chamomil malv. melilot. fœnicul.
ana m. S. sem. lin. fœnigræc. ana drach. ij.
rad. alth. lil. alb. ana unc. S. ung. de alth. ol.
chamomil lil. alb. ana q. s. croc. scrup. j. olei
scorpion. drach. ij. m. f. cataplasma.

Pauperes sumant crustam panis in decocto chamo vel malvæ intinctam, & emollitam, croco pulverisato aspersam, & unguento de althea unctam buboni applicent. Refert Helwig, quòd in Rosenbergenesi nupera peste placentæ mellitæ, & empl. diachyl. cum gum. in curan-

dis bubonibus anthracibúsque summopere con-
duxerint.

Alij sumunt caricar. pingui. N.º iij. cepæ sub
cinerib. coctæ N.º j. f. cataplasma, quod buboni
applicetur. Vel ꝛ. Folia acetos. m. S. mellis unc.
S. vitel. ovor. N.º ij. succi cepear. sub cinere co-
ctarum, therebinthinæ q. s. m. f. cataplasma.

Quod, si diachylon. simpl. non suffecerit, su-
me diachylon cum gum. vel de mucilaginibus,
vel de meliloto & m. cum massa diachylon simpl.
cum oleo lil. albor. f. massa addito oleo scorpion.
q. s. & applica. Emplastrum basiliconis est etiam
efficax. Gregarij applicant tale. Accipiunt ca-
pitellum allij mellis, carbon. farin. filigin. ana
q. s. m. & applicant.

Bautscherus verò inquit, applica medullam
panis recenter cocti, & extrahet venenum, vel
ꝛ. Farin. scord. vitel. ovor. & mellis. q. s. addito
modico sale f. empl. calidè applicandum. Dolore
urgente cataplas. sequens applicare jubet Barbette

ꝛ. Fol. scord. rut. cicutor. ana m. j.
flor. chamomil. aneth. ana p. j.
summitat. absinth. p. ij.
mic. pan. similagin. unc. ij.
coqu. ex lacte vaccino, addendo.
croc. oriental. drach. S. vitel. ovor. N.º ij.
theriac. drach. iij. m. f. catapl.

Conducit quoque sequens : ꝛ. Fermenti in-
star ovi, sal. com. drach. ij. theriac. drach. j. m.
& appli,

& applica. Ceba excavata cum theriaca. impleta sub cinerib. cocta, cum sale sambuci aut ebuli & axungia crassa mixta & applicata potenter trahit. Bufo exsiccatuſ in aq. card. bened. aut rutæ infuſus, ut molleſcat, applicatuſ extrahit omne venenum.

Emplaſtrum magneticum buboni applicatuſ detinet, ne retrocedat, quod aliàs eſſet lethale. Sed nec expectandum, donec bubo per ſe rumpatur, ſed aperiendus lancetâ. Aperto bubone turunda ung. digeſtivo ex vitello ovi parato inuncta intrudatur, ut: ℞. Butyr. recent. terebinth. ana q. ſ. vitel. ov. N.º j. m. frigide, & utere biſ vel ter de die, prout occaſio poſtulat.

Maturativum ſimul & attract. ut ℞. Rad. lil. alb. enul. campan. ſcabioſ. cœp. ana q. ſ. coctis adde butyri, theriacæ venet. empl. diachyl. & de ammoniac. & galban, in aceto ſcillitico ſolutor. q. ſ. m. & applica.

Suppurationem bubonis juvat ſequens.

℞. Rad. alth. unc. ſem. herb. ejuſdem m. j. flor. chamomil. p. j. ficuum unc. ij. coq. quibus adde farin. ſem. lin. fœnugræc. ana unc. ij. vitel. ovor. N.º ij. ſ. maſſ. empl. diachyl. in oleo lilior. ſolut. unc. j. ſal. drach. ij. m. ſ. cataplaſma.

Emplastrum attractivum Fabritij est sequens.

℞. Ferment. acerrimi drach. iij.
orvietan. drach. ij.
pulv. bufon. exsicicator. scrup. j.
folior. rut. scrup. ij. mellis q. s. m. f.
emplastrum.

Emplastra sæpius renovanda in medio per
crucem scissa ad evaporandos malos atomos.

Hippocrates folia asari aceto macerata calide
applicabat, buboni, plantis pedum & mannum,
quæ post horas duodecim sepeliri curabat.

CAPUT UNDECIMUM.

D E

*Exanthernatum, pustularum, Anthra-
cum, seu Carbunculorum curatione.*

Carbunculus dicitur latinis à carbone, uti
Græcis anthrax indigitatur; Carbunculi
hi indefinitis locis hinc inde palantes visuntur,
majori periculo, ardore & rubore infames, quàm
bubones, unde anthrax ulcus vocatur, crustam
habens cum multa partium circumjacentium in-
flammatione.

Dicitur hic affectus alijs ignis persicus, quod
Persis sit sollemnis: ab Avicenna nuncupatur pru-
na,

na item carbo, quia cutem, ut carbo aut pruna adurit. Germanis dicitur, eine Kohl; oder ein Carfunckel; Blatter; eine Pest-Kohl. Describitur vulgò carbunculus, quòd sit exulceratio cum inflammatione, aliquando cum ipsa peste conjuncta, nonnunquam sine ea, cum pustulis igneis ardentissimis, febre & dolore acutissimo, varijs in locis, nonnunquam cum, plerumque absque suppuratione productus, latius in ambitum serpens, carnem exurens, & ulcus veluti Escharetico inustum relinquens, à stagnantibus acribus corrosivis succis, sole volatili acuatissimè proveniens. Vel brevius describitur. Quòd carbunculus sit tumor, à sale acri, succisque rodentibus, ac scindentibus tubulos lacerantibus proveniens.

Differentia bubonis & carbunculi, ut plurimum in eo vertitur, ut bubo occupet partes glandulosas, carbunculus verò seu anthrax tendinosas.

Et quia Minderreus suadet anthraces citò curandos esse, in quem finem sequentia erunt adhibenda. fiat unguentum ex butyro recenti vitello ovi & melle, & unge. Carbunculus, ne se in latum extendat, ultroque serpat, spiritu vini camphorato, aut, quod melius, oleo antimonij saccharato circumscribatur, dein sequenti ung. inunge sæpius. ℞. Terebinth. venet. unguent.

guent. popul. vel rofar. ana q. s. f. unguent. cum vitello ovi.

Emplastrum basiliconis, vel empl. attractivum optimum existit in hoc passu. Defensiva etiam commendantur. Sed nota quàm primum anthrax etiam minimum instar grani cannabini apparet, circa se instar orbis inflammet circumferentiam, quæ tandem in sordidum ulcus degenerat, & caro inde excidit, nisi citò remedijs aptis defensivis succuratur. Ad hoc, postquam circumscriptus carbunculus est, præcavendum utere ung. albo camphorato, aut ung. de liquiritia, aut de lythargirio, aut ung. Jovis & unge.

Aliqui accipiunt succum Veronicæ, & succum folior. hyosciami, quo inungunt partem inflammata. Vel. ℞. Fulig. unc. j. ferment. drach. ij. terebinth. venet. unc. j. butyr. unc. j. s. smegmat. venet. drach. x. vitel. ovor. N.º ij. theriac. drach. ij. s. massa pro emplastro, quo tota pars affecta tegatur.

Ad maturandos Anthraces seu carbunculos fiat hoc. ℞. Vitel. ovor. N.º ij. farin. alb. tritic. m. j. mell. coct. cochlear. j. sal. drach. s. m. cum aq. commun. & coq. ad consist. empl. carbunculi subtiliter & leniter sunt tractandi vel maximè ad initium ungendi unguentis ad initium positis.

Burnetus applicat anthraci seq. catapl. ℞. flor. scabios. pulp. ficum ana unc. s. cum oleo lil. albor. q. s. m. s. catapl. sudoriferum repetendo.

Sequens

Sequens unguentum carbunculos maturat, & ad suppurationem perducit. ut. ℞. Terebinth. venet. in aq. rosar. lotæ unc. ij. butyr. recent. unc. iij. theriac. mithridat. ana unc. s. vitel. ovor. N.º ij. m. s. linimentum.

Calorem & dolorem leniunt sequentia. ut. ℞. Farin. lent. plantag. latifol. vel scabios. Alkekengi ana m. j. mic. panis unc. iij. coq. in aq. & modico vino austero ad pultis consistentiam singulis quatuor horis renova. Maturatus anthrax aperiendus lancetâ, aut ferro ignito, vel auro. Defensivum adhibeatur ex ung. popul. rosat. aceto rosar. cum bolo armena. ustionem ex igne delet oleum lini, vel butyrum recens.

Ulcus sordidum repurgetur ung. Ægypt. vel Apostolor. detinendo ulcus ad perfectam repurgationem, non neglectis confortantibus tam intrinsecè, quàm extrinsecè applicatis, sequens unguentum sanat omne ulcus sordidum, unctis turundis, & vulneri inditis, ut. ℞. Fol. scord. rut. valerian. cum toto ana m. j. coq. in terebinth. veneta, cui adde ole. scorpion. unc. j. s. vitel. ovor. N.º ij. extract. scorzoner. drach. ij. camph. drach. j. m. s. unguent.

Emplast. defensivum optimum. ut. ℞. Olei chamomil. scorp. ana unc. j. lumbricor. sevi hircin. ana drach. vj. ceræ flavæ unc. vj. terebinth. unc. ij. gum. elem. unc. j. s. resin. alb. unc. ij.

CC. ust. ocul. cancer. præp. coral. r. præp. succin.
 præp. ana drach. iij. farin. fabar. pulv. rad. irid.
 ana drach. x. terr. sigil. drach. vj. camph. drach.
 j. s. m. f. emplastrum.

CAPUT DUODECIMUM.

D E

*Curatione symptomatum cum peste con-
 currentium ut, capitis dolore, hæmorrhagia,
 diarrhœa &c.*

CAput microcosmi emporium, regisque pa-
 latium est, quare viribus omnibus eidem,
 suppetiæ ferendæ, maximè, dum id infensissimi
 hostis satelles, id est, capitis dolor, expugnare
 contendit. Igitur mox in principio capiti oxirr-
 hodina applicanda, quæ jaculorum fulminum-
 que accursus obtundant, & deprimant, ut.

℞. Olei rosat. omphacini unc. iij.

violat. unc. j. acet. sambuc. vel rosat.
 drach. j. S.

Agitando misceantur, & applicentur. Vel aliud.

℞. Aq. flor. sambuc. rosar. acet vulg. ana unc.

ij. aut rubi idæi. ol. rosar. omphacin. unc. j.

S. santal rub. citr. ana scrup. j. camph. gr.

vij. m. f. oxirrhodon.

Præclarè ad rem facit emulsio nucleor. persi-
 cor. hoc modo.

℞. Nucleor. persicor. drach. vi. sem. pap. alb.
 aneth.

aneth. ana drach. iij aq. flor. sambuc. lactuc.
rosar. ana unc. iij. f. s. a. emulsio.

Cui adde acet. rub Id. rosat. vel sambuc. ole.
rosar. campha. ana unc. j. camph. scrup. S. m.
lineis intinctis tepidè fronti & temporibus appli-
candum. Cavendum tamen, ne confestim ce-
rebrum refrigeretur.

Petrus Forestus tanquam singulare remedium
commendat verbenam viridem, collo suspen-
sam his verbis: Mirabilis est verbenæ proprietas
in dolore capitis, cùm eum quidam multis re-
medijs curare non potuisset, appensâ in collo vi-
ridi verbenâ sanus factus est.

Dum urgent vigiliæ ꝛ. unguent. de alabastro,
popul. ana unc. S. ol. pap. expressi drach. j S. m.
f. linimentum panno exceptum fronti ac tem-
poribus applicetur, vel hoc, ꝛ. ol. violar. nymph.
ana unc. S. sambuc. aneth. ana drach. ij. op. gr.
iij. m. tepidè fronti & temporibus applicetur.
Placenta florum papav. rhæad. aut rosar. aq.
lactucæ conspersa capiti supraposita prodest.

Intrinsecè adhibentur syr. de nymph. papav.
diascodion ad unc. j. vel ꝛ. conserv. nymph. vio-
lar ana drach j. massæ pil. de cynogloss. gr. iij.
vel iv. m f. bolus ad noctem.

Emulsiones huc etiam quadrant, ut, ꝛ. sem.
4. frigid. maj. excort. ana drach. ij. papav. alb.
drach. j. citr. drach. S. f. f. a. Emuls. cui adde
manus Christi perlat. drach. j. S. aq. rosar. lactuc.
ana unc. iij. m. In

In delirio.

Capitis dolorem, ac vigilias, ut plurimum delirium comitari solet, unde hic conveniunt remedia, quæ capitis dolores, ac vigilias demulcent.

Scribit clariss. Tudecius, quod in xenodochio SS. Apostolorum Simonis, & Judæ Vetro-Pragæ, derivationibus, frictionibus institutis, aut cauterijs, vesicis hinc, inde excitatis quàm plurimi delirantes, compedibus, ac loris vincti, lecticis alligati sine ullo rationis usu decumbentes, & parum aut nihil cibi assumentes intra paucos dies ad sanam mentem (per DEI gratiam) rediverunt,

De lethargo.

Quosprehendit lethargus, vesicatorijs, frictionibus, sternutatorijs, clamoribus, aut corporis veterosiconcussione excitandi. Tandem fofus ex modicè discutientibus parati capiti applicandi, ut, R. flor. sambuc rosar. chamomil. melilot. ana m. j. herb. betonic. m. ij. agrimon. paralyf. malv. organ. salv. ana m. S polij montan. satur. calamint. rorismarin. spic. celtic ana p. ij. incisa insuantur saculo in aq. vino & aceto coquendi, sæpius renovandi.

De Hæmorrhagia.

Si hæmorrhagia narium symptomatica sit (critica

tica enim non impedienda) protinus cohibenda, sanguinisque ebullitio comprimenda adhibitis cordi, & hepati epithematibus refrigerantibus, aut testibus (si tamen bubo in vicinis partibus non hæreat in acetum frigidum immergis. Deinde hoc, ut, R. aq. plantag. centum. nod. burs. pastor. acet. rosar. ana unc. iij. trochis (de terr. sigill. de carab. ana scrup. ij. spec. diarrhod. Abbat. diatrion. sant. ana scrup. i. camph. gr. iij. m. duplicatis pannis lineis fronti ac temporibus applicandi, & occipitio seu nuchæ.

Naribus sequens attrahendum, ut. R. Aq. spermat. ranar. unc. iij. fragor. portul. ana unc. j. s. alum. crud. pulverisat. drach. ij. m. d. ad vitr. de quo sæpius in nares attrahatur.

Emplastrum fantali cum camphora præparat. hepati appositum prodest, & hypochondrio dextro, aut si mulier est, mamis cucurbitula affigatur. urtica contusa fronti & carpis manuum applicata mox sanguinem sistit, fronti emplastr. è gypso & sanguine draconis, bol. armen. lapid. hæmatid. cum aceto & alumine apponatur. vapor sanguinis torrefacti in nares suscipiatur, quo illico sedatur sanguis, experientiâ D.D. Wallner Crembsij Physici.

Pulvis sympatheticus Helmontij aut Digbij in nares inspersus illicò sanguinem sistit. Wel- schius suadet hoc in desperato fluxu; idem sanguis effluxus coquitur, grumofus, linteo invol-
K vitur

vitur calidè vulnèri applicatus mox sistit; alij siccatum, pulverisatum cum pulvere sympathetico inspergunt.

Intrinsecè bolus armena ex pasta rosacea exhibita ebullitionem sanguinis sedat, humorum orgasmum, ac nimiam exagitationem compe-
scit. Trohisci de terra figil. de spod. de santal. de carab. in omni hæmorrhagiâ commendantur, tam internè, quàm externè applicati.

De pruna & linguæ inflam- matione.

Hoc symptoma peste correptis perquam familiare esse solet, & lingua tamatra, torrida, scabra & arida evadit, ut naturalis linguæ humiditas planè deficiat ob obstructas salivales glandulas, atque admodum gravis evadat; sed hæc ariditas non solam linguam, sed etiam fauces, guttur & æsophagum occupat, & se usque ad os ventriculi extendit. Vulgo *Die Herß Bräune*. Huic periculoso symptomati quantocyus occurrendum, ut. $\mathfrak{R}$. Poscæ rosac. de coct. semper vivi, solani ana q. s. f. collutio oris sæpius tepidè repetenda. vel. $\mathfrak{R}$. aq. semper viv. unc. iv. lactuc. prunel. ana unc. iij. Rob. diamoron. unc. j. f. nuc. mell. rosat. ana drach. vj. m. f. gargarisma; si sal. ammoniac. scrup. j. addideris tantò efficacius operabitur. Nitrum depuratum seu lap. prunel. cum aquis prædictis mixtum pro garga-

gargarismate & potu est utile. Sequens in desperatis quibusdam profuit, ut. ℞. Cancr. fluviat. vivor. N.º vij. semper vivi m. iv. contundantur simul in mortario, addito lapid. prunel. q. s. exprimatur succus pro gargarismo.

Alij pulverem pyrium ex aqua Sedi propinantjelici cum successu, alij lardum in aq. rosar. madesactum linguæ applicant. Non nihil itaque sublata linguæ ariditate, ea sequenti mucilagine consolidanda, ut. ℞. Sem. cydon. psyll. ana drach. j. tragacant. scrup. ij. aq. rosar. q. s. f. s. a. mucilago, cum syrupo violato edulcoranda, quæ ore detineatur. Syrupus granatorum dulcium est etiam efficax.

De cibi fastidio, singultu, vomitu, cholerâ & nausâ.

Singultum excitant acres humores, vaporesque, ventriculi tunicas vellicantes. Huic obvian- dum oleis stomach. ut oleo absinth. aneth. cydo- nior. menth. perungendo. bolus armena cum aq. bugloss. nymph. rosar. & modico vino per- mixto exhibeantur. Singultui & cholerae eadem ferè remedia conveniunt. Theriaca præstans est cum laudano opiato & aqua mastiche mixta.

In cholera vinum cydoniorum cum medulla panis & succo granatorum accidorum intincta, crebrius oblata est efficax succus berberum, &

de agreſta prodeſt. Extriſecè emplaſt. de cruſta panis vomitiones ſiſtit, vel. ℞. Ferment. ꝑ. s. terr. ſigil. unc. s. ſucc. menth. unc. ij. ſal. commun. drach. j. aceti vini q. s. m. f. emplaſtrum.

Cum his ſymptomatibus, ut plurimùm adest cibi faſtidium & nauſea, quæ tantò magis vires proſternunt, neceſſe igitur erit, ut natura contra venenum alimento aliquo ſit munienda, ac ſuſtentanda. In hoc paſſu commendantur varia Embemata ex ſucco ceraſor. acidor. berber. ribium, de agreſta, malorum pumicorum acidorum, citri & ſimilibus. Juſcula caponis ſubacida, ſæpius exhibenda, ne æger ſolidioribus lædatur, & vel maximè, dum nihil ſolidi deglutire aptus eſt. Cibi ſint Euchimi & Eupepti, pro conſuetudine patientis, ad quæ animus fertur.

De Diarrhœâ & Dyſenterîâ.

Periculofis his ſymptomatibus maturè proſpiciendum, præ reliquis conveniunt, ſyr. cydon. myrtil. granator. ribium, berber. temperant enim hæc ſanguinem, ejusque efferveſcentiam compeſcunt, præterea utilis eſt, bolus armena, terra ſigillata, pulvis rad. tormentillæ, crocus martis adſtringens, trohiſci de terr. ſigillat. de carabe, de ſpodio cum conſervâ roſar. Rob prunor. ſylveſtrium de cornis, ſemen plantag. acetos. pulv. biſtort. nam hæc omnia adſtringunt, & veneno

veneno resistunt, pulvis usualis Pragensis est sequens, ut.

℞. Rad. scorzon.

scord

cc. ust, ana drach. iij.

terr. sigill. rad. tormentill. unc. j. S.

amyl. unc. sem. plantag. acetos.

ana drach. vj. portulac. unc. S.

gum. Tragoc. unc. j. camph. drach. iij.

croc. drach. j. S. m. f. pulv. dosis.

à drach. S. ad drach. j. in vehiculo appropriato. Vel

Conditum, quod etiam in hoc malo efficax.

℞. trochis c. de terr. sigill. flor. sulphur.

cc. præp. ana scrup. j. spec. diatrion.

fantalor. scrup. ij. elect. diascord.

Fracast. conserv. rosar. miv. cydon. ana

drach. iij. syr. granat. acidor. q. s. m. f.

S. a. electuarius sæpius de die, & nocte ex cusquide cultri assumendum.

Abdomini imponatur herb. absinth. ment. cum vino rubro frix vel inungatur unguent. comsi. nuc. oleo, mosch. express. absinth. menth. &c.

CAPUT DECIMUM TERTIUM.

De infantium, prægnantium, & delicatiorum Regimine, & Curatione.

QUamquam certum sit, quòd DEUS remedium contra pestem sibi soli reservaverit,

nihilominus adhuc pro coronide ex Tudecio, velut nonnulla ex præcedentibus adducere licet, & firmam habere spem, quòd etiam his, quæ nos prodesse putamus, ut profint, benignissimè benedicet, & vel tantò magis, cùm parvulorum, gravidarumque specialem habeat curam, unde infantibus pulvisculus sequens sæpe profuit, ut :

℞. bol. armen. gr. xij. rad. tormentill. scrup. S. cortic. citr. gr. vij. m. f. pulvis in pultibus, aut lacte exhibendus, & sequens ℞. cc. præp. drach. ij. rad. tormentil. cort. citr. ana trach. j. sacch. unc. j. m. f. pulv. semen cinæ saccharo obductum, cortex citri, aurant. condit. syr. de succo citri, cum bolo armen vel terr. sigill. vel rotul. ex spec. liberant. profunt. Qui colicis doloribus, & suffocatione matricis conflictantur. Prægnantibus & pueris in peste sequentes rotulæ profunt. Ut

℞. cortic. citr. scrup. ij. oss. de cord. cerv. margarit. præp. ana scrup. S. saphyr. præp. gr. iij. ol. mac. gr. ij. cinam. gut. iij. spec. liberant. drach. S. diarrhod. Abbat. drach. ij. sacch. in aq. solut. unc. vj. f. S. a. rotulæ.

Pulvis pro prægnantibus.

℞. Rad. zedoar. alb tormentil. cc. præp. ana drach. ij. marg. præp. vel coral. r. præp. drach. j. m. f. pulv. de hoc pulvere. ℞. drach. S. vel drach. j. elect. diascord. drach. j. aq. scabios. vel scord. q. s. m. f. potio. Pulvis rubeus pannonicus correctus

rectus à scrup. S. ad scrup. j. infantibus, adultis ad drach. j. in variolis, & morbillis, & alijs exanthematibus prodest, unicuique sexui, ac ætati familiaris in aq. appropriata, vel in pulte, aut lacte.

CAPUT DECIMUM QUARTUM.

De infectorum Diæta.

Vasa in quibus cibi pro infectis parantur, nul-
latenus esse debent ex cupro, aut aurichal-
co, aut alio metallo, ob qualitatem in illis no-
civam. Parentur itaque in fictilibus caro galli-
nacea vitulina, vervecina addito croco, & ma-
cere: incoquantur simul carneis cervi crudi ob
qualitatem alexipharmacam.

Cœna sit tenuis ex panatella, aut ptisana, aut
alio pulte delicato, & vitellis ovorum. Potus
sit aqua cocta, cum rad. acetos. aut rad. cynnos-
bat. addito modico aceto flor. sambuc. aut rut.
ad gratum saporem. Camphor. accensa extin-
guitur in potu, potest etiam addi aliquid de sac-
charo. Decoctum rad. circhi scorzoner. cum
hordeo, rasur cc. addito succo citri, aut spirit.
vitriol. q. s. est præstans potus. Tenuioris fortu-
næ bibant aquam fontis cum pane tosto, aut ex-
tinguatur carbo ignitus. In morbo cum pleuri-
tide conjuncto spirit. acid. nullo modo exhiben-
dus, nec alia acida. Sed nec patiens diu ni-
mis siti torqueatur, quia vires debilitat. Jus-
cula carnis, aut caponis per se, aut vitello ovi, &
succo

succo citri alterata, aut aceto modico acuata in usu esse possunt. A vino ægri arcendi, quàm diu calor negotium facit. Pulvis pro potu conficiendo est sequens, ut, ℞. lapid. prunel. unc. S. terr. sigill. vel bol. armen. unc. iij. sacchar. spirit. sulphur. ad aciditatem irrorati unc. iij. m. f. pulvis, aquæ fontis q. s. m. f. potus, egregiè extinguit sitim, & putredini resistit. Hiskia commendat vinum sulphuratum, aut cerevisiam benè defœcatam. aquam simplicem damnat, nisi sit alterata spiri u sulphuris, aut vitrioli, aut syrupo aliquo acido. Cibi sint etiam ut plurimum subacidi, aceto bezoardico alterati. Ptisana hordei, avenæ, pruna, poma cocta etiam exhiberi possunt.

Primis diebus potus sit aqua hordei cum rasur. cc. succ. ribium aut berberum, limonorum, granatorum, alterata, quæ veneno resistunt. Decoctum citri Mynsichti huc etiam pertinet, & potus iste.

℞. Rasur. cc. unc. rad. scorzon. acetos. ana drach. vj. cortic. citr. drach. j. spirit. vitriol. q. s. julap. rosar. unc. j. S. m. vel

℞. Rad. acetos. unc. j. scorzoner. unc. S. posul. minor. drach. vj. rasur. cc. drach iij. cortic. citr. unc. j. S. aq. fontan. ℥. vj. f. decoctum, addito succo berberum q. s.

Julapia pro siti extinguenda, & ad malignitatem resistendum varia parari possunt, ut, ℞. aq. card. bened.

bened. ℞. j. acetos. scabios. ana unc. vj. syr. de succo citri unc. j. S. spirit. vitriol. q. s. ad gratam aciditatem.

CAPUT DECIMUM QUINTUM.

De Officio RR. PP. Confessariorum.

QUando quidem infectio pestilentialis sit valde periculosa, fallax, variabilis, velox, ac insperata, inadvertibilis, & incerta: ideo æger summopere S. S. Sacramentorum non differat, sed quantocyus de medicina animæ sibi provideat, nam subinde morbi symptomata ea recipere impediunt, & multos absque precibus de medio tollunt. Monendi citam RR. PP. Spirituales, ut sibi prius de remedijs præservativis provideant, & se, quantum possibile, ab infectione teneantur, ne citò infecti cum summo damno plurimorum, quibus solatiò, & salutis auxiliò prodesse deberent, præmaturè fati cedant.

Itaque primò in ingressu ad patientem, faciem averfam parumper ab infecto teneant, ne plenis buccis contagium serpens ab infecto inspiretur. Huic hoc modo obviabitur, si aures, & nares butyro recenti ungantur, ore verò cortex citri aut angelicæ, vel zedoariæ detineatur. Pro meliori securitate ante introitum Confessarij fumus conveniens in cubiculo, aut flamma ex ligno juniperino excitentur. Aut candela cerea in manu gestata, & aversa præferatur. In ipso

introitu potest etiam venenum ex flatu ali-
quantum à se depelli, & reflari.

Quid agendum confessarijs incumbat, ex
mente Theologorum, ac medicorum unani-
mi consensu, curati utique scient, sequen-
tia observare licebit. Vigilent interea diligen-
tissimè, ne ullâ ratione administrationem
Sacramentorum, quamvis nullum appareat
periculum, differant: pestis enim frequentis-
simè fallit, & insperatè ita mutatur, ut im-
posterum nihil penitus amplius effici possit. Qua-
re vocati, reliquis quibusvis negotijs, sine mora
præstò sint, omnibus charitativè, verùm, & cau-
tè admodum administrantes salutis necessaria.
Ubi hoc tamen maximè observabunt, ut in pari
periculo magis necessaria semper priùs admini-
strent, hoc est, Baptismum ante Confessionem,
& hanc ante S. Communionem, hanc verò ante
extremam Unctionem, eò quòd Baptizatis jam,
& adultis contritio; pueris verò nondum Bapti-
zatis ad consequendam salutem nihil aliud suffi-
ciat. Quapropter sine cunctatione baptizari de-
bent, maximè dum immaturis nonnunquam
peste more solito correptis mors instat cer-
tissima.

Accedentes ad infirmos, semper aliquid præ-
servativi intra dentes, & labia detineant, nares
aliquo balsamo Antiloimico perungant, ægros
cum

cum commiseratione, consolatione Spirituali relevent, & alia, secundum donū Spiritūs Sancti bona operentur, sermone ad eos facto, ut se divinæ voluntati conforment, exhortentur, cætera, ut moris est exemplariter administrent.

CAPUT DECIMUM SEXTUM.

De Officio Ministrorum circa infectos.

Ministros circa infectos animosos, & cautos, non temerarios esse oportet, res ab infectis provenientes, infectas esse sciant, facile virus alijs communicantes, qualia sunt halitus, sudor, excreta, urina, ulcera, stragula, & alia vestimenta ab illis gestata. Temeritatis itaque notam incurrunt, qui absque cautela, & præservatione talia attingunt, tractant, & in usum suum, vel potius perniciem rapiunt.

Quapropter similes cautos, & post DEUM (à quo omnis medela) remedijs munitos, quantum viribus naturalibus permissum, esse oportet, quibus sequentia cum amore erga proximum, erunt sedulo observanda. Primò, quantum possibile, caveant sibi ab infecti halitu, quia est periculosissimus, avertendo, quantum licet; suam ab ejus facie intra loquendum, nares balsamo muniendæ, & si fieri potest, fax in manu accensa

accensa inter utrumque ardeat, ut aura purificetur, aut fenestrâ apertâ recens aura intromittatur.

Secundò, elevando, aut deponendo infectum flamma ex lignis convenientibus, aut fumus ex baccis juniperi, ruta, aut absinthio excitandus. Spongia aceto bezoardico imbuta, sæpius vel ut plurimum naribus admovenda, ad lecticam candelæ accendentis cereæ, aut res odoratæ ponenda. In æstate rosæ, violæ, lilia, folia salicis, betulæ, quercûs, vitis viniferæ, pavimento stercendæ, poma, cydonia, citria odoranda. Hyeme linthea aceto imbuta, lecto affigenda, aut sæpius exprimenda, herbæ, in aceto, maceratæ circumponendæ, majorana, rosmarin. ruta, salvia, absinthium, hysopus.

Tertiò in ore gestent rad. angelicæ, zedoar. enul. laur. bacca, cortic. citri, aut aurantiorum, galangium, diptam. & alia, de quibus supra actum. Sed nec jejuni infectum accedant, sed sumpto electuario de ovo, aut theriaca, aut vitro vini, vermicæ panis, aut butyro recenti se muniant.

Quartò abluant sæpius faciem aceto aut vino, in quo herbæ odoriferæ maceratæ fuere, ut absynth. major. puleg. rosmarinus, mentha & similia, quibus pulsus fricari possunt, cavendo tactum bubonum, antequam se similibus præmuniat,
nec

nec stragula subito detegenda, ne vapor inde cumulatim exuens, illos feriat.

Quinto singulis hebdomadis assumant bis aut ter elix. bened. quod Freystadij apud D. Zelezcij, Welsij verò D. Franckenperger prostat, quod mirum in modum corpus à putredine arceat, omnemque inhibet, alvi constipationem, præter alia, iisdem quoque, quibus vulgare elix. propr. constat ingredientibus, præterea resinæ communi liquore, aqua dulciori, solvuntur, additâ olibani essentiâ præterea sudent accepto elect. de scordio, pulvere aut alio sudorifero. Similes ministri curent sibi fonticulos, & cauteria, in locis convenientibus, præservationis gratiâ, de quibus jam superius dictum, poni.

CAPUT DECIMUM SEPTIMUM.

De officio Loimici Chirurgi.

IN bene dispositis & ordinatis Lazaretis Chirurgus aut Balneator sit instructus oportet cui quisvis Senatus aut Potestas formulam jurandi præscribat, & ad observanda ea omnia, quæ desiderat, adstringat. Formulam vulgari idiomate huc apponere placuit, propter eos, quibus lingua latina non adest.

Ech N. N. schwöre vor GOTT vnd
 meiner vorgesezten Obrigkeit einen
 leiblichen Eyd / bey meinen Pflichten
 vnd Ehren / daß ich zu förderst zu GOTTES
 Ehr / vnd vmb Erlangung meiner Seelen
 Seeligkeit / auß Lieb meines Nächsten / Dann
 auch zu Vollziehung meiner Obrigkeit Befehl
 / so lang ich sonderlich von selbiger für ei-
 nem Baader / oder Chirurgen bestellet / vnd
 besoldet seyn werde / meinen Dienst ehrlich /
 redlich / vnd aufrecht vorstehen / auch auff
 dero billiches Heissen / Begehren vnd Befehl-
 chen / Gehorsamb leisten / vnd jederzeit in Bes-
 sichtigung vnd Beschauung deren / so wohl
 lebendigen als todtten / auch mit der Pest
 inficirten / vnd suspecten / als mit inficirten
 Menschen: Leiber / willig vnd bereit seyn wolle.

So verpflichte ich mich auch / solche Bes-
 chau ohne allen Respect fürzunehmen / dabey
 keinen Eigennutz zu gebrauchen / oder mich mit
 Corruptionen übergehen zu lassen / sondern die
 Beschaffenheit / vnd wie es sich befindet / mit
 Warheit meiner Obrigkeit fürzutragen / dar-
 mit durch dergleichen eigen vnd vngleichen Bes-
 chau die Stadt / oder Gemein / nicht in ver-
 gebene grosse Unkosten / noch viel weniger
 vnrechtmässiger Weiß zum grossen derselben
 Nachtheil an andern Orthen immer / vnd
 auffser Lands beschreyen werde.

Und

Und da mir dergleichen mit der Pest inficirte oder suspecte Persohnen / vnter meine Cur vertrauet / sollen selbige vmb Erhaltung mehrers Gewinns mit vngewöhnlicher / vnd längerer Cur , vnd Heilung keineswegs von mir etwas länger auffgehalten werden.

So verpflichte ich mich auch / dafern nun nach vorgangener Beschau / vnd befundenen unterschiedlichen Zeichen ein Persohn für inficirt wäre erkennet / der Obrigkeit also vortragen / vnd mir selbige vnter der Cur vnd Heilung anvertrauet worden : Daß ich selbige ohne allen Wider Willen vnd Ungedult / mit höchsten vnd tröstlichen Mitlendenden unternehmen / allerley Güte vnd natürliche Arzneymittel / vmb Abwendung diser leidigen Sucht / so viel mein Wißenschafft vnd Verstand vermag / anwenden / denen so wohl gedruckten / als auch von denen allhiefigen Herren Medicis gegebenen Informationen vnd Lehren bemelter Pest Cur halber / nachkommen / vnd da ich etwann in hefftigen Zueständen / in ein vnd andern anstunde / dieselbe zu Rath ziehen / vnd denselben mit Fleiß sequiren vnd nachleben wolle.

So begehre ich auch vnter wärender Cur vnd Separation nicht gelüsten zu lassen / wegen Gefahr des Contagij, zu andern gesunden Persohnen / ausser was nothdringlich meines eigenen

nen

nen Leibs: Unterhaltung halber seyn muß /
weder öffentlich noch heimlich zu kommen /
vnd selbige in Gefahr zu setzen / noch auch des
Wein: Truncks / vnd andere unzüchtige Affe-
cten bey den armen Patienten / sonderlich aber
Weibs: Personen / übergehen zu lassen / dar-
auß allerley Unfließ Vergessenheit / vnd Nach-
lässigkeit / auch wohl Zauberey / vnd andere
Gottlosigkeit entstehen mögen / dadurch ich
mir nicht allein die zeitliche Schand / vnd
Straff von meiner vorgesezten Obrigkeit / son-
dern auch von Gott dem Allmächtigen dort
ewige / vnd unaussbleibliche höllische Peyn
über den Hals blinden / vnd darüber meiner
Seelen Heyl in äußerstes Verderben bringen
wurde.

Daß ich aber meine fürgehaltene Puncten
nicht allein mit rechten eiferigen Fürsach / son-
dern auch würcklich mit höchsten Fleiß beo-
bachten vnd halten wolle / darzue helffe mir
GOTT / vnd alle Seine Heilige / Amen.

CAPUT DECIMUM OCTAVUM.

De officio Loimici visitoris.

AD hanc functionem obeundam sedulos esse
oportet, muneri suo satisfaciendo, ut inde
bonum & salus Reipublæ emergat, quapropter
visitans seriò & attentè observet signa hujus ma-
lignitatis, & examinet, an hic vel ille patiens
tali

tali affectu laboret, & an sit ab alijs, nec non, separandus. Præterea cum prognostico cautè procedat, & an parotis, aut ulcus per se benignū, pro Bubonibus non sit proclamatum. Si cum similibus Parotidibus consueta reperiantur pestis symptomata secure dicendum, esse periculum futuræ contagionis; sin minus, parotides benignæ nullam separationem ab alijs causare potuernt, consequenter ab alijs non separandi.

Primò itaque si cuipiam occurrerit Parotis in inguinibus, ponè aures, sub axillis & alibi spectanda, non præsentibus symptomatibus pestiferis, neque in urbe aliqua malignitatis adest suspicio, neque idem in loco alicubi fuerit infecto, aut negotium cum similibus tractaverit, sed præcisè ex relatione consuetorum, aut sudoris, aut post febres malè curatas, non tamen malignas, vel post concubitum impurum in morbo Gallico, aut aliqua corporis discrasia, vel critica expulsione, aut scorbutica affectione, is nullo modo pro infecto habendus & apud superiores proclamandus.

Secundò, accidit nonnunquam Ministrantibus infectorum, sub axillis & inguinibus Parotides protuberare, sed intra noctem aut breve tempus disparentes, absque ardore & notabili alteratione, accidit hoc Melancholicis ac timidis : Tales protuberantiæ & Parotides nullo modo pro pestiferis habendæ : sicut enim ex commotione humorum in corpore redundantium, idcirco non

statim pro infectis habendæ & vel maxime, cum si bene se esse sentiant, appetant, dormiant, nec sitiant, ardore aliquo vexentur, aut frigore algeant & similibus symptomatibus careant, ne ex mala prognosticatione, timore pleni & angustiis infecti evadant.

Cautè tamen cum similibus procedendum & agendum, qui similes patotides gestant, & cum infectis tractant aut cohabitant. Est enim subdolum & periculosum venenum qualitatis pravae, prout per se patet. Quapropter Loimicus cum eis cautè procedat, & si non infectum se sciat, quia facile malignitatis capax est, hinc statim sudoriferis exhibitis ad sudorem sollicitet, infectaque loca oleo Scorpionum sæpius ungat.

Præterea Loimicus visitator accersitus ad cadaver suspecti, sedulo signa exploret, & utrum inter infectos fuerit, aut ex loco infecto venerit, ex circumstantibus sciscitetur, aut an vestes infecti alicujus gestaverit interroget. Item cadaver contempletur, an oculi concavi, visu horridi lingua dura, & nigra? Exanthemata, & maculae lividae, aut si aceto calido, & ferventi lavetur, & petechiae non se monstrent, nec foras prodeant? an bubones anthraces in locis consuetis non compareant. Nam si talia adsint, malignitatis, & contagionis notam non evadant.

CAPUT DECIMUM NONUM.

De Purificatione domorum infectarum, vestium, stragulorum, & similium suppellectilium.

Primò purificatio similium rerum tempore hyemali instituenda, nam frigus virus frangit, calor verò attenuat, & dilatat.

Secundò suffumigia fiant diebus serenis, & non ventosis, neque de nocte, quia non facile fumus de nocte ascendit, sed deorsum pellitur; ventoso tempore virus facile in alias domos pelli possit.

Tertiò dum cubicula inferiora suffumigantur, in superioribus habitatores bene sibi attendant, nares, os, & alia emunctoria obstruant, limbutâ spongiâ in aceto Rutæ, aut alio Alexipharmaco.

Ore radicem Angelicæ detineant aut, alia mastigent, salivam non deglutiant, sed expuant, vel quod melius, apertis portis, & fenestris inde per aliquod tempus emanent, nam virus per suffitum in altum pulsum, tabulata penetrans, suprema petit, & supra habitantes inficit.

Quartò vestimenta & indusia cum alijs non purganda vel lavanda, sed singulariter & in locis abstrusis, ne ab alijs observata timorem & horrorem concipiant, sed neque jejuno stomacho id

fiat, sed prælibato aliquo jentaculo aut præservativo opus aggrediatur. Hoc faciant senes & decrepiti, liberioris & aperti pectoris, exsuccis, non angusti pectoris aut Plethorici, quia facile contagio abnoxij. Auram non attrahant in se fortiter, sed sufflent, & à se repellant virus, in hoc opere perseverando.

Quintò in suffumigandis hypocaustis, & cubiculis sequentem observent modum. R. vitriol. Romani unc. iv. nitri drach. j. Aluminis, & myrrhæ ana drach. S. pulverisata infunde per 24. horas in aceto forti, postea filicibus ignitis superfunde, ut suffitus, seu fumus excitetur copiosus. Hoc modo infectorum cubilia singulis diebus bis, per dies 6. vel 7. suffumigentur occlusis fenestris, & portis, ut fumus in omnia latibula subintrare possit, ne veneno ex tali loco expulso in alium locum, aut vicinam domum subintret. Absolutis 6. vel 7. diebus, & mortificato hoc modo veneno, tandem fumo excitato detentis aliquantulum portis, & fenestris occlusis, post aperiantur, ut fumus exire possit; sic aperta tenenda, donec secundo suffumigandi animus esset, & eodem modo procedendi. Potest etiam flamma excitari ex virgulis juniperinis pro purificando aëre, ubi metus incendij non adest.

Sextò, absoluto hoc modo opere, tabulata lignea

lignea, & pavimenta, lixivio forti, aut aquâ falsâ laventur, & tandem aceto forti abstergantur, denique ex bene olentibus rotulis aut candelis fumus excitetur.

Septimò vestes, & stragula infectorum, quod attinet, etiam ignis, & flamma absumens optimum esset purificativum: quia, verò pauperes, quibus res angusta domi, & exigua supellex, neque nova tam facile comparare possunt, si flammâ sua cremare permitterent, sequenti utantur modo. Pulvinaria, vestes, & linteamina exponant, in superiori parte domus sub tecto ventis pervio, aliquot hebdomadis pendere ea relinquant, postea, prædicto aceto suffumiganda. Pulvinaria in aliquo cubili superiori suspendenda, plumas bacillo agitando, & tandem suffumigando.

Lintheamina, indusia, & alia pellicea debent aliquot diebus in aqua madefieri, & vase amplo agitari, effusâ primâ aquâ, lixivium forte infundi per aliquot tempus, tandem in aqua clara elui, in aura libera exsicari, & dum indui iterum debent, aceto, aut aliquâ aquâ odoratâ aspergi, si verò servanda forent, additis herbis odoratis in cistas reponi. Pari modo procedendum esset cum suppellectili in usu & adoperatione infectorum adhibita, ut purgatis & ablutis his omnibus in usum sanorum trahi possent.

sent. Pretiosa & sericea supellex, ut tape-
tes, vestes, suffulturæ, tali modo erunt purifi-
candæ: Fiat fossa. 6. vel 8. pedum in terra, in
fundo in linteum mundum suppositum tapetes
ponendi, & stratum super stratum partibus di-
stinctis arena aut terra munda cooperiantur post
4. dies effodienda & aëri exponenda. Sufful-
turæ & alia pellicea. lanâ forinsecus versâ ex-
ponenda. Pro omnibus his sulphur accen-
sum præstantissimum exhibet suffumigium. Sit
honor & gloria DEO, cum gratiarum actione
in sempiterna sæcula, Amen.

F I N I S.

Bayerische
Staatsbiblioth. &
MÜNCHEN

Werloschnig, Johann Baptist,

Dissertatio de peste

Lincium [1713]

Path. 1383

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10475442-0

VD18 13151371-002